

A decorative border with intricate floral and scrollwork patterns in the corners and along the sides, framing the central text.

Annabi Muusa
Xibaare

nan giri
Tawureeta

Annabi Muusa Xibaare

nan giri Tawureeta

L'histoire du prophète Moïse en langue
soninké-ouest

©Équipe de Traduction Soninké 2007

Ramuuriye

Alla ga da Tawureeta be kini Muusa yi, maana be ga'a yillanden ɗa sooninkanxannen ɗa, ken ni ya safandaanan ga da xibaare be saf'i xannen ɗa (Abaraninxanne), a ya ga ni kitaabin saaxaman ɗa, na ken xibaari baananne safa sooninkanxannen ɗa soonikon sefe moxon ɗa, i gaa katt'a faamunu jewoye yi moxo be. Ken ɗa, yillandaanon da xibaare ke xara kitaabi yillanto tananu ya yi gilli abaraaninxannen ɗa xo: a tubabunxanne, a arabinxanne, a banbaranxanne, a julanxanne, a angelenxanne, kuud'i nan danqanaaxu ti xibaare ke faamuyen ɗa.

Axa ga na sefeta be wori, a *sigirun negenton* ga ni, ken wure ni t'a fatanpanciyen wa kiteene kitaaben jemeran ɗa, (digaamun wure noqu).

Axa ga na sigiri buccinnen ^(a) wori renxotte be kanma, ken wure ni t'a fatanpanciyen wa kiteene kaaran wureedun ɗa.

Yillande ke noxon ɗa, axa wa safanyinmun walla gorobi gillu filli naxa []. Axa n'a tu t'i nta kitaabi saaxaman noxon ɗa.

O w'a muurunu safandaanon do xarajaanon su maxa, i n'o deema ti ke kitaabe koroosinden ɗa, i be ga na kontoye wori m'an ga na jiidie xa wori, an n'o tuyindi t'a yi, baawo Alla baane ya tinmanten ni.

Sooninkanxannen yillandaanon sappa
(Equipe de Traduction en Soninké)
B.P. 345, Kayes, Mali
ets@asawan.org

Roraqe

Tawureeta ni Banisirayilanko dunarakutiyen gondoman ya, a d'i batiye. Alla jaman dangon ya ni: A wa jama ke hadarimoxon d'a hadari manna Alla maxa yi bangandini a do jama ke janmoxo duna jamon kuttun naxa Annabi Muusa yan da Alla sariyan kita.

Tawureeta ni kitaabu karagi ya: Joppaye, Bakke, Sariya, Jaatu, a do Laayidu fillante. Tonnu, sariyan kitaabun ya ni, xa xiisan xa geben w'a yi diina sariyan na. Ken kuɗa, ke kitaabe bogu Tawureetan ya yi: Bakke sooro yogonu, a do Sariya do Jaatu, a do Laayidu fillante.

Bakken kitaaben nafaan xooɗen ya ni Yaaxuba kooɗen liimaanankaan danɗa, ken ga ni «Isirayila». Alla da du tuyind'i jaman danɗa t'i toxon na ke kitaabe ya noxo: ken ga ni **Tunka duumante**. Soora fana katti tanmu do segundin na, Banisirayilanko gaa hooraaxunu moxo be yi bakka Firawunan do Misiranko maxa, a wa ken moxon koono. Soora tanmu do kobundi katti tanpille do naxatandin ni kitaabe ke butten ya, A na Alla gaa laayidun roon'i d'i jaman naxan na moxo be yi ya koono. Ken ni Alla duran tinkallenmaaxu ya y'i d'i jama b'i gaa kandana kuudo n'a hooro. Soora kuttu ku, tanpillen do karago katti tannaxate, kun ni jama ke ga n xawa Alla batta moxo be ya koono.

Bakken kille tana na gunjuran terenden ya moxon koono, Alla ga da jama xaraballen geesu n'i tanga moxo be yi. Allanbatika yiranman na Alla hadariyen ya koyini kafiini Isirayila yi. Allanbatika yiranman deherinden d'a maxankuton da sigira xooɗe wutu Bakken kitaaben na.

Sariyan kitaaben ni xo dangonun do sariyanun kafumanton ya ga ni, Alla ga d'i kini Muusa yi, kuud'a n'i kini

Banisirayilanko yi. Kitaabe ke noqu gabe tejeene sadaxinden do sadaxanun ya yi. Sariyanu tananu wa jaman danman jikkunun kanma, Banisirayilanko du-baananbe su, a do kofon yinme bogukillu m'o ga da sonoyen do sobiyen xa sariyan ji kitaabe ke yi. Alla sennen ya ni, o ma xaw'a battaran ragana.

Sariyan do xiisanun wa Jaatun kitaaben na. Kun xiisanu yinmen ni gunjuran terenden ya yi. Jaman toxonun wutunden do Allanbatika yiranman raxawuninden do pesexansallen dangi falle, kun gaa soora fana katti kabundin na, jaman giri Tuurisiinagiden na katti jiije be laayidun ga wuti. Gelli jaman nan giri Tuurisiinagiden na, tekkun do murutiyun joppe. Jaatun kitaaben d'a koyi nan ti gunjuran nani dingira yi, Alla ga da jama ke xence. Banisirayilanko sinme do yilleyen na katti Misira, kisiyen do tangeyen ga ni d'i ya non na. I d'i yinmankon jalagi, kun ga ni Muusa do Haaruna yi. I kan'i legerun na. I da tiyinfen xaasa, i ga dem'a yi moxo be Misira yi (soora 11ndi faayi) nan bara roono Kanaana yi (soora 14ndi faayi). Alla ga da naniye be tefu jaman danja, i d'a nakkari. Ken tooxen saabu da, I da tannaxate siine ya na gunjuran na. Fo wo fo su ga bogu Misira yi kara ken noqu ya yi, a ga ma na Yuusawu do Xaalebu baane falle. Hari ke lenki, duna xibaarun na ken moxo ya yi, Banisirayilanko ga na moxo be yi gunjuran na, xo nan nimisi fi danginten na, nan jooti fi riyinten na. Ken yinme ya saabu da ni ku beenu gaa Jaatun kitaaben xarana, a gaa fillallihoon'i gabe danja.

Laayidu fillanten kitaaben, (soora 31ndi katti 34ndi) sefene annabi Muusa faatiyen ya kanma, ken do Yuusawu gaa fiinun yinmankaaxunu, xesiidanu, a do Muusa duwanju.

Alla gan na ku safandi sennu xaranjen nelindi, i gan naana nooro yi o su kandanden xanne maxa.

Bakke

[Banisirayilanko komaaxu, Misira]

1 ¹Yaaxuba, a ya ga ni Isirayila^a, a d'i renmu beenu ga daga doome Misira, i toxonun faayi: ²Rubeeni, Simoonu, Leewi, do Yahuuda, ³Yisakaari, Sebuluunu do Beniyaamina, ⁴Daani do Nafutaali, Gaadi do Aseeri. Baananbe su d'i koren ya ni. ⁵Ken kuɗa Yaaxuba d'i koren su, i tanɗere sere^b yan ni. Xa Yaaxuba renme tana n'i kaane yi Misira, ken ga ni Yuusufu. ⁶Yuusufu ri bono ken falle, kafiin'a waaxinu ku beenu ga r'a sagata Misira. I sappa su xa ma ni bireene ken koota yi.^c ⁷Banisirayilanko jiidi Misira, na renmen gaben kita, i jaman kasafo, i da niijen faga. ⁸Ken falle, tunka kurunba ri taaxu Misira yinmen ɗa, ken ma ni Yuusufu tu. ⁹Ken t'i jaman danɗa: «Axa d'a wori, Banisirayilanko xabiilan gabo nan dangi haqen ɗa, i jaman xa kasaf'o danɗa. ¹⁰Ken kuɗa, o na feeron kut'i xanne maxa, ken ga fe, i wa tallan gaboono. Ken ɗa, fitina nda giri, i ra wa kapp'o xonnon ɗa n'o bonondi, i na dag'i kaara.» ¹¹Misiranko da yinmanko yogo sugandi, kuudo na yaaxandunben saxu Banisirayilanko kanma, ti senbengollun ɗa. Ken yan ɗa Pitoomu deben do Rameseesi deben taganden ɗa, kun ga ni **Firawunan**^d naxafamareranun ɗa. ¹²Ken yaaxandunbe wa

^a**1.1** Alla da Yaaxuba toxora Isirayila. **Joppaye 32.29; 35.10**

^b**1.5** Tanɗere do soro karagi ya safanten na kitaabu fanafano yogonu noxon ɗa.

^c**1.6** Joppaye 50.26

^d**1.11** Misirankon tin'i tunkan ya da «Firawuna». Fatanpanciyen faayi falle.

Banisirayilanko kanma, xa, i wa tallan jiidini^e, i wa tallan sanqini jamaanen noxon ɲa. Ken ya saabuda Misiranko ga d'i tallan xoni nan kan'i ya. ¹³I xonnoxotaaxu ti Banisirayilanko yi, n'i raga xo komo. ¹⁴I d'i yonkinun liixi ti golli xoto-xoton ɲa: i d'i wara doorintuufakatiyen do teesoxen ya yi. Sefe defonde da, Misiranko sondonburaaxu t'i ya, n'i wara golli xoten danben su yi.

[*Banisirayilanko ren yugun kalle*]

¹⁵Yaxarinsaarandaano filli wa **Abaraaninun**^f maxa, baanen toxon ni Sifaara, baanen toxon ni Puwa. Misira tunkanyugon t'i danɲa: ¹⁶«Axa ga na ɲi Abaraani yaxare be deemana saareene, axa n'a koroosi: sell'a renmen ga ni yugon ya, xa d'a kari, selli renme ke ga ɲa yaxaren xa ya, xa da ken toxo bireene.» ¹⁷Xa, saarandaano ku na allankannaanon ya yi, ken kuɲa, i da ren yugun toxo bireene, i maxa tunkanyugon ɲaamariyen batu.

¹⁸Ayiwa, tunkanyugon da yaxarinsaarandaano ku xiri nan t'i da: «Axa ke moxo xa ni manne? Axa ga da ren yugun toxo bireene!» ¹⁹Yaxarun ti tunkan da: «Abaraani yaxaren do Misiranka yaxaren nta baana. Senben ya ni Abaraani yaxarun ɲa, ken ya n'i nda taaxu jalan ɲa, saad'o gaa riini ken w'a ɲiin'i saare ti du yi.»

²⁰Alla da yaxarinsaarandaano ku neema, Abaraaninun ri tallan gabo. ²¹Yaxarinsaarandaanon allankannen ya saabuda ni, Alla ga d'i jiidu.

²²Ken falle Misira tunkanyugon lagari tin'i jaman danɲa: «Ren yugo su nda saare Abaraaninun ɲa, xa d'a wutu, axa n'a sedi **Niili** fanɲen ɲa! Xa, axa na ren yaxarun wara bireene.»

[*Muusa bangeyen xibaaren d'a leminaaxu*]

2 ¹Ken d'a ɲi Leewi follaɲen ɲa, i da renmu filli kini me yi yexun ɲa. ²Yaxare ke da noxon wutu, nan saare ti ren yugo yi, a renmen siren ni. Ayiwa, a xosi renme ke muxundi, xasu

^e1.12 12.37 faayi.

^f1.15 «Abaraani» ni Banisirayilanko toxo tana ya yi.

^g2.1 Amaraamu do Yooxebedi. **Bakke 6.20, Jaatu 26.59, I Xiisanu 23.12,13**

sikk'a ga'a maxa. ³Xa, a ma katu dallan'a maxa. A da sokkinkande yogo wutu, n'a sappi ti godoro, a do male, na lemine ke r'a noxon ɗa, nan dag'a d'a taaxundi digan ɗa fanɗen noxo. ⁴Lendunbe ke gida yaxaren daga soncolondi, kuud'i na ke be gaa ɗaana xoxone ke yi tu.

⁵Wucce falle, **Firawunan** ren yaxaren d'i batulanun yanqa fanɗen ɗa, a gaa telle wanqi. Ken noxon ɗa, a do yaxaru beenu gaa d'a batten ɗa toxo yiileene do fanlaqen ɗa, a xosi kanden wori taaxunu sokkindigan ɗa, a d'i komo yaxaren xayɗi, t'a nan daga kanden riiti. ⁶A ga da kanden raqen wuɗi, a da lendunben wori saq'a noxo, a gaa wuunu. A xosi hinne lemine ke yi, nan xosi ti: «Abaraaninrenmen ya faayi ke!» ⁷Lemine ke gida yaxaren gaa non ɗa, a xosi ti *Firawunan* ren yaxare ke da: «An w'a mulla n na Abaraani yaxare muur'an danɗa ba, a gaa lemine ke sugundini n'a sorog'an danɗa?» ⁸A t'a danɗa: «Daga fo muuru!» Xusunne ke daga lendunbe ke ma yinme ya xiri, d'a nan ri katti *Firawunan* ren yaxaren ɗa. ⁹*Firawunan* ren yaxaren ti yaxaren da: «Ke renme rag'an n'a sugundi n'a sorog'in danɗa, n n'an tuga.» Yaxaren da renmen wutu, n'i xattin sugund'a yi. ¹⁰Leminen ga xooro, yaxaren d'a deni *Firawunan* ren yaxaren noqu. A d'a ɗa du da renme yi. A ti: «Ke renme, n w'a toxorana Muusa, baawo n d'a jaaba bakka jin ya yi.^h»

[*Muusa wuruye katti Mediyana jamaanen ɗa*]

¹¹Muusa ga kije maxanbaanaaxun ɗa, koota yi, a giri nan dag'i maarenmun ɗi golli xoto kanma, Misiranko ga d'a war'i kanma yi ti senben ɗa. A xos'a ɗi xadi, Misiranke yogo gaa Abaraani yogo katta. ¹²Muusa d'i kaaron faayi, a ma sere wori, a xosi Misiranke ke katu n'a kari, a d'a bulu seyinɗen ɗa. ¹³A bita fillandi, Muusa daga bog'i soron ɗa xadi, a da **Abaraaninu** filli ɗi gajannɗa. A ti baqalla ke danɗa: «Manne n'an ga'an waaxin katta?» ¹⁴Ken xa da du toxo: «Kon d'an ɗa marandaana yi t'an n'o kiiti? Xor'an nt'a mulla n'in kari ya, x'an ga da Misiranken kari moxo be?» Muusa t'i du danɗa: «Yaboo! Soron d'in gollinɗunten tu.» A xosi kanu. ¹⁵Jaaxa **Firawunan** xa da golle ke

^h**2.10** Abaraaninxanne, «Muusa» wure wa xo «n'a jaaba bakka».

mugu, a wa Muusa muurun'i n'a kari. Muusa wuru ke ya yi, nan daga Mediyana jamaanen ɗa, nan taaxu geden kaaran ɗa.

¹⁶Ren xusu ɗeri ni **sadaxakijnandaana** yogo maxa **Mediyana** yi, a toxon ni **Suwayibu**ⁱ. I ri jin xesu, i gaa minindiwaarun fakka, n'a kin'i faaba tanmison ɗa. ¹⁷Nagaanaanon ga ri, i xosi xusu ku xata. Muusa giri ken ya yi n'i faasa, n'i tanmison minindi. ¹⁸I ga saage katti kaanun ɗa, faaben t'i danɗa: «Ee! A ɗa kan moxo xa? Axa ri fane lenki de!» ¹⁹I ti faaben da: «Misiranke yogo yan faasand'o danɗa, o do nagaanaanon naxa, a da hari jin xes'o danɗa, n'o tanmison minindi.» ²⁰Suwayibu t'i ren yaxarun da: «Ken yugo na minna? Axakun do ken ma ri? Xa dag'a xiri, xa d'a nan ri, o n yige!»

²¹Muusa xosi toxo do Suwayibu batte, ma Suwayibu ga'i ren yaxare Cifoora kinn'a yi yaqe. ²²Cifoora jiid'a danɗa ti ren yugo, Muusa ti kuɗa: «N w'a toxorana Gerecoomu, [ken ga ni «ke mukke ke»,] baaw'in ɗa tuɗaaranke wandi jamaanen ɗa.»

[Muusa gangunde Alla maxa]

²³Wuccu laate dangi falle, tunkanyugo be ga ɗi Misira, a kara. Banisirayilanko laxaraxaasa katti Alla yi, i ga'a gangunu, komaaxu ke toora be ga'i kanma. I gangunden kije Alla yi.^j ²⁴A d'i hanmirafin mugu, a d'i do Ibrahiima do Isiyaaxa do Yaaxuba naxan laayidun kurunbaaxu. ²⁵A da Banisirayilanko faayi, n'i alihaalan tu.

[Muusa gangunde]

3 ¹Koota yi, Muusa ga ɗ'i kallu yugo **Suwayibu**, ken ga ni **Mediyana sadaxakijnandaanan** ɗa tanmison goyimene, a do tanmison da gunjuran kutu, nan kije **Tuurisiinagiden**^k ɗa, Alla gide. ²Non ɗa, **Tunka duumanten** maliikan da du bangand'a danɗa xo kuma, badagen naxaane. Muusa yaaxen wa badagi

ⁱ**2.16** Aaraaninxanne yere, Suwayibu toxon ni «Raweeli» (Bakke 2.18), a wure ga ni «Alla xana». Noqu yogonu (Bakke 4.18; 18.1-12) i w'a xilli ti «Yetero», maxankuton ya ni, a wure ga ni «yintinxulle».

^j**2.23** Laayidu fillante 26.7

^k**3.1** A wa xiriini «Hoorebu» xa.

kuminten ɗa, xa, badagen nta biyini. ³Muusa ti du da: «N dugu n nan tiirinbe na ke kaawafi duuxura. Badagen ma biyi. Ke xa ni manne yi kuɗa?» ⁴Tunka duumanten ga d'a wori Muusa ga tiirinbe katti badagen naxaanen ɗa, Alla d'a gangu: «Muusa wo! Eh Muusa!» Muusa ti: «Naamu.» ⁵Tunka duumanten daali Muusa da: «Maxa tinko badagen ɗa, an teppunun bagandi, baawo yere ni dingira sennen ya. ⁶Nke n'an faaba Alla ya, Ibrahiima Alla, Isiyaaxa Alla do Yaaxuba Alla.» Muusa xosi kanu, a d'i yaaxon muxundi.

⁷Tunka duumanten jokki do daaliyen ɗa: «N d'in soron wori, i gaa toora be yi Misira, n d'i laxaraxaasa xannen mugu Misira gollijanyinmankon gumon wure. Tonɗu, n w'i ken tanpiye tu. ⁸N yanqa ya keeta, n n'i dugutandi Misiranko yi. N w'i denne jaman xoore yi, a siren ga ni, **xattin do tamarileeman warallaqen**¹ gaa no, Kanaana jamaane, Heetinu, Amorinu, Ferisinu, Hiiwinu, a do Yebuusinun taaxunton gaa non ɗa. ⁹Baawo, Banisirayilanko sonqoxannen kij'in ɗa, n d'a wori xadi, Misiranko ga da toora be sax'i kanma. ¹⁰Keeta ken, n w'an xayini **Firawunan** ɗa. An nan dag'in soro, Banisirayilanko bagandi Misira niijen ɗa.»

[Alla toxon tuyinde Muusa yi]

¹¹Muusa jaabi Alla da: «Nke? Xor'inke ra wa telle Firawunan sagata, t'in do Banisirayilanko wa bakk'a jamaanen ɗa?» ¹²Alla daali Muusa da: «N wa jaana d'an batte. N yan d'an xay'i mene. Deliilun faayi: an ga na Banisirayilanko bagandi Misira yi bire be, axa wa Alla batta ke gide kanma.»

¹³Muusa jaabi Alla da: «Ayiwa! Sell'in ga na daga Banisirayilanko sagata, nan t'i da: “Axa ganninkon Alla yan d'in xay'axa yi,” i n'in tirindin'an toxon ɗa ya de ... n tini manne?»

¹⁴Alla daali Muusa da: «N ga ni ke be, n ni ken ya. An gaa fo be koono Banisirayilanko da ni ya: “N NI KE BE YAN d'in xay'i katt'axa yi.” ¹⁵An nan t'i danɗa xadi: “Ke be ga d'in xay'i

13.8 «Xattin do tamarileeman warallaqen jamaane» wure ni, naaburumareyen do soxen jamaane.

katt'axa yi toxon ni Tunka duumanten^m; axa ganninkon Alla ya ni, Ibrahiima Alla, Isiyaaxa Alla, do Yaaxuba Alla.” N toxon ya ni k'abada. Toxon ya ni ke, axa ra ga'in xilli t'a yi keeta.

¹⁶«Saasa ke, daga! An na Banisirayila xirisun kafume yi, nan t'i da: “Tunka duumanten, axa ganninkon Alla, Ibrahiima Alla, Isiyaaxa Alla, do Yaaxuba Alla da du koy'in ŋa. A daali: 'N ri ya n ga laf'in n'axa deema, Misiranko ga da tooran sax'axa kanma. ¹⁷Ayiwa, n w'axa bagandini bakka jamaane ke yi, ke toora xaxacce noxon ŋa, n n'axa kanda katti Kanaana jamaane, Heetinu, Amorinu, Ferisinu, Hiiwinu, a do Yebuusinun taaxunton gaa non ŋa. Ken jamaane ni **xattin do tamarileeman warallaqen** jamaanen ya.' ” ¹⁸Banisirayilanko w'an terinkana. Ken falle, axa na daga Misira tunkanyugon sagata, an do Banisirayila xirisu, axa na t'a danŋa: “ Tunka duumante, **Abaraaninun** Alla da du koy'o yi. Saasa ke, an n'o wara, o ga na bito sikki terende tara gunjuran ŋa, o na xurusindi Tunka duumanten danŋa, o Alla.” ¹⁹Ganta, n w'a tu, Misira tunkanyugon nta dujeen'axa walla, musulahan kanma. ²⁰Ken ŋa, n wa yanganqatan yanqandini Misiranko kanma, t'in katudannŋen ŋa, na kaawafin danben su n'i ya, i jamaane ke yi. Ken falle ya n'i ga'axa walla bakka. ²¹Nke saabuda, Misiranko w'axa ware moxon siron dini. I nt'axa kitti duurun walla dagana. ²²Banisirayilanko yaxarun su na kittirakoyi, i do Misiranke be gaa ka yi, m'i kaanun gaa me kaaran ŋa. Axa wa kanŋaagaarun do xalisixullinŋaagaarun kitt'i ya, a do doroki xooro, m'axa renmun ga d'i rondi. Ken moxo yinme xa ya ni, axa na xosi Misiranko bannaaxun wutu.»

[Alla katudannŋen tuyinde Muusa yi]

4 ¹Muusa jaabi **Tunka duumanten** da, «Ayiwa, a faayi, a faayi! Banisirayilanko nta riini sax'in ŋa, i nt'in ŋaamariyen xa batta, i tini ya: “Aayi, Alla ma du koy'an ken ŋa.” » ²Tunka duumanten daali Muusa da: «Ke be ga'an max'an kitte ke yi ni manne fo?» Muusa jaabi: «Guman ya ni.» ³Tunka duumanten daal'a da: «A sedi ŋiŋen ŋa de.» Muusa d'a sedi ŋiŋen ŋa. A

^m**3.15** Abaraaninxanne, Tunka duumanten wure ni «aken ni ke be yan».

xosi ja samaqen ɲa. Muusa xosi dire bakka falle. ⁴Tunka duumanten daali Muusa da: «A raga ti xoqen ɲa.» Muusa da samaqe ke raga ti xoqen ɲa; samaqen yille gumaaxun ɲa Muusa kitten ɲa. ⁵Tunka duumanten daali: «Ke na deliilu yi, t'in da du koy'an ɲa, nke, Tunka duumanten, i ganninkon Alla, Ibrahiima Alla, Isiyaaxa Alla, a do Yaaxuba Alla.» ⁶Tunka duumanten daali xadi: «An kitten saxund'an gijinmen kanma, an doroken wure.» Muusa d'i kitten rondi, a gaa bagandini, **saafi xullen** bog'a kitten ɲa. ⁷Tunka duumanten daali xadi: «An kitten saagand'an doroken wure.» Muusa d'i kitten rondi xadi, a ga'a bagandini, kitten saag'i moxon ɲa. ⁸Tunka duumanten t'a danja: «Banisirayilanko ra wa ɲaan'i nta saq'an ɲa, ke kaawafi fana d'i fi su, i nt'an ɲaamariyen xa batta ke su kanma. Ken kuɲa, i na sax'an ɲa ti kaawafi fillandi ke ken ɲa, saafi xullen gaa saqa kitten ɲa ti ke be yi. ⁹Xa, i ga ma sax'an ɲa ku kaawafiinu su kanma, i ga m'an ɲaamariyen batu, an na **Niili** fanɲen jin wutu, n'a joxi ɲiɲen ɲa. Ken ji na ɲa foren ɲa.»

[Haaruna sugande, Muusa deemanden da]

¹⁰Muusa jaabi Tunka duumanten da: «Ah! N Kama, yanp'in maxa. Nke ra nta sefene. Gell'in gaa leminaaxun ɲa, n ra nta sefene sefe moxo sire yi, ken xa ma faraaxi har'in d'anke safallenmaaxu noxon ɲa. N neenen xalasinte fe.» ¹¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Kon da raqen kara seren soomon naxa? Ko na raqen wujini n'a texe, a do ko na torun wujini, ko na yaaxon wujini? Ko na seren finkindini, xoy'inke Tunka duumanten ya fe ba? ¹²Daga! An ga na ɲi sefene noqu su, n wa d'an batte. N w'an toɲono xa, an ga n xawa fo wo fo koono.»

¹³Muusa jaabi: «Ah! N Kama, yanp'in maxa, sere tana xayɪ.»

¹⁴Ayiwa Tunka duumanten suno Muusa maxa. A daali: «Iyo, an gida Haaruna xa, Leewigankeⁿ, aken neenen xalasinten ya ni, n w'a tu! Ayiwa, an d'a wori de, Haaruna wa riini gem'an ɲa. A ga n'an wori, a sondomen wa ɲaxalini. ¹⁵An na digaam'a da, a ga n xawa ke be koono, an n'a wara kille yi. Yabo, nke wa d'axa batten ɲa. Axa nda ɲi sefene, n w'axa tuyindin'axa ga n xawa

ⁿ4.14 «Leewiganke» yere wa koyini nan ti Haaruna ni seri xoore ya yi, Leewigankon naxa.

ke be xa jaana. ¹⁶Haaruna wa sefene jaman dang'an batten ja, a na j'an danja faare yi. Anken xa, an wa jaan'a da xo Alla.

¹⁷An nan tigiti guma ke yi ya xa de. An wa kaawafiinu tananu deberini, n'an do Haaruna toxo doome yi.»

[*Muusa saageye, katt'i xabiilan ja Misira*]

¹⁸Muusa saage katti Suwayibu yi, a kallu yugo. A t'a da: «N nan xawa saagene katt'in soron ja Misira, n n'a tu sell'i gaa finna bireene.» **Suwayibu** t'a da: «Daga. Xeeri wa d'an ja!»

¹⁹Tunka duumanten daali Muusa danja Mediyana yi xadi: «Yabo, saage katti Misira yi, baawo ku beenu ga j'a mulla n'an kari, i kara.» ²⁰Ayiwa, Muusa d'i yaqen d'i ren muurunton wutu, n'i setundi faren kanma katti Misira. Allanguma ke w'a kitten ja.

²¹Tunka duumanten daali Muusa da: «N da kaawafiinun katudangen j'an danja. An ga na kije Misira, maxa mung'i jaana Misira tunkanyugon jon ja de! Xa Muusa! M'in ga d'a kiilun xotondi, a gaa balla Banisirayilanko walla dagana. ²²An na ti: “Tunka duumanten daali: 'Banisirayilanko n'in renmen ya, n ren sooma. ²³N d'an jaamari, t'an n'a wara dagana, kuud'a n'in batu, x'an bara. Ken saabuda, n xa w'an ren yugu fanan karini.’ ” »

²⁴I saaganton ja, Muusa d'i yaqen d'i renmu, wuron ga ro, i yanqa. Tunka duumanten gem'a yi t'i tunkaaxun ja, a j'a faatindini. ²⁵Cifoora xosi gidinlabo yogo wutu. A d'i renmen sunnandi, n'a muru ke suusa Muusa taanun^p ja. Ken falle, a ti: «An n'inke da maajufore^q ya yi.» ²⁶A d'a wara. Sunnande ke ya saabuda ni, Cifoora ga ti: «An n'inke da maajufore ya yi.»

²⁷Tunka duumanten daali Haaruna da: «Daga gemu Muusa yi gunjuran ja.» Haaruna daga. A da Muusa ji Alla giden kanma.

^o**4.24** Abaraaninxannen yere, o nt'a tu Tunka duumanten gaa jiini sere be faatindini. Ganta, rensunnanden xibaaren ni fi xoore yi yere.

^p**4.25** Abaraaninxannen yere, «taanun» wure ni «tagaadon» ya yi.

^q**4.25** Abaraaninxannen yere, «maajufore», a faamuyen xoto ya.

A d'a xandunsunbu. ²⁸Muusa da Tunka duumanten jaamarixannun su kijandi Haaruna yi: digaame su Muusa ga n xaw'a kijandini, a do kaawafiinu beenu su ga n xawa najiini.

²⁹Ken falle, i filli su daga na Banisirayilanko xirisun taaxundi.

³⁰Tunka duumanten ga da digaame su ko Muusa da, Haaruna d'a su saagand'i da, na kaawafiinu ku xa deberi jaman jon ɗa.

³¹Jaman sax'i ya. Banisirayilanko d'a faamu nan ti Tunka duumanten w'i deemana, baawo, a d'i tooran wori. Kuɗa, i tusi, na Tunka duumanten batu.

[*Firawunan sagate ta fana*]

5 ¹Ken dangi falle, Muusa do Haaruna daga **Firawunan** ji. Ken moxo ya ni, i t'a da: «**Tunka duumante**, Isirayila Alla, a daali nan ti, an n'i soron wara dagana gunjuran ɗa, i wa yaaxaraxurayen deberin'i da non ɗa.» ²Firawunan ti: «Manne? Na Banisirayilanko wara telle? Ken Tunka duumante xa ni ko yi? Nke wa ken terinkana ba? Aayi! N nta Tunka duumanten tu! Ayiwa, n nt'axa walla dagana.» ³Muusa do Haaruna ti: «**Abaraaninun** Alla da du koy'o yi. An n'o wara, o na daga! O wa bito sikki terende tereene gunjuran ɗa, o na xurusindi non ɗa Tunka duumanten da, o Alla.^r Ken ga fe, a w'o katta ti taawoonen ɗa, ken ga ni fankanwatten ɗa, ma xa fitina.» ⁴Misira tunkanyugon t'i danɗa: «Muusa! Haaruna! Axa n'a mulla na Banisirayilanko fata gollini ya? Manne xa ni ken ɗa kuɗa? Xa dag'axa gollen deberi! ⁵Jamaanen seren gabo saasa. Ee! Axa w'a mull'i n'i gollen wara!»

[*Banisirayilanko gollun gabonde*]

⁶Ken koota su, Firawunan da Misiranko xiri, ku beenu gaa Banisirayilanko koroosini gollun ɗa, a do Banisirayilanko yinme gollinansappan yinmanko. A d'i jaamari ti: ⁷«Axa ni manen ya kinni Banisirayilanko yi, i ga na ji tuufakatiini. Aaha! Xa n maxa fo kin'i ya keeta! Saasa ke, i yinme nan saage manen muurunu! ⁸Xa ken d'i fi su, i na tuufanjaati baane ke ya katta! Fo nta bakk'a yi! Ku soro ni lenburun ya! Ken yan sig'i gaa wuunu ti: “O n daga, o na sadaxind'o alla da.” ⁹Xa da gollen

^r5.3 Bakke 8.23

do golliwaxatin gabond'i kanma, kuud'i nan mungu do ku gaaro yi!»

¹⁰Gollikoroosindaano, a do Banisirayilanko gollijanyinmankon bogu tunkanyugon noqu, nan dag'a sefon kijandi Banisirayilanko yi, i ti: «Ayiwa, Firawunan ga da fo be ko: o ntaxa mane kinn'axa yi. ¹¹Xa yinmenun dag'a muuru, axa ga'a kitta noqu be. Axa nan xawa koota su tuufanjaate ke xa ya katta mene!»

¹²Ayiwa sa, Banisirayilanko saage dagana doorinyiganden muuru do noqun su yi, d'a nan ri. ¹³Misiranka koroosindaanon wa d'i batte: «Xa d'a jewondi, xa nan duguta keeta! Koota su, axa na ke tuufanjaati baane ya deberini, xo bire b'o ga ji manen kinn'axa yi!» ¹⁴Banisirayilanko gollijanyinmankon wa katiini, i ga da ku beenu sugandi. An n'i mugu: «Axa ma tuufan tinmandi daaru do lenki su, xoyi waxati danginte ke. Ken xa ni manne yi?» ¹⁵Banisirayilanko gollijanyinmankon na ri wu Firawunan ŋa: «Manne saabud'an ga'o toorono kundu?

¹⁶Manen ntaxa kiniin'o yi, i na t'o na tuufan katu, ke su kanma, o wa katiini. Ah! An jama ke jalagi de!» ¹⁷Firawunan ti: «Lenburun ya n'axa yi! Iyo, lenburun ya n'axa yi! Ken ya saabud'axa gaa tini: “O n daga sadaxan kinni Tunka duumanten ŋa!” ¹⁸Saasa ke, xa daga gollen ŋa! Sokke ntaxa kiniin'axa yi, koota su tuufanjaate ke xa yan katiini mene!» ¹⁹Banisirayilanko gollijanyinmankon d'a wori nan ti xotoyen w'i kanma, baaw'i tini m'i gan da koota su tuufan ya katu.

²⁰I nda ji bakka Firawunan noqu, i na jonkoyi Muusa do Haaruna yi, kun ga'i dukku. ²¹Gollijanyinmankon na t'i da: «Tunka duumanten gan n'axa ŋangollen wori! A n'axa tuga! Axakun ya saabud'o ga saage tinmi Firawunan d'i wuretaaxaanon ŋa. Axa da kaafa r'i kittun ŋa, t'i n'o kari!»

²²Ayiwa sa, Muusa teŋe Tunka duumanten ŋa xadi nan ti: «N Kama, an da fo buren ŋa ke jama yi manne? Manne xa n sig'an ga d'in xayı yere yi? ²³Ee! Gell'in ga dag'an ŋaamariyen kijandi Firawunan ŋa, a n'a kanma ya na ke jama tanpindi. Anken xa ma fo wo fo deberi n'an soron laawara!»

¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Aahan, a siro, saasa ke,
6 n gaa ke be ŋaana Misira Firawunan ŋa, an n'a wori. A wa

Banisirayilanko walla senben ɲa, a w'i xatana bakk'i jamaanen ɲa xa mene, senben ɲa!»

[*Banisirayilanko laawarayen laayidun kurunbaaxunde Muusa da*]

²Alla daali Muusa da xadi: «Nke ya ni Tunka duumanten ɲa. ³N da du koyi Ibrahiima yi, Isiyaaxa yi, a do Yaaxuba yi, t'in ya ni **Alla Katudanken** ^s ɲa. Xa, n m'in toxon tuyind'i ya, Tunka duumanten. ⁴N da laayidun wut'i da. N d'i jigindi t'in wa Kanaana jamaanen kinn'i ya, i ga ɲi taaxunu noqu be yi xo mukku. ⁵Saasa ke, n da Banisirayilanko hanmirafin mugu, nan t'i wa komaaxun ɲa Misiranko maxa. N tuwaaxun w'in laayidu wutunten ɲ'i da. ⁶Ken kuɲa, daga, ti Banisirayilanko da: “Nke, Tunka duumanten, n w'axa bakka Misira senben gollun ɲa, n'axa bogu komaaxun ɲa, n'axa laawara t'in senben d'in yanganqata xooron ɲa. ⁷Axa wa riin'a faamu t'inke ya ni Tunka duumanten ɲa, axa Alla, ke be ga d'axa bagandi Misira senben gollun ɲa. ⁸N kuna ti jamaane kuyen ɲa Ibrahiima da, Isiyaaxa, a do Yaaxuba da. Ayiwa, n n'axa rondini jamaane ke yi ya, a wa ɲaan'axa xalle yi xa. Tunka duumanten n'inke ya.” » ⁹Muusa daga ku digaamu kijandi Banisirayilanko yi, x'i m'a terinka, baaw'i jikkirankuti komaaxu xote ke be ga'i kanma yi saabuda.

¹⁰Tunka duumanten daali Muusa da xadi: ¹¹«Daga, ti Misira tunkanyugo Firawunan da, a na Banisirayilanko wara bakk'i jamaanen ɲa.» ¹²Muusa jaabi Tunka duumanten da: «Hari Banisirayilanko yinme m'in terinka. Yaala Misira tunkanyugon katt'in terinkana kan moxo? N raqen ma kare ken da.»^t ¹³Tunka duumanten da Muusa do Haaruna ɲaamari ti: «Xa daga doome, axa na Banisirayila yinmankon do Misira tunkanyugo Firawunan xibaari ti, m'in ga da Banisirayilanko bagandi Misira jamaane ke yi.»

^s6.3 Joppaye 17.1-8, 35.11-12. «Alla Katudanken» wure ni «Alla Araniyaana», Alla niyindaana, Alla be ra gaa fo wo fo su danɲa.

^t6.12: A saaxaman ni Abaraaninxannen ɲa: «N soomo sunnanton fe?»

[Rubeeni, Simoonu, a do Leewi follaqu]

¹⁴Banisirayilanko follaqun xirisi fanon faayi: Isirayila sooma Rubeeni renmun faayi: Hanooxi do Paalu, Heccerooni do Karimi. Kun ni Rubeeni xabiilanun ya yi. ¹⁵Simoonu xa renmun faayi: Yemuyeli, Yamiina, Ohadi, Yakiini, Cohaari do Kanaananka yaxaren renme, Sawulu. Kun ni Simoonu xabiilanun ya yi.

¹⁶Leewi renmun faayi, a bonconjun ga da me batu moxo be: Geresooni, Kehati, a do Meraari. Leewi yinme da kame do tanjikke do siino perri ya bire. ¹⁷A renme Geresooni da Libini saara, na Semeyi saara. Kun n'a renmun ya yi. ¹⁸Kehati xa renmun ni Amaraamu, Yicaari, Heboroona, a do Ujeyili ya yi. Kehati da kame do tanjikke do siino sikki ya bire. ¹⁹Meraari xa renmun ni Mahali do Muusi. Ku ya ni Leewi xabiilanun na, i ga da me batu moxo be.

²⁰Amaraamu d'i baayi yaxi, a toxon ni Yooxebedi. A da Haaruna saar'a da, na Muusa saar'a da. Amaraamu da kame do tanjikke do siino perri ya bire. ²¹Yicaari xa renmun ni Xaaruuna, Nefege, a do Jikkeri. ²²Ujeyili xa renmun ni Miseeli, Elicafaani, a do Sitiri ya yi. ²³Haaruna da Yeliseeba yaxi, Aminadaabu ren yaxare, Naxasooni gidanyaxaren ya ni. A da Nadaabu saara, na Abihu saara, na Laasaari saara, na Tamaari saar'a danja .

²⁴Xaaruuna renmun ni Asiri do Elikana do Abiyasaafu. Kun ni Xaaruuna xabiilanun ya yi. ²⁵Haaruna renme Laasaari, a da Putteli ren yaxare yogo yaxi, ken da Penihaasi saar'a danja. Ku ya ni Leewi xabiilanun xirisun na.

²⁶Ken Haaruna do ken Muusa ya ni, Tunka duumanten ga d'i naamari ti: «Xa da Banisirayilanko bagandi Misira yi, follaqe ti follaqe xo kure.» ²⁷I dantaxi Firawunan da kuja, Misira tunkanyugo, gell'a ra gaa Banisirayilanko walla bakk'i jamaane ke yi.

²⁸Tunka duumanten gaa Muusa xayini Misira yi koota be, a ga t'a da: ²⁹«Nke ya ni Tunka duumanten na, dag'in daalen saagandi Firawunan da, Misira tunkanyugo.» ³⁰Muusa jaabi ya: «N raqen ma kare ken da, Firawunan katt'in terinkana kan moxo yinme?»

7 ¹Tunka duumanten xa daal'a da kuɗa: «Dugu de! N w'an jaana Firawunan yaaxon ɗa xo Alla, an waaxi Haaruna na n'an danɗa faare yi. ²N ga d'an jaamari fo wo fo yi, an n'a su k'a danɗa. Ken falle, aken ya n'a kijandini Firawunan ɗa, a na Banisirayilanko wara bakk'i jamaanen ɗa. ³Xa, n wa Firawunan killun xotondini. N w'in taagumancun d'in kaawafiinun gabondini Misira jamaane ke noxon ɗa. ⁴Max'a faayi de! Firawuna ke nt'axa terinkana xa de! N n'in kitten saxu Misira kanma kuɗa. N n'in soro, Banisirayilanko bagandi follaqe ti follaqe xo kure, Misira jamaane ke yi, t'in senben d'in yanganqatan ɗa. ⁵Misiranko w'a faamunu nan t'inke ya ni Tunka duumanten ɗa bire b'in ga n'in kitten banb'i kanma, na Banisirayilanko bog'i naxa.»

⁶Tunka duumanten ga da Muusa do Haaruna jaamari ke be yinme yi, i da ken ya ɗa. ⁷Muusa wuyin ɗi tansege siine yi, Haaruna ɗi tansege do siino sikki yi, bire b'i gaa sefene Firawunan da.

[*Guman ɗanɗe samaqe yi*]

⁸Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da: «Firawunan ga na t'axa danɗa: ⁹“Axa da kaawafi deberi kuɗa”, an na ti Haaruna da: “An guman wutu, an n'a sedi Firawunan jon ɗa, guman na ɗa samaqe.”» ¹⁰Muusa do Haaruna daga Firawunan ne. Tunka duumanten ga d'i jaamari moxo be, i da gollun ɗa ken moxo yi. Haaruna d'i guman sedi Firawunan d'i gollijaɗaanon jon ɗa, guman yille samaqen ɗa. ¹¹Firawunan xa da Misira tuwaanon do batuta gumun^u xiri, kun korotigumu xa da ku meenu deberi ti batutan ɗa. ¹²I du baananbe su d'i guman sedi ɗiijen ɗa, a yille nan ɗa samaqen ɗa. Xa Haaruna guman d'i xallun toni. ¹³Xa ken d'i fi su, Firawunan kiilen xoten ya ni: a ma Muusa do Haaruna terinka xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.

^u7.11 Danben ɗa, ku batuta gumu toxo ni Jaanesi do Janbere ya. Timoote fillandi 3.8 faayi.

[Yanganqatanun tanmi]

[Fana: Jin nanje fore yi]

¹⁴Tunka duumanten daali Muusa da: «Firawunan kiiludunxotaaxu: a bara jaman walla dagana. ¹⁵Daga katti Firawunan ɗa gelli yillen ga na kare tannu, an n'a dugu **Niili** fanɗen raqen ɗa bire ke b'a gaa bakka nan yaala fanxannen ɗa. Guma ke be gaa jaana samaqen ɗa, a wut'an kitten ɗa. ¹⁶⁻¹⁸Ti Firawunan da: “Tunka duumante, **Abaraaninu** Alla d'in xay'an ɗa nan t'an danɗa: 'N soron wara telle, kuud'i n'in batu gunjuran ɗa.' Xa haris'an m'a terinka. Ayiwa, n wa fanɗen jin sanpana ti ke guma be ga'in kitten ɗa, a na yille foren ɗa. Jiidufon su na kara, fanɗen jiinun na timi, Misiranko na kor'a jin minni. Tunka duumanten daali: 'Ku saabuda, an w'a tuunu nan t'inke ya ni Tunka duumanten ɗa.' ” »

¹⁹Tunka duumanten daali Muusa danɗa: «Ti Haaruna d'a n'i guman wutu, n'i kitten d'a futtu Misira jiinun kanma, n'a wutu fanɗu, jiwurankillu, a do xaaro, kafiini ji su gaa Misira niipen ɗa, a su na ɗa fore, Misira jamaanen su na ɗa fore, har'i minilallun noxo, a su na ɗa fore!» ²⁰Tunka duumanten ga da Muusa do Haaruna jaamari moxo be, i golli kundun ya. A da guman wutu kanmu, na fanɗen jin sanpa Firawunan d'i jaman su jon ɗa. Fanɗen jin su yille foren ɗa. ²¹Nexon su kara, a jin moti, Misiranko kor'a minni. Misira jamaanen su ɗa fore yi. ²²Xa Misira korotigumun xa da ken me deberi t'i batutan ɗa. Firawunan kiilun xosi tallan xoto. A nta Muusa do Haaruna terinkana, Tunka duumanten xa d'a ko kundun ya yi. ²³Firawunan saage katt'i dingiran ɗa, a ma ken fi raga soobe yinme yi. ²⁴Misiranko saage gedun soxono do fanɗen xannen ɗa, kuud'i na miniji kita, baaw'i ra nta fanɗen jin minni.

[Fillandi: Fantan jallaane]

²⁵Bito perri dange falle, ²⁶Tunka duumanten daali Muusa da: «Daga Firawunan ne, an na t'a da: “Tunka duumanten daali: 'N soron wara dagana, kuud'i n'in batu. ²⁷Selli haris'an gaa ball'i walla dagana ya, nke Tunka duumante, n w'an niipen su katta ti jallaanen tooran ɗa. ²⁸Fanɗen wa fakka jallaanen ɗa, i wa segene nan ro d'an kan ɗa, i wa roon'an kan ɗa, nan r'an

konpon ŋa, m'an saxura, nan r'an jaman kaanun noxo, an jaman muuman ne, fuurunun noxo, a d'an buurukatiyokkun noxo. ²⁹Anken d'an jaman d'an jamaanen su, fantan jallaanen nan seg'axa kanma.' » »

8 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Ti Haaruna da: “An kitten do guman banba fanŋun do jiwurankillun do xaaron su kanma, na fantanŋun segendi katti Misira jamaanen ŋa.”» ²Haaruna d'i kitten banba Misira jiinun kanma, fantanŋen sege na Misira jiiŋen su faga. ³Xa korotigumun da ken me deberi ti batutan ŋa: i da fantanŋen segendi katti Misira jiiŋen ŋa.

⁴Firawunan da Muusa do Haaruna xiri, nan t'i da: «Xa da Tunka duumanten jaaga, a na fantan jallaanen laatondi bakk'in d'in koren su yi, n na jaman wara dagana xurusindi Tunka duumanten da.» ⁵Muusa jaabi Firawunan da: «Waxati xerexer'in danja, n gaa jaagandin'an d'an jaman danja d'an jamaanen danma, kuudo fantanŋen na sanku bakk'an dingiranu d'an kaanun su noxon ŋa. Fanŋen noxon ga fe, a ntaxa toqo noqu su.» ⁶Firawunan ti: «Xunbane su». Muusa jaabi: «Baaw'an yinme ga da ken ko, kuud'an n'a tu ti Tunka duumanten, o Alla, do fo wo fo nta baana. ⁷Fantanŋen wa laatoonu bakk'an d'an kaanun ŋa, a d'an jama, kafiin'an jamaanen su yi. Fantanŋe nta toqo noqu su, fanŋen noxon ga fe».

⁸Muusa do Haaruna bogu Firawunan ne, Muusa da Alla jaaga fantanŋen sankuyen ŋa, kuudo na Firawunan bogu ken liixiye yi. ⁹Tunka duumanten d'a rakutu xo Muusa ga d'a muuru moxo be: fantanŋen su kara bakka kaanun do debun noxo, a do gunnen su yi. ¹⁰I da fantan furen sagara n'a ja juruminda-juruminda. Timi buren da jamaanen su xufaari. ¹¹Bire be Firawunan ga d'a wori t'i d'i yinme kita, a kiiludunxotaaxu xadi, a m'i terinka, xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.

[Sikkandi: Sirime]

¹²Tunka duumanten daali Muusa da: «An na ti Haaruna n'i guman banba na jiiŋen seyijuran sanpa t'a yi, Misira seyijuran su na ja sirimen ŋa». ¹³A ja kundun ŋa: Haaruna d'i guman banba na jiiŋen seyijuran sanpa, sirimen ware soron do

naaburu siginton ɗa, Misira seyijuran su yille nan ja sirimen ɗa. ¹⁴Korotigumun xa t'i w'a me deberini t'i batutan ɗa, x'i konto. Sirimen sanqi soron do fonmuumen su yi.

¹⁵Korotigumun ti Firawunan danɗa: «Ke na allandoronme ya yi.» Xa Firawunan kiilun xoten ya n finna. A m'i terinka, xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.

[*Naxatandi: Suwankanbante*]

¹⁶Tunka duumanten daali Muusa da: «Suxuba fana, an na giri nan daga du koyi Firawunan ɗa, bire b'a gaa bakka katti jinxannen ɗa. An na t'a danɗa: “Tunka duumanten daali: 'N soron wara dagana, kuud'i n'in batu. ¹⁷An ga nt'in soron walla dagana, n wa suwankanbanten wall'an ɗa, n'a war'an jaman ɗa, d'an jamaanen su, n'an kaanun do Misiranko kaanun su faga suwankanbanten ɗa, hari jiiɗanbaran xa wa fakka. ¹⁸Ken koota, n wa **Goseni** maran kisini, n soron sabatinten gaa noqu be yi. Suwankanbanten nta jaana non ɗa, kuud'an n'a tu t'inke Tunka duumante, n yinme ya na jamaane ke yi. ¹⁹N w'in soron d'an soron bakka me yi. Ken kaawafi taagumance wa jaana xunbane.’ ” » ²⁰Tunka duumanten d'a ja ken moxo ya. Suwankanbanten ro Firawunan kan noxo, d'a jaman kaanun noxo, kafiini jamaanen muuman su yi. Suwankanbanten da jamaanen xaaxa.

²¹Firawunan da Muusa do Haaruna xiri, t'i danɗa: «Xa daga xurusind'axa Alla danɗa jamaane ke yi.» ²²Muusa jaabi: «A nta jaana kundu, baaw'oku gaa xurusinde be jaana Tunka duumanten danɗa, O Alla, ken ni Misiranko danɗa xosen ya yi. Ee! Oku ra w'i xosen deberin'i yaaxon ɗa, i ga m'o gididunwara ba?» ²³O n xawa bito sikki terende tereene gunjuran ɗa, o na xurusindi Tunka duumanten da, o Alla, a w'a janmoxon koon'o danɗa.» ²⁴Firawunan ti: «Nke Firawuna, n w'axa walla dagana xurusindi gunjuran ɗa, Tunka duumanten danɗa, axa Alla. Ganta, axa maxa laato buru de! Xa, xa jaag'in danɗa fina.» ²⁵Muusa jaabi: «Ee, a siro, n wa bakk'an ne, n na Tunka duumanten jaaga, suwankanbanten na laat'an d'an jaman d'an jamaanen ɗa xunbane su yi. Ganta Firawuna, maxa janbe

^v8.22 Ganni, Misiranko xosen ni xurusinden ya.

xadi, an gaa balla jaman walla dagana xurusindi Tunka duumanten danja.»

²⁶Muusa bogu Firawunan noqun ŋa na Tunka duumanten jaaga. ²⁷Muusa ga d'a muuru moxo be, Tunka duumanten d'a rakutu ken moxo yi: suwankanbanten laato bakka Firawunan d'i jaman d'a jamaanen ŋa. Fo wo fo ma toxo. ²⁸Xa hari ken su kanma, Firawunan d'i kiilun xoto: a ma soro ku wara dagana.

[Karagandi: Daabankalle]

9 ¹Ken dangi falle, Tunka duumanten daali Muusa da: «Daga Firawunan noqun ŋa nan t'a danja: “Tunka duumanten **Abaraaninun** Alla daali, an n'i soron wara dagana kuud'i n'i batu. ²Selli haris'an gaa ball'i walla dagana ya, an gaa finna tigitin'i yi ya, ³Tunka duumanten kitten na sax'an naaburu siginton kanma n'i tox'an teenun noxon ŋa: siinu, faru, jogomo, naanu, do tanmiso. A jaana kasaara xoore xa ya yi de! ⁴Tunka duumanten wa fatanpanciyen roono Banisirayilanko naaburun do Misiranko naaburun naxa. Hari baane nta kalla bakka Banisirayilanko naaburun ŋa. ⁵Tunka duumanten da waxatin xa ya rakutu mene, nan ti xunbane su, Tunka duumanten wa ken jaana jamaanen noxon ŋa.” »

⁶Ken yillakaran yinme de, Tunka duumanten da ken deberi. Misiranko naaburen su kara, xa hari baane ma kara Banisirayilanko naaburun ŋa. ⁷Firawunan faarun daga koroosindi, i m'a ŋi hari baane ga kara Banisirayilanko maxa. Firawunan kiiludunxotaaxu: a ma soron wara dagana.

[Tunmundi: Funbuune]

⁸Ken dangi falle, Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da: «Xa da kitti fakko filli kindunxame wutu, Muusa n'a woyi Firawunan jon ŋa. ⁹A jaana xoben ya yi Misira jamaanen danman kanma, ken wa saareene ti funbuunen ŋa, Misira jamaanen muuman su yi, a soron d'a fonmuumu.» ¹⁰I da kindunxamen wutu nan daga sigi Firawunan kaane. Muusa d'a sanqi kanmun ŋa, ken xosi yillekere ti funbuunen ŋa, seren do fonmuumen su yi, Misira jamaanen danma. A jaŋo nan ja tugu xalantanŋen ŋa. ¹¹Funbuunen saabuda korotigumu kun konto sikki Muusa kaane yinme. Funbuunen sanqi Misira muuman su

ya yi. ¹²Tunka duumanten yinme yan da Firawunan kiilun xotondi. A m'i terinka, xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.

[*Nerundi: Maramalle*]

¹³Tunka duumanten daali Muusa da: «Giri suxuba fanan ɗa, an nan sigi Firawunan kaane nan t'a da: “Tunka duumanten, **Abaraaninun** Alla, a daali: 'N soron wara dagana kuud'i n'in batu. ¹⁴Baawo ke kille, n wa bonen moxonman su xayini katt'an d'an jaman ɗa, kafiin'an jamaanen danman ɗa, ke ni ya kuud'an n'a tu ti fo wo fo nta xoy'inke moxon ɗa jiiɗe ke kanma. ¹⁵N gan d'in kitten wara katt'an ɗa n'an katu ti taawoonen ɗa, ken ga ni fankanwatten ɗa, an dan jaman ji buruxeene jiiɗe ke kanma yi ya. ¹⁶Xa kuud'an n'in katudannɗen tu, ken saabuda, n d'an wara bireene, n toxon xa na tuyi jiiɗen kanma. ¹⁷An wa finna dankan'in soron waranden ɗa. ¹⁸Xa xunbane dan ke waxati, n na maramallen texendi, Misira taaxe do saasa naxa, ke be me ga ma ɗaɗi. ¹⁹Saasa ke! Ronoqu muur'an naaburun danɗa, d'an marefon tana. Ken ga fe soron do fonmuumu beenu gaa gunnen ɗa, i ga ma ri kaanun ɗa, maramallen n'i katta ya m'i ga kara.’ ” »

²⁰Firawunan jama be ga jooti Tunka duumanten daalen ɗa, kun da roraxe muur'i d'i gollinɗaɗaɗan d'i naaburun danɗa kaanun noxon ɗa. ²¹Ku beenu ga ma Tunka duumanten daalen raga soobe yi, i d'i gollinɗaɗaɗan do naaburun toxo gunnen ɗa. ²²Tunka duumanten daali Muusa da: «An kittun koyi kanmun ɗa maramallen nan texe Misira su kanma, soron do naaburun kanma, Misira gunnen funtifon su kanma.» ²³Muusa d'i dokkon fuutu katti kanmun ɗa. Tunka duumanten da maramallen do falanqaɗɗiyen wara, kanmen yiden wa yanqana jiiɗen kanma. Tunka duumanten da maramallen texendi Misira jamaanen su kanma. ²⁴Maramallen do kanmen yiden gaa doome, Misira jamaanen ma demu n'a me fo kasappe wori gelli Misira taaxen gaa xabiila baanen ɗa. ²⁵Misira jamaanen danma, maramallen d'a su katu fo wo fo ga ji gunnen ɗa: soron do naaburu, funtifoonu, yittu, maramallen d'a su wara me yi. ²⁶Maramallen ma noqu goori jamaane ke danman ɗa **Goseni** ga fe, Banisirayilanko gaa noqu be yi.

²⁷Firawunan da Muusa do Haaruna xiri, t'i danja: «Ke kille ken ke, n da Tunka duumanten kuta. Tunka duumanten ya tolononten ni, nke d'in jama ke, o jalagi. ²⁸Xa da Tunka duumanten jaaga, ke maramalle do ke falanqaaniyin danbe wase ke yi keeta. N wa xa walla dagana, xa ntaxa dallana keeta.» ²⁹Muusa jaabi: «Deben boguraqen ja, n n'in kittun boyi, na Tunka duumanten jaaga falanqaaniyen na sigi, maramallen ntaxa yereene, kuud'an n'a tu ti Tunka duumanten ya fo ni jiijen ja. ³⁰Xa, anken d'an jama ke, n w'a tu t'axa nta kanna Tunka duumante, Alla yi harisa.» ³¹Kotollen do yillen^w bono, baawo yillen d'i jogoden yan ji, kotollen xa do fuugen yan ji. ³²Xa soxofa leelanton ma bono baaw'ikun ma ji ga kije.

³³Muusa bogu Firawunan noqu debin noxon ja n'i kittun wutu katti Tunka duumanten ja, falanqaaniyen do maramallen sigi, kanme maxa texe jiijen kanma. ³⁴Firawunan d'a wori: kanme, maramalle, falanqaaniye, i su kuti. Firawunan d'i jaman da Tunka duumanten kuta xadi. ³⁵Firawunan kiiludunxotaaxu harisa: a ma Banisirayilanko wara dagana xo Tunka duumanten ga d'a daali Muusa da moxo be.

[Segundi: Buure]

10 ¹Ken dangi falle, Tunka duumanten daali :«Daga katti Firawunan ja, a d'i jama, baaw'inke yan d'i kiilunun xotondi, kuud'in n'in kaawafin taagumancen koy'i ya ²a do xadi, an n'a laxam'an renmen da, a xa n'a laxam'i renmun da, n ga sanga ti Misirankon ja moxo be, n'in battun tox'i ya, kuud'axa n'a tu xadi nan t'inke ya ni Tunka duumanten ja.»

³Ayiwa, Muusa do Haaruna ro katti Firawunan ja ken falle nan t'a da: «Tunka duumanten, **Abaraaninun** Alla, a yan daali nan ti: yaal'an finna ball'an du roxondin'i danja ya ba? Ayiwa, an n'i soron war'i nan dag'i batu. ⁴Harisa, an gaa finna ball'i soron walla dagana, xunbane su, i wa buuren janban'an jamaanen ja. ⁵A wa jamaanen fakka m'an gaa kori jiijen faayini buuren maxa. Maramallen ga da kutte be tox'axa maxa,

^w**9.31** «Kotollen do yillen», Abaraaninxanne, a safante ni «leeni do oroji». Leeni ni fo b'i ga ji wurundin'i yiraamun ja. Oroji n'i yigandin xoore yi.

a na ken su yiga, axa teenun yittun ga da deri kurunba be wutu maramallen falle, a n'a su yiga, ⁶a n'an kaanun faga, n'an jaman kaanun faga, na Misira jamaanen kaanun su faga. An faabanu ga ma ke be me wor'abada, an faabanu faabanu xa ga ma ke be me wori gell'i nan bange duna yi, nan r'a wara lenki ke koota yi. » Muusa d'i falle koyi nan bogu Firawunan ne.

⁷Firawunan jaman t'a da : «O bakka ke sere jaaraben ɗa kan bire? Soro ku wara dagan'i Tunka duumanten batu, i Alla. Keet'anken m'a tu nan ti Misira faayi kareene ya? » ⁸I da Muusa do Haaruna kipa Firawunan ɗa. A t'i da: «Xa na daga Tunka duumanten batu, axa Alla. Xa n n'axa tirindi fina: ko do ko n telle? » ⁹Muusa jaabi: « O d'o leminun d'o xirisu, o d'o ren yugun d'o ren yaxaru, o d'o naaburu, fo mison do fo xooro. Baawo ke n'oku maxa sallen ya yi Tunka duumanten danɗa.»

¹⁰A t'i da: «Nke n'axa d'axa renmun wara dagana, nan ti "xeeri wa d'axa batten ɗa"? Ku ɗanniyi buru gumu ku! ¹¹Fiinun nta xosini jaana kundu! Axakun yugu nan daga Tunka duumanten batu sa, baawo, axa na ken ya muurunu wo.» I d'i xata bakka Firawunan ne.

¹²Tunka duumanten daali Muusa da: «An kittun wutu Misira kanma na buuren xiri, a nan kandunbiiri Misira kanma, na funtifon su yiga, maramallen ga da fo wo fo su toxo.» ¹³Muusa d'i dokkon fuutu katti Misira jamaanen kanma yi. Tunka duumanten da kinbakkankanken girindi ken kiye muuman do ken wuro muuman ɗa. Yillen gaa kareene, fanken da buuren gana riini. ¹⁴Buuren kandunbiiri Misira jamaanen kanma, nan yanɗa do Misira jamaanen noqun su yi. Buure ma demu gabon'abada xo ke, gelli gannin xase ma lenki, a me xa ntaxa jaana xadi. ¹⁵A xufi jamaanen muuman ɗa na piijen finandi. Maramallen ga da funtifo su toxo jamaanen ɗa, a do yittirenmu, buuren d'a su yiga n'a jama. Dere ma toxo yitte yi, funtifo su ma toxo Misira gunnen ɗa buuren ga m'a yiga.

¹⁶Ma Firawunan nan xoroti, a da Muusa do Haaruna xiri karama, nan t'i da: «N da Tunka duumanten kuta, axa Alla, n'axa xa sooxi. ¹⁷Saasa ke, axa da haqu tox'in danɗa ke ta yi xadi. Axa da Tunka duumanten jaaga, axa Alla, a n'a faayi na ke toora kasappe girindi bakk'in kanma tan.»

¹⁸Muusa bogu Firawunan ne, na Tunka duumanten jaaga.
¹⁹Tunka duumanten da kingennanfanka xote girindi, na buuren gana dagana, n'a yonto katti *Xulunjuumu fanjen*^x ɗa. Hari buuru funci baane ma toxo Misira jiiɗen kanma. ²⁰Xa ke su kanma de, Tunka duumanten yinme yan da Firawunan kiilun xotondi. Banisirayilanko ma ware harisa.

[*Kabundi: Bitanbinne*]

²¹Ken falle, Tunka duumanten daali Muusa da: «An kittun wutu kanmun ɗa, bitanbinnen nan ro Misira jamaanen ɗa, bite be ma soron gaa toxo meemendini.» ²²Muusa d'i kittun wutu kanmun ɗa, biten ro. Bito sikki, Misira jamaanen muuman su wa bitanbinnen ɗa. ²³Kun bito sikki, sere su ma har'i waaxin wori, sigaali nan daga noqu tana yi ken ke. Xa Banisirayilanko ga ji noqu be yi, xurayen yan ji non ɗa.

²⁴Firawunan da Muusa xiri ken falle nan t'a da: «Xa daga! Xa na Tunka duumanten batu, axa renmun xa ra wa dagana d'axa batten ɗa. Gant'axa naaburun baane, i fo roxon d'i fo xooro, kun kun toqo yere ya de!» ²⁵Muusa jaabi: «An ya ni sadaxantanmisen kinn'o yi ba? M'an ya ni sadaxa biyinten kinn'o yi, an gaa tin'o d'o naaburun nta telle? Ayiwa ken nta jaana, o d'o naaburun telle ya. Hari xoqi baane^y nta toqo.

²⁶Baawo, o xurusindini Tunka duumanten da, o Alla, bakk'o naaburu ku ya yi. Oku yinmenu nt'a tu saad'o gaa kijeene non ɗa, o ga n xawa ke be sadaxini Tunka duumanten da.» ²⁷Xa ke su kanma, Tunka duumanten yinme yan da Firawunan kiilun xotondi, a ga nta duɗeen'i walla dagana. ²⁸Firawunan ti Muusa da: «Giri bakk'in wure, an nan sabari haan! An nan maxanɗa, maxa teɗ'in ɗa keeta de! N ga n'an wor'in jon ɗa koota su, an na kara!» ²⁹Muusa jaabi: «Xoy'an ga d'a ko moxo be, an ntax'in taɗon walla.»

[*Renyugufanankallen xibaare: Misira yanganqatanun lagare*]

11 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: «N wa tooxi lagaren roono Firawunan ɗa, a do Misiranko su, ken falle, a w'axa

^x**10.19** Abaraaninxannen ɗa, a toxon ni «Saakinji».

^y**10.25** Abaraaninxannen, i wa tini «hari ta baane nta toqo.»

walla dagana bakka yere yi, dagaye ke yinme wuccen noxon ɗa, a wa xorotin'axa yi n'axa xata bakka yere bogo-bogo. ²An na ti koren da kuɗa: yugo su nan kittirakoy'i me yugo yi, yaxare su ³nan kittirakoy'i me yaxare yi, na kanɗaagaarun do xaaɓisixullinɗaagaarun muur'i ya.» Tunka duumanten da sarandoroken r'i ya Misiranko naxa. Muusa ken yinme na seri xooren ya yi Misira jamaane ke noxon ɗa, a do Firawunan jaman maxa, kafiini Misira renmen su yi.

⁴Muusa jaabi Firawunan danɗa: «Kundun ya ni Tunka duumanten ga daali nan ti, wuron kaananan ɗa, i wa roono do Misira noxon ɗa, ⁵Misira jamaanen ren yugu fanan su wa kalla. N'a wutu Firawunan ren yugo be ga n xawa taaxun'a batten ɗa, nan dag'a wara tunbaare be gaa gollo ren yugo fana, do naaburun ren yugu fano, a su wa kalla. ⁶Sonqo xooren na sigi Misira jamaane ke yi, a me ga ma demu ɗaana, a me ga ntaxa ɗaana xa. ⁷Xa Banisirayilanko kaara, hari yinmankara nta sere ragana, sigaali sonqoxanne na bogu^z. Ken ni ya, axa n'a tu ti Tunka duumanten da Misiranko do Banisirayilanko fata bakka me yi.» ⁸Muusa ti Firawunan da xadi: «Jama ke be ga'an batta na ri tus'in jon ɗa, nan t'in da: “Gir'o wure, an d'an jaman nan daga!” N na xosi bogu ken bire.» Muusa mamanten xosi godo bakka Firawunan ne.

⁹Ken sigira su, Tunka duumanten daali Muusa da: «Kuud'in n'in kaawafiinun gabondi Misira jamaane ke noxon ɗa, Firawunan nt'axa terinkana.» ¹⁰Muusa do Haaruna da ke kaawafi su kijandi Firawunan ɗa. Xa Tunka duumanten da Firawunan kiilun xotondi ya, a ma Banisirayilanko wara bakk'i jamaane ke yi.

[Pesaxansallen deberi moxo]

12 ¹Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da Misira jamaanen noxon ɗa: ²«Ke xaso kundu jaan'axa danɗa xasu fanan ya yi, axa siinen joppaadi. ³Axa n'a ti Banisirayilanko danɗa: “Ke xaso tanmu, follaɗe su, ma ka su na tanmise bagandi. ⁴Follaɗe be ra ga nta tanmisa muuma yigana,

^z11.7 Abaraaninxannen ɗa, i wa tini: «Hari wulle nta foxunu daaba yi sigaali xa sere na kara.»

an do taaxallenma be ra gaa tanmise yigana na kafi, axa saran jaatun gaa moxo be. Be su ra gaa ke be yigana, axa na ken ya jaatene na tanmisen sugandi.⁵ Axa gaa tanmise be bagandini, a nan na digen ya yi de, leebu ga nt'a yi, a na siine бага.⁶ Axa n'a mara ma ke xaso tanmun do naxato. Ken koota futuro, Banisirayilanko su na me ji n'i xurusi.⁷ Axa n'i foron wutu, i tiyen ga yige ka su yi, xa na foro ku suusa ganlaqe gondomon filli yi, a do tenere.⁸ Axa na tiye ke biyi ken wuro su yi, n'a do buurun yiga, buuru be **buukaado** ga nt'a yi, a do deri xaxaccu.⁹ Tiye ke xaye nta yigeene, a barabarante xa nta yigeene, a su biyini ya, hari yinmen do taanu, kafiini nuxudufoonu.¹⁰ Axa maxa fo wuyindi. Fo be nda wuyi, axa n'a sedi yinben na.¹¹ Axa ga na n'a yigana, axa n'axa naxaanun ya siitini, n'axa teppunun rondi, na guman rag'an kitten na, axa n'a yiga karama. Ken ni **Pesaxansallen** ya yi Tunka duumanten da.

¹²«Ken wuro, n wa roono do Misira noxon na, n wa jamaane ke ren yugu fanan su karini, n'a wutu soron na nan dag'a wara ma daabanun na. Ken moxo ya n'in gaa Misira munonun kiitindini. Nke ya ni Tunka duumanten na.¹³ Xa, fore ke yan jaan'axakun da taagumance yi. Axa gaa kaanu beenu noxo, n ga na fore ke wori, n na jall'i kanma, axa na kisi bire be taawoonen ga na ji xenne Misira yi.^a

¹⁴«Ken koota na n'axa danja sinme koota yi. Axa gaa ken jaana yaaxaraxuraye yi, kuudo na Tunka duumanten doro. Sariyan ya n'axa kanma, n'a wutu axakun na m'axa sere lagaru, axa gaa ke yaaxaraxuraye jaan'abada.

[Buurunxeccan salle]

¹⁵«Bito neri noxo, axa na **buurunxeccan** ya yigana. Gelli koyen koota fana, axa na **faribuukaadon** sankundi bakk'axa kaanun noxon na. Sere su xa ga n'a yiga kun bito neri noxo, ken kaman nan xate bakka Banisirayila xabiilan na.¹⁶ Koyen koota fana, a do koota lagare, axa na me ji n'in batu. Kun kooto yi, axa nta golle su deberini. Ganta, axa ra w'axa yigandun sorono tan.¹⁷ Axa wa **buurunxeccan sallen** sallini kuud'axa na sinme do n ga d'axa bagandi Misira yi xo kure koota be yinme yi. Ke salle ni

^a12.1-13 Sariya 23.5, Jaatu 9.1-5; 28.16, Laayidu fillante 16.1-2.

sariyan ya, n'a wutu axakun ɗa m'axa sere lagaru, a ga'axa kanm'abada. ¹⁸N'a wutu siinen xasu fanan tanmun do naxaton koota futuron ɗa, axa na buurunxeccan ya yigana nan dag'a wara m'a tanpillen do baanen koota futuro. ¹⁹Bito ku jeri noxo, **buukaado** ma xawa jaan'axa kaanun noxon ɗa. Mukken do debillenma, sere su ga na **buuru buukunten** yiga, ken kaman nan xate bakka Banisirayila xabiilan ɗa. ²⁰Axa ma xawa fo wo fo yigana buukaadon ga'a yi, a ga d'axa ɗi noqu su xa yi, axa na buurunxeccan ya yigana.” »^b

[*Pesaxansallin tanmisen maana*]

²¹Muusa da Banisirayilanko xirisun su xiri nan t'i da: «Axa dag'axa tanmisen rag'axa follaqun danɗa, na **Pesaxan** xurusinden deberi, sallen saabuda. ²²Axa na yittiderun^c wutu, n'i doxomi xurusindiforo ku yi yokken noxon ɗa, n'a suusa do kan ro raqen gondomo filli yi, a do teɗere. Gelli ken bire ma yillen ga na kare, axa baananbe su nan maxa bog'i kan ɗa.

²³Tunka duumanten wa roono Misira yi na kallen xanund'i ya. A nda foren wori gallaɗe be yi, a na dang'a yi: a nta **kalle maliikan** walla roono ken ka yi.

²⁴« Ke ni sariyan ya, axa d'axa bonconɗun su ga n xaw'a batta m'abada. ²⁵Bire b'axa ga na ro Tunka duumanten ga da jamaane be laayidun wut'axa da, axa na ke kille batu m'abada. ²⁶Axa renmun ga n'axa tirind'a maanan ɗa, ²⁷axa na t'i da: “Ke ni pesaxansadaxan ya, katti Tunka duumanten ɗa, bire b'a ga ɗi kallen xanundini Misiranko yi, a ga bonte Banisirayilanko kanma n'o kisi.” »

Jaman tusi n'i taɗon ro ɗiipen ɗa. ²⁸Tunka duumanten ga da Muusa do Haaruna xay'i ya ti fo wo fo su ya yi, Banisirayilanko da ken su deberi t'i moxon ɗa.

^b12.14-20 23.15; 34.18, Sariya 23.6-8, Jaatu 28.17-25, Laayidu fillante 16.3-8.

^c12.22 I ga yittidere be wutu nan suusandi t'a yi, a toxo ni «Esopi».

[Kaananansonqo]

²⁹Wuron kaananan ɗa Tunka duumanten da Misiranko sooman su kari^d, n'a wutu Firawunan sooma be ga n xawa toorin'a falle, nan dag'a wara komo yugo be gaa koson ɗa sooma yugo, kafiini naaburu siginton ren fanon ɗa, a su kara.

³⁰Ken wuru baane yi, Firawunan yinme giri kafiin'i jama, a do Misira su. Sonqo xooren bogu jamaane banɗe wo banɗe, baawo ka su nta no, fure ga ma bogu ka be yi.

[Misira bakke]

³¹Wuron kaanana, Firawunan da Muusa do Haaruna xiri nan t'i da: «Xa giri! Axa nan bog'in jamaanen ɗa kafiini Banisirayilanko su, axa nan daga Tunka duumanten batu x'axa ga d'a ko moxo be. ³²Axa naaburu ku xa be ga ni, i fo xooron d'i fo miso, x'axa ga d'a ko moxo be, xa d'i su wut'axa nan daga t'axa yinme yi. Ayiwa, axa n'axa Alla ɗaag'in danɗa.»

³³Misiranko d'i yinme muuru Banisirayilanko yi, i t'i nan daga karaman-karama. I ti du da: «O ga ma ku soro wara, o su nemeene ya!» ³⁴Ken yan sigi Banisirayilanko d'i farijura xootinten ga daga, har'a ma malaso. I da juranxollon siiti t'i yiraamun ɗa, n'i sax'i kunkun ɗa, nan bogu. ³⁵Muusa ga da Banisirayilanko ɗaamari ti fo wo fo su yi, i d'a batu. I da ɗaagaarun muuru Misiranko maxa: kanɗen do xaaalisixulle, kafiini yiraamu. ³⁶Tunka duumanten da Misiranko duɗandi, i da Banisirayilanko ku. I da Misiranko kiteyun su wutu ken moxo ya yi, n'i kitti duurun toxo.^e

³⁷Ken falle, Banisirayilanko ware killen ɗa nan giri Rameseesi katti Sukkote yi, i wa kamo tunmi wujuune kurayugo bakka, jaman kute nta ke jaate yi. ³⁸Naaburu gabe ɗi d'i batten ɗa, xabiila sagaranto tana xa ɗi d'i batten ɗa. ³⁹I ga d'i xata bakka Misira yi bire be, jewoyi bure saabuda, i ma katu farijuran malasoyen dukku, sigaal'i na silifanda ken wutu. I da tufullen ya deberi, baaw'i farijuran ma ɗ'a ga malaso.

⁴⁰Banisirayilanko da kamo naxati do tanjikke siine ya ɗa Misira taaxen ɗa. ⁴¹Kamo ku naxati do tanjikken siine gaa

^d12.29 4.22-23 faayi.

^e12.35-36 3.21-22 faayi.

tinme koota be yinme ya ni, Tunka duumanten jama ga bogu Misira jamaanen ɲa xo kure. ⁴²Tunka duumanten ga d'i bagandi Misira jamaanen ɲa koota be, a wuyi sikk'i da. Isirayila bonconɗun su xa nan xawa wuyini sikk'a da ken koota yi siine su m'abada.

[*Pesaxansallen sariyan*]

⁴³Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da:
«Pesaxansallen sariyanun faayi: mukke su sunnante ga fe, a nta Pesaxan yiganden yigana. ⁴⁴Kome su ga xobe ti xalisin ɲa, a sunnanten ga ni, a ra w'a yigana. ⁴⁵Mukke be gaa toloomadan ɲa, a do musungollijanaana, i ra nt'a yigana. ⁴⁶Tiye ke yigeene kan noxon ya yi, fo wo fo nta bakka, a xottun nta kareene.^f

⁴⁷Banisirayilanko su na salle ke deberi. ⁴⁸Selli mukke gaa kafiin'axa yi, a ga'a mull'i na Pesaxan salli Tunka duumanten da, a n'i kan yugon su sunnandi. Ken bire, a ra w'a yi na salle ke salli xo Banisirayilanko moxo. Xa sunnantanbali su nan max'a yiga. ⁴⁹Sariyan na ɲa baane, Banisirayilanko d'i mukkunun su kanma.»

⁵⁰Tunka duumanten ga da Muusa do Haaruna ɲaamari ti fo wo fo su yi, Banisirayilanko da ken yinme ya deberi. A ɲa kundun ya. ⁵¹Ke koota yinme ya ni, Tunka duumanten ga da Isirayila renmun bagandi Misira jamaanen ɲa xo kure.

[*Sooma maxawasayen do buurunxeccan salle*]

13 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²«Axa yaxare su ren yugu fanan ga na saare, axa n'a sugand'inke Tunka duumante da, baaw'in ya xallu ni. Ken ni Banisirayilanko d'i naaburun su ya.»^g

³Muusa jaabi Banisirayilanko da nan ti: «Axa n'axa haqilen toxo ke koota yi, axa ga bogu Misira komaaxun ɲa, baawo Tunka duumanten d'axa bagandi t'i senben ya. Ken kuɲa, xa maxa buuru buukunte yiga. ⁴Axa bogu lenki ya, Abibunxaso^h.

^f12.46 Jaatu 9.12, Yoxanna 19.36

^g13.2 Luka 2.23

^h13.4 Abibun ni Banisirayilanko xasu fanan ya, a gaa genme marisinxaso ma abirilinxaso. Bakke 12.2 faayi.

⁵Tunka duumanten ga d'a laayidun wut'axa sere fanon da t'i wa jiiɓe be kinn'axa yi, *xattin do tamarileeman warallaqen* gaa non ɗa, Kanaanankon do Heetinun do Amarinun do Hiiwinu, a do Yebuusinun jiiɓen ya ni. A ga n'axa rondi non ɗa bire be, ke xaso sigi ta su, axa na bito ɗeri salle salli. ⁶Kun bito ɗeri, an na *buurunxeccan* ya yigana. Bitu ɗerundin na ɗa Tunka duumanten da salle. ⁷Buurunxeccan yan yigeene bito ku ɗeri noxo, buuru buukunten ma xawa woriin'an nen ɗa. Buukaadon n maxa wor'an dingira su yi. ⁸Ken koota, an na ke tuyind'an renmen ɗa, nan ti: “Ke koota sababun ni, Tunka duumanten ga da ke be ɗ'o danɗa ya, o bakken ɗa Misira.” ⁹Ken salle na ɗ'axa danɗa haqiliyanqande, xo taagumancen ga'axa kittun d'axa toɗon ɗa, a banganten ga ni, kuudo Tunka duumanten sariyan na duum'axa raqun ɗa, baawo Tunka duumanten d'axa bagandi Misira yi ti senben ya. ¹⁰Siine wo siine, axa na ke laada deber'i waxatin ɗa.

¹¹«Ken kuɗa, Tunka duumanten ga n'an rondi Kanaananko jamaanen ɗa x'a ga kuna t'a yi, an d'an faabanu da moxo be, a gaa riin'a kin'an ɗa, ¹²fo wo fo su ga n an mareyen ɗa, haadamarenmen do naaburu siginte, an n'a su ren yugu fanan kini Tunka duumanten ɗa, a ya fo ni. ¹³Farun ren fanon su, an n'i maxawasa ti jaxallenme. An ga m'i maxawasa, an n'i xannun xoso. Xa haadamarenmun ren yugu fano, an koren noxo, an n'i maxawasana ya. ¹⁴Ken ɗa, a xunbanen xunbane, an renmen ga n'an tirindini nan ti: “Ke xa ni manne yi?”, an na ti: “Tunka duumanten d'o bagandi Misira komaaxun ɗa t'i senben ya. ¹⁵Firawunan ga bar'o walla bogo-bogo ya ni, Tunka duumanten ga da Misira jamaanen sooman su kari, soron do naaburun su ren fanon kara. Ken ya saabud'in gaa naaburu yaxare su ren yugu fanan sadaxini Tunka duumanten da, n gaa haadamarennyaxarun kun soomanun maxawasana.”

¹⁶«Tunka duumanten d'o bagandi Misira yi ti senbe xooren ya, ken saabuda, a nan ɗa xo taagumance y'axa kittun d'axa toɗon ɗa. »

[Misira bakke]

¹⁷Bire be Firawunan ga da jaman wara dagana, Alla m'i kand'i nan bogu ti Filisitinin jamaanen killen ɗa, a be ga ni killi

deppen ɲa. Alla d'a wori ya nan ti, jaman ga na xonnon kuren wori non ɲa, i nan maxa nimisi, i gaa saagene katti Misira yi.

¹⁸Alla da goorikille ɲa jama ke danɲa *Xulunjuumu fanɲen*ⁱ gunjuran ɲa. Banisirayilanko bogu Misira yi ya xo kure.

¹⁹Muusa da Yuusufu xottun wutu do du yi. Baawo, saado Yuusufu gaa kalla, a wasu t'a yi Banisirayilanko danɲa, nan ti: «M'axa ga da Alla deemanden kita, ken ɲa, axa n'in xottun wutu, axa d'i na daga.»^j

²⁰I giri Sukkote nan daga daaxa Yetaamu gunjuran raqen ɲa.

²¹Kiyen ɲa, Tunka duumanten yinme tabullunma w'i kaane xo gondonma giile, na killen koy'i ya. Wuron ɲa, a na xurayen kin'i ya. I ra wa wuron do kiyen su tarana. ²²Kiyen ɲa tabullen nta feteene bakk'i ya, xurayen xa nt'i walla wuron ɲa.

[*Firawunan d'i kuren fanpeye do Banisirayilanko batte*]

¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²« A ko **14** Banisirayilanko d'i nan saage katti Pi-haxirooti yi, Migidoole do geejin naxa Baalu-cefona raqen ɲa. Axa na daaxa geejin xannen ɲa. ³Firawunan wa tini: “Banisirayilanko faayi ga hawuje jamaanen noxon ɲa, gunjuran d'i toni.” ⁴N wa Firawunan kiilun xotondin'a ga'axa batta, xa, n w'in tunkaaxun koyini ti Firawunan d'i jaman bononden ɲa, Misiranko ga'a tuunu t'inke ya ni Tunka duumanten ɲa.» I d'a ɲa kundun xa ya.

⁵I ga d'a ko Firawunan da ti jaman wuru, a d'i jaman da haqilifaraaxuyen deberi Banisirayilanko fin kanma. I ti: «O da manne xa ɲa ke yi, o ga da ku soro war'i ga daga? I ra ntaxa ɲaan'o da komo yi de!» ⁶A d'i gajanwotoron siiti d'i jaman nan daga doome. ⁷A da kamo tunmi wotoro wutu, kurayugu sirun ɲa, kafiini Misira wotoronun su. Wotoro su do yugu sikki.^k

⁸Tunka duumanten da Firawunan kiilun xotondi, Misira tunkanyugo. Banisirayilanko bogunton d'i kittun wutu kuudo

ⁱ**13.18** Abaraaninxannen ɲa, Xulunjuumu fanɲen toxon ni «Saakinji».

^j**13.19** Joppaye 50.25 faayi.

^k**14.7** Tuwaano yogonu d'a faamu yere ti, seri sikkanden ni gajanyinmanken ya yi.

n'i hooraaxun koyi. Misira tunkanyugon d'i fanpa. ⁹Misiranko ga d'i fanpa, i reg'i daaxan ɗa geejin xannen ɗa. Firawunan siinun do wotoronu, do wotorowurundaanon do kurallenmo beenu gaa wotoronun noxo, i da Banisirayilanko ɗi Pi-haxirooti kaaran ɗa, Baalu-cefona xanne.

¹⁰Banisirayilanko ga d'i yaaxon wutu, ma Firawunan riyinten faayi ke. A tink'i ya. Banisirayilanko kanu buru, i sonqo katti Tunka duumanten ɗa. ¹¹I ti Muusa da: « Furunkunmun konto Misira yi ya ba, an ga d'o riiti kara ke gunjura yi? An da ke ya ɗ'o yi kundu Muusa, an ga d'o bagandi Misira yi? ¹²O m'a k'an da gelli Misira, nan t'an n'o wara komaaxun ɗa Misiranko maxa? Ken ya n fas'o ga daga kara do gunnen ɗa.» ¹³Muusa ti jaman da: «Axa maxa kanu, xa d'axa du raga yugu ya, Tunka duumanten gaa ke be ɗaan'axa da n'axa kisi lenki, axa wa ken walla. Baaw'axa yaaxen gaa ku Misiranko be yi lenki, axa ntax'i walla har'abada. ¹⁴Tunka duumanten yan gajanɗ'axa da, axakun nan tuuma.»

[Geejin booxeye]

¹⁵Tunka duumanten daali Muusa da: « An na manne laxaraxaasana kat'in ɗa? Ti Banisirayilanko da, i nan ware killen ɗa. ¹⁶Anken n'an guman wutu, an n'an kitten d'a banba geejin kanma, an n'a booxo, Banisirayilanko na dangi, i taanun kaawanto. ¹⁷Nke yinme wa Misiranko kiilun xotondin'i gaa sukkeene d'i ya. N w'in tunkaaxun koyini ti Firawunan d'i kurallenmo, a wotoronu, d'a wurundaanon bononden ɗa. ¹⁸Ken moxo, Misiranko w'a tuunu t'inke ya ni Tunka duumanten ɗa bire b'in ga n'in tunkaaxun koyi ti Firawunan d'i wotoronun d'i wurundaanon ɗa.»

¹⁹Alla maliika be ga ɗi wareene Banisirayilanko kaane, a saag'i batta, tabulle ke xa saage gill'i kaane nan tox'i falle yi. ²⁰A ro Banisirayilanko do Misiranko naxa. Wuron noxo, deberen deberi Alla tuwaaxun ɗa, baane su ma katu kijeen'i funen ɗa wuron muuma.¹

¹**14.20** Yere ra wa faamini ti: «Biten wa Misirankon ɗa, xurayen wa Banisirayilanko yi, baane su ma katu kijeen'i funen ɗa wuron muuma.»

²¹Muusa d'i kitten banba geejin kanma. Tunka duumanten da kinbakkankanka xote girindi wuron muuman su yi, na geejin booxo fillo. Killi kaawanten bogu. ²²Banisirayilanko taanun kaawanton ro geejin noxon ɗa. Jin ɗa xo tageye, teyen do noogen ɗa. ²³Misiranko fanpe d'i ya. Firawunan siinun d'a wotoronun d'i wurundaanon ro d'i ya ma geejin naxaane. ²⁴Jaaxa suxuba fanan ɗa, Tunka duumanten da du toxo xurayen do tabullen noxon ɗa, n'i kiilunun girindi. ²⁵A d'i wotoronun taanun raga n'i wurunden xotondi. Misiranko ti: « Xa r'o n wuru, o n laato bakka Banisirayilanko yi, baawo Tunka duumanten ya n'o gajanɗ'i da.» ²⁶Tunka duumanten daali Muusa da: « An kitten banba geejin kanma, kuudo jiinun nan saage Misiranko d'i wotoronun d'i settaanon kanma.» ²⁷Muusa d'i kitten banba geejin kanma. Katti yillakaro, geejin saage katt'i taaxura xasen ɗa, Misiranko gaa wurunu, i d'a wa tallan genme. Tunka duumanten xosi Misiranko duuya geejin noxon ɗa. ²⁸Wotoronun d'i wurundaanon do Firawunan kuren su ro falle geejin noxon ɗa do Banisirayilanko batte, jin yill'i kanma. Hari sere baane ma sege. ²⁹Xa Banisirayilanko tere geejin naxaanen ya yi, i taanun kaawanto. Jin senb'i teyun d'i noogun ɗa xo tageye.

³⁰Ke koota, Tunka duumanten da Banisirayilanko kisi Misiranko yi. Banisirayilanko da Misiranko furun wori do geejin xannen ɗa. ³¹Banisirayilanko ga d'a wori Tunka duumanten ga da Misiranko raga ti ke senbe yi moxo be, i kan'a yi. I d'i saxiiraaxun ro Tunka duumanten kanma, n'i saxiiraaxun r'a kome Muusa xa kanma.

[Muusa suuge]

15 ¹Ken bire Muusa do Banisirayilanko da ke suuge suugu Tunka duumanten da, i ti:

N wa suugunu Tunka duumanten da,
baaw'a niyindindi.

A da siinun do wotoronun sedi geejin ɗa.

²N suugen^m ni do Tunka duumanten ya yi,
 N senben ya ni,
 N kisindaanan ya ni.

A ya n'in Alla yi,
 n na suug'a da!
 A ya n'in faaba Alla yi,
 n n'a dorontaaxun suugu!

³Tunka duumanten ni kurallenman ya.
 A toxon ya ni Tunka duumante.

⁴A da Firawunan wotoronun d'a kuren sedi geejin noxo.
 A yugu sirun su toxo *Xulunjuumu fanjen* ɗa.

⁵Jin jufoyen d'i xufu,
 i yanqa budan ɗa xo gidindunga.

⁶Tunka duumante,
 an kitti teyen senben kasafoyen wa worini,
 Tunka duumante,
 an kitti teyen wa xonnen bonondini.

⁷T'an fasanɗuntaaxu xooren ɗa
 an w'an gajallenmon xanundini.
 An butten yanganqatan w'i biyini xo sokki kaawante.

⁸An fuutandifanken da jiinun kafu me yi,
 i senbe do kaaron ɗa xo bulle,
 jin jufoyen sabati ma geejin butten ɗa.

⁹O xonnon ti:

« Xa r'o n wuru d'i ya
 o n'i raga,
 o n'i kittidufoonun taxandi,
 o n'o butte mur'i ya
 m'o ga xenperandangi.
 O n'o kafun buusu, n'i kari
 n'i yokkun wutu! »

¹⁰An ga fuutandi,
 geeji d'i toni.
 I yanqa jin wure

^m15.2 Abaraaninxannen ɗa, a wure ra wa jaana «fanka» walla xa «senbe», ma «doole».

xo mexen xunturan gaa yanqana ji xooro-xooron
noxon ɲa.

¹¹Kan alla ni xoy'an moxo?

Tunka duumante,
ko sennen ni x'an moxo?
A do tiigande ga n xawa?
Raniyaana ga ni?
Kaawafi janɲaana ga ni?

¹²An d'an teyen banba,
niijen d'i toni.

¹³An ga d'an jama be hooraaxu,
an d'i geesu ti *xanuyi duumanten* ɲa.

An senben d'i kanda
katt'an dingira sennen ɲa.

¹⁴Soron ga n'a mugu, i wa saralleene,
ma karandun ga da Filisitinun raga.

¹⁵Ken moxo yi, Edomu xirisun gaa hawujeene.
Buttunkutun na Mowaaba tunkanyugun raga.
Fatankalle gaa Kanaanankon ragana.

¹⁶Jooten do mullun na xosond'i ya.

An kitti senbenten saabuda
i gaa muumini xo gide,
n'a tox'an jaman gaa dangini,
Tunka duumante,
n'a tox'an ga da jama ke be laawara gaa dangini.

¹⁷An w'i rondini

n'i taaxundi
an duudan giden kanma.

Tunka duumante,
an da dingira maxagemund'an du danɲa
an ga'a jaana taaxura.

N Kama,
an da taaxura sennen taga t'an kitte.

¹⁸Tunka duumanten ya n'abadan maraanan ɲa.

¹⁹Firawunan siinu, a wotoronu, d'a gajanyugun ga yanqa geejin ɗa, Tunka duumanten da geeji jiinun yilland'i kanma. Xa Banisirayilanko kun taanun kaawanton yan tere geeji naxaanen ɗa.

²⁰Annabi Mariyaamu, Haaruna gidanyaxare, a da taballen wut'i kitten ɗa, yaxarun su do taballun d'a batu, i da dinmun sigindi, i gaa taballun tinmi nan rege. ²¹Mariyaamu wa suugen ragan'i ya:

Xa da Tunka duumanten suugu!
A ga niyindindi,
A da siinun do wotoronun sedi geejin ɗa.

[Gunjuran tooranun]

[Ji xaxaccen]

²²Ken dangiyen falle, Muusa da Banisirayilanko girindi *Xulunjuumu fanɗen* ɗa, nan jonkoyi Suuri gunjuran ɗa. I da bito sikki tere gunjuran ɗa, i ma ji kita. ²³I ri Mara na jin ji no, x'i kor'a minni, baaw'a xaxaccen ni. Mara toxon yinme saxunten ni ken ya yi, a wure ni «xaxacce». ²⁴Jaman toxo nuxudunsefene ti Muusa yi, i gaa tini: « O na manne minni? » ²⁵Muusa laxaraxaasa katti Tunka duumanten ɗa. Tunka duumanten xa da sollidunɗe yogo koy'a yi. Muusa ga da ken sollidunɗe sedi jin ɗa, jin xosi liɗo.

Tunka duumanten da sariyanun do laadanun kin'i ya non ya. Non ya n'a ga d'i xence. ²⁶Ken falle Tunka duumanten ti: «An ga na Tunka duumanten xannen terinka siri, ken ga n'an Alla, nan toloɗ'a da, n'an toron sigind'a ɗaamarindun wure, n'a sariyanun su sigindi, an wa kisiin'in ga da wattu beenu su xanundi Misiranko yi. Baaw'inke ya ni Tunka duumanten ɗa, n ra ga'an sahandini.»

²⁷Ken falle, i kije Yelima: warallaqu tanmi do fillo wa no, a do tanɗere tamaritinɗe. I daaxa jin xannen ɗa.

[Mannan do jaxanɗoji ɗaɗantun]

16 ¹Banisirayilanko bakke Misira xasu fillandin tanmun do karagon koota, i jaman giri Yelima nan kije Siini gunjuran

ɲa, ken gaa Yelima do *Tuurisiinagiden* naxa. ²I ga ken gunjura yi, Banisirayilanko toxo nuxudunsefene ti Muusa do Haaruna yi. ³I ti: « Hari Tunka duumanten gan ɲi ga d'o kari Misira yi tan. O ga ɲi taaxun'o barama fakkon tiyen kaaron ɲa, yigande lafi nt'o yi. Axa d'o riiti ke gunjura yi kuudo n'o kari dullen ɲa. Ke jama sul!»

⁴Tunka duumanten daali Muusa da: « T'in wa biraadon texendin'axa da nan giri kanmun ɲa, jaman na dag'i koota su biraadon sagara, kuud'in n'i jaarabi sell'i ga'in sariyan batta, m'i ga nt'a batta. ⁵Axa do ke be gaa riini bita tunmundin ɲa, axa ga'a deberini, a wa genme koota su xallen fillo yi.»ⁿ

⁶Muusa do Haaruna ti Banisirayilanko da: «Wuro ke, axa wa danqanaaxunu nan ti Tunka duumanten yan d'axa bagandi Misira jamaanen ɲa. ⁷Xunbane suxub'axa w'a nooron walla, baaw'a d'a mug'axa gaa fo be koono katt'a yi. Oku be ga ni, o ni manne y'axa gaa nuxudunsefene t'o yi?» ⁸Muusa ti: « Axa w'a walla Tunka duumanten gaa tiyen kinn'axa yi wuro ke, axa ga'a yigana, a do buuru be ga'axa bakka suxuban xa yi. Baawo Tunka duumanten d'axa nuxudunsefen mugu katt'a yi. Oku beenu ga n'oku yi, o ni manne, axa gaa fo koon'o da? Axa nta fo koon'oku da, axa na fo koono Tunka duumanten ya da.»

⁹Muusa ti Haaruna da: «A ko Banisirayilanko da: “Axa n tinko Tunka duumanten ɲa, baaw'a d'axa mugu nuxudunsefene.” »

¹⁰Haaruna gaa sefen ɲa Banisirayilanko da, i jonkoyi katti gunjuran ɲa, i xosi Tunka duumanten nooron wori tabullen noxon ɲa.

¹¹Tunka duumanten daali Muusa da: ¹²« N da Banisirayilanko diganxannun mugu. An na t'i da: “Futuron ɲa, axa wa tiyen yigana, suxuba su xa, axa wa fakka buurun ɲa. Axa na danqanaaxu t'inke ya ni Tunka duumanten ɲa, axa Alla. ”»

ⁿ16.5 Kundu, Banisirayilanko nta «*maanana* » sagarana *Tuumayinkootan* ɲa, koota b'i ga nta gollini. Bakke 16.29-30 faayi.

¹³Lellen ɲa, jaxanɲonen^o bange na daaxan faga. Suxuban ɲa, nigijen saxu do banɲen su yi daaxan kaaron xa yi. ¹⁴Bire be nigijen ga konke, koromo mulle yogo tox'a batten ɲa.

¹⁵Banisirayilanko d'a faayi, i ti me da: «Manne ni ke?»^p » Baaw'i ma ɲ'a tu fo be ga ni. Muusa t'i da: « Biraadon ya ni, Tunka duumanten ga d'a kin'axa yi, t'axa n'a yiga. ¹⁶Tunka duumanten ɲaamariyen faayi: sere su na fo wut'an ra gaa ke be yigana. Kaagume su n'i koren jaate, sere yinme su muude.»

¹⁷Banisirayilanko d'a ɲa ken moxo yi: sere su do ke be ga n xawa, an da ken wutu. ¹⁸I ga d'a xence muuden ɲa, sere be ga da fo gaben sagara, a ma dangi haqen ɲa, i be xa ga da fo buccinne sagara, a ma konto. Sere su ga n katta fo be yigana, ken yan kin'an ɲa.

¹⁹Muusa t'i danɲa: « Sere wo seren maxa fo taaxund'a gaa wuyini.» ²⁰Yogonu ma Muusa terinka. I da fo wuyindi, x'a moti ma xuudun gaa roon'a yi. Ken ɲa, Muusa but'i wure.

²¹Suxuba su, sere su ra gaa fo be yigana, i w'a sagarana. Kiyen ga na tawo, a na xaje.

[*Tuumayinkootan sabatinde*]

²²Bitan tunmundin koota, i w'a dunfillon sagarana, sere su muudu filli. Jaman yinmankon r'a ko Muusa da. ²³A t'i da: « Tunka duumanten ɲaamariyen ni ya: “Xunbane ni bita ɲerundin ya, axa **tuumayinkoota**, a gaa Tunka duumanten da. Ken kuɲa, axa ga'a mulla na fo be soro, axa na ken soro, axa ga'a mulla na fo be biyi, axa na ken biyi. Axa n'a kutten moyinten taaxundi ma suxuba.” » ²⁴I d'a kutten taaxundi ma suxuba xo Muusa ga d'i ɲaamari moxo be. A ma moti, sakkati xuude na r'a yi.

²⁵A yillakara, Muusa t'i da: « Axa da ke yiga lenki Sibitin ɲa, axa tuumayinkoota, a gaa Tunka duumanten da. Axa nta fo kitta gunnen ɲa lenki. ²⁶Axa w'a sagarana bito tunmi noxo. Xa bita ɲerundi, ken ni tuumayinkootan ya. Axa nta fo kitana.»

^o**16.13** Kitaabi saaxama, i ga da yeliɲe be ko, a do sagaran ya n baana.

^p**16.15** Abaraaninxanne, i da «man hu» ko, a wure gaa ni «manne ni ke?»

²⁷Ken d'i fi su, soro yogonu bogu nan daga fo muuru, x'i ma fo kita. ²⁸Tunka duumanten daali Muusa da: « Axa finna ball'in jaamarindun d'in sariyanun batta ya ba? ²⁹Axa sax'a yi ya nan ti Tunka duumanten ga da tuumayinkootan kin'axa yi, a na bito filli ya yiganden xa kin'axa yi bita tunmundin koota. Be su n tox'i batten ŋa. Sere wo sere maxa bogu bita nerundin koota. ³⁰Ken kuŋa, jaman tuuma bita nerundin ŋa.»

³¹Banisirayilanko d'a toxon ŋa «*mannan*» ya. A xullen ya ni xo maaru funce, yaagintufulen daxanmen ga'a yi. ³²Muusa ti: « Tunka duumanten d'axa jaamari, axa na muude taaxund'axa bonconŋun da, kuud'a ga d'axa bagandi Misira yi bire be, a ga d'axa birandi ti fo be yi gunjuran ŋa, i n'a wori t'i yaaxen ŋa.» ³³Muusa ti Haaruna da: «Dome wutu, an na mannan muude r'a yi, an n'a taaxundi Tunka duumanten jon ŋa, n'a taaxund'o bonconŋun da. » ³⁴Xo Tunka duumanten ga da Muusa jaamari moxo be, Haaruna d'a taaxundi, a nan ŋa seeda yi.

³⁵Banisirayilanko bire mannan ya yi tannaxate siine, m'i gaa kijeene jamaanen ŋa. I na manna ke ya yigana, m'i gaa kijeene Kanaana jamaanen gingen ŋa. ³⁶Muuden ni «*efa*» taxandi tanmunden ya, i laadan xencendifo.

[Masa do Meriba jin yaaxen]

17 ¹Tunka duumanten jaamarinden kanma, Banisirayilanko jaman giri Siini gunjuran ŋa, daaxa ti daaxa, nan daga yanqa Refidiimu gunne. Xa ji ma ni no, jaman gaa minni. ²Jaman da Muusa gaja, nan t'i da: « Xa da ji kin'o y'o nan mini kuŋa.» Muusa t'i da: « Manne saabuda ni, axa gaa baq'in ŋa? Manne saabuda ni, axa gaa Tunka duumanten wurebakka? » ³Jaman daqu non ŋa, i do sefen wa me yi katti Muusa yi, nan ti: «Manne saabud'an ga d'o girindi Misira yi, daqun ga'o d'o renmun d'o naaburun su karini? » ⁴Muusa da Tunka duumanten gangu: « N nan xawa manne jaana ke jama da? Fonne sa, i n'in gididunwara.» ⁵Tunka duumanten daali Muusa da: « Dangi jaman kaane, Banisirayilanko xirisun yogonu wutu. An ga da *Niili* fannan katu ti guma ke be, a wut'an kitten ŋ'an nan daga. ⁶N wa jiin'an kaane, *Tuurisiinagiden* kanma. Non ŋa, an na giden katu, jin na funti, jaman na mini.» Muusa d'a ŋa ken moxo yi Banisirayilanko xirisun jon ŋa. ⁷A da ken noqu xiri

Masa do Meriba, i wure ya ga ni «baqallaaxun» do «fiiduxenpeye», baawo Banisirayilanko baqallaaxun saabuda, i da Tunka duumanten wurebaga ya, nan ti: « Tunka duumanten wa d'o yi, m'a nta d'o yi? »

[*Amaleexinun gajanŋe do Banisirayilanko*]

⁸Ken dangiyen falle, Amaleexinun^q ri xanu Banisirayilanko yi Refidiimu yi. ⁹Muusa ti Yuusawu da: « Yugu sagar'o da. Xunbane, an d'i na Amaleexinun gaja, nke yinme wa sikki gide ke tonben ŋa, Allanguma ke ga'in kitten ŋa.» ¹⁰Yuusawu do Amaleexinun gaja xo Muusa ga d'a ko moxo be, n'a toxo Muusa do Haaruna do Huura gaa giden tonben ŋa. ¹¹Bire su Muusa ga n'i kitten wutu, Banisirayilanko yan niyindini. A nd'a kitten yanqandi, Amaleexinun na yill'i kanma. ¹²Muusa kittun ga tanpi, Haarunanu da giden r'a wure, a taax'a kanma. Haaruna do Huura, baane su wa ti kaara yi, i gaa tigitin'a kittun ŋa. Muusa kittun toxo kundun ya, ma kiyen gaa xenne. ¹³Yuusawu da Amaleexinun xoso gajanŋen ŋa bogo-bogo^r.

¹⁴Ken falle, Tunka duumanten daali Muusa da: « Ke su safa kitaaben ŋa sinme fo yi, an n'a kijandi Yuusawu yi ti: N wa Amaleexinun buruxana, sere su ntaxa sinmeen'i yi, n w'i buruxana bakka kanmu ke wure!» ¹⁵Muusa da *allanbatinoqu* taga n'a toxora «Adonayi-niisi», [a wure ni: Tunka duumanten ya n'in niyinden sababun ŋa.] ¹⁶Ken falle, a ti: « I ga wakkile na Tunka duumanten gaj'a tunkantaaxaaden kanma, a d'i na me yi ya m'abada. »^s

[*Suwayibu riye Muusa noqu*]

18 ¹Misira bakken ŋa, Tunka duumanten ga da fo be n'i soron da, d'a ga d'i bagandi Misira yi moxo be, Muusa do Banisirayilanko, *Suwayibu, Mediyana sadaxakijnandaana*, Muusa kallu yugo ke, a d'a laxamin mugu. ²⁻⁵A do Muusa yaqen d'a renmun filli ri Muusa sagata gunjuran ŋa, a taaxunten gaa

^q**17.8** Amaleexi ni Esaawu ya kisimare yi. (Joppaye 36.15-16)

^r**17.13** Abaraaninxannen ŋa, i ti: «Yuusawu da Amaleexinun xoso gajanŋen ŋa ti tanmen soome.»

^s**17.16** Abaraaninxannen yere, a wure xurante fe.

noqu be, Alla giden^t kanma. Muusa ni ga d'i wara dagan'a banje. Muusa renmu ku filli: baanen toxon ni Gerecoomu^u, baaw'a ti: «N ja tuɗaaranke wandi jamaanen ɗa.» Baanen toxon ni Yeliyeseeri^v baaw'a ti: «N faaba Alla d'an deema, a d'an kisi **Firawunan** kaafan ɗa.»⁶ Suwayibu da faaren xayɗi Muusa yi ti: «Nke Suwayibu, an kallu yugo, d'an yaqen d'i renmun filli yan r'an sagata. »

⁷Muusa bogu nan gem'i kallu yugon ɗa, a tusi n'a xandunsunbu. I da me kuɗni, nan ro tilliisen wure. ⁸Tunka duumanten ga da fo wo fo su ɗa Firawunan do Misiranko yi, do Banisirayilanko batten ɗa, Muusa d'a su moxon k'i kallu yugon da, a d'i ga da xota su wori killen ɗa, Tunka duumanten ga d'a kisi ken su yi. ⁹Suwayibu sawo ti Tunka duumanten ga da ken xeeri be ɗa Banisirayilanko da, a ga d'i bogu Misiranko kittun ɗa. ¹⁰Suwayibu ti: «Tiigayen wa Tunka duumanten da, a be ga d'axa bogu Misiranko kittun ɗa, n'axa bogu Firawunan kittun ɗa, n'axa bogu Misira jaman kittun ɗa, ¹¹i ga ɗi Banisirayilanko roxoono^w. A xur'in da keeta nan ti Tunka duumanten yan xooro allanun su yi.» ¹²Muusa kallu yugo Suwayibu da **sadaxa biyinten** do sadaxa xurusinten bagandi Alla da. Haaruna do Banisirayila xirisun su ri yige do Muusa kallu yugon batten ɗa Alla jon ɗa.

[Kiitikutiyeɗ nanmoxo]

¹³Ken yillakara, Muusa taaxu kuɗ'a gaa kiitikutiini jaman ɗa, a su gaa sikki d'a yi gelli suxuba ma wuro. ¹⁴Muusa kallu yugon d'a wor'a gaa fo be su ɗaana jaman da. A t'a da: «An do ke ni manne yi jaman da yere yi? Manne n'an baane gaa taaxunu jaman su gaa sikki d'an ɗa gelli suxuba ma wuro?» ¹⁵Muusa t'i kallu yugon da: «Soron riini katt'in ɗa ya, kuudo na Alla liɗun muuru. ¹⁶Xibaare ga na ɗ'i maxa, i na r'in n'a kiiti, n n'i tuyindi Alla ga da sariya be do waajibinu be xa ko. » ¹⁷Muusa kallu

^t18.2 «Alla giden» ni Tuurisiinagiden ya yi.

^u18.2 «Gerecoomu» wure ni «tuɗaaranke.»

^v18.2 «Yeliyeseeri» wure ni «N Alla ni deemandaana ya yi.»

^w18.11 «...bire be Misiranko ga ɗi Banisirayilanko roxoono» Abaraaninxannen wure ma xura.

yugon t'a da: « An ga'a jaana ke moxo be, a nan xoto. ¹⁸An riini kuti ya, kafiini jama ke be xa ga d'an ja. Golle ke nan xot'an da buru, an baane ra nt'a tinmandini. ¹⁹Saas'in terinka, n w'an kuunu haqile. Alla na ja d'an ja! Sigi jaman da katti Alla yi, an yinme n'a xibaarun kijandi Alla yi. ²⁰I xaranjundi sariyan do waajibinun ja, an n'a biremoxon killen tuyind'i ya. ²¹Ken ja, an na allankannaana siru sagara jama ke noxo, seri saxiironto, i ga nta kiitini ti xalisi ya. Wujjuune sere su d'i xirise, kame su d'i xirise, tankarage su d'i xirise, tanmu su d'i xirise. ²²I na toxo jaman kiitindini. Kiite be xoten ga ni, i n'a kij'an ja, ke be neyen ga ni, i na ken kiiti. Ken moxo ya n'an likken newondini, an d'i su ga'a wuttu! ²³An ga na ken ja, xo Alla ga d'a ko moxo be, an na kat'a mujini, ke jama su xa tuumanten na kij'i kaanun ja. »

²⁴Muusa d'i kallu yugon terinka. A ga da fo wo fo su k'a danja, a d'a su ja. ²⁵Muusa da seri xottinto sagara do Banisirayila follaqun su yi, n'i ro jaman yinmankaaxun ja: wujjuunun sappanun xirisu, kamenun xirisu, tankaragenun xirisu, a do tanmun sappanun xirise. ²⁶Kun toxo jaman kiitini. Fo be ga na xoto, i n'a kija Muusa yi. Xa fo wo fo su ga ma xoto, i yinmenu na ken kiiti.

²⁷Ken falle Muusa yanp'a kallu yugon maxa, a dag'i kaara.

[Tunka duumanten do Banisirayilanko naxan laayidun d'a sariya]

[Tunka duumanten do Banisirayilanko xobe]

19 ¹⁻²Banisirayilanko ga giri Refidiimu, i kije Siini gunjuran nj'i bakke Misira yi xasu sikkandin koota fanan ya. I yanqa nan daaxa non ja gide ke tan ja. ³Muusa sege katti Alla yi. Tunka duumanten d'a xir'a gaa giden kanma nan t'a da: «Fon faay'an ga'a koono Banisirayilanko da, Yaaxuba kore: ⁴“N ga da fo be ja Misira, axa yinme da ken wori, n ga d'axa banbu xo goppen ga'i renmen wuttu moxo be, n'axa tinkond'in du yi. ⁵Saasa, axa ga n'in terinka n'in laayidun tanga, axa wa jaan'in duudan soron ja duna su naxa. Tonju, duna n'inke ya fo yi, ⁶xa, axakun na naj'in da sadaxakijandaano yi, n do dunadunko

naxa. Axa na ja xabiila sugandinte y'in da.” An na ku digaamu ya kijandini Banisirayilanko yi.»

⁷Muusa saage riini, na jaman yinmankon su xiri, Tunka duumanten ga da digaamu be r'a raqen ja, n'i dantaxi. ⁸Jaman su jaabindi doome xan baane, nan ti: «Tunka duumanten ga ti fo wo fo, o w'a jaana!» Muusa da jaman digaamun kijandi Tunka duumanten ja.

[Alla du koyiye Muusa yi Tuurisiinagiden kanma]

⁹Muusa ga da jaman digaamun kijandi Tunka duumanten ja, Tunka duumanten daali Muusa da: «N wa riini katt'an ja tabullu xooren noxon ja, kuud'in d'an ga na ji sefene, jaman n'a mugu. Ken ja, i na sax'an ja keeta.» ¹⁰Tunka duumanten daali Muusa da: «Daga katti jaman ja, i nan seno lenki do xunbane, i n'i yiraamun xa wanqi, ¹¹n'i moxo sironi katti xunbanefalla. Tunka duumanten wa yanqana **Tuurisiinagide** ke kanma jaman su jon ja. ¹²Xenpera koyi jaman ja, nan t'i da, i n'i du raga, i nan maxa sege gide ke kanma, i nan maxa kije giden tan ja. Sere su ga na kati giden ja, xa d'a kaman kari. ¹³Sere su kitte nan maxa kij'a kaman ja, a nan gididunware ya, walla xa n'a bunu ti bundanjon ja. Ken ga ja seren ya ma daaba ya ga ni, axa max'a toxo bireene. Xa, buutuxannen ga na mugi bire be, ken bire, i ra wa segene giden kanma.»

¹⁴Muusa yanqa katti jaman ja n'i senondi, i d'i yiraamun wanqi. ¹⁵A ti jaman da: «Ku bito sikki noxo, axa n'axa moxo sironi, sere su n maxa tinko yaxare yi.»

¹⁶Ken bita sikkandi, gelli suxuba fana, tabullu xooren do direxannun wa giden kanma, a do jelunbeye, ken do buutuxan xoore. Jaman su saralle daaxan ja. ¹⁷Muusa da jaman bagandi daaxan ja, i nan sabati giden wure, na Alla genmallenmaaxu.

¹⁸Tunka duumanten yinbinman ga yanqa Tuurisiinagiden kanma, tiiden toxo segene xo yinbinkuma xoore, ma gide ke muuman nan toxo saralleene. ¹⁹Buutuxannen tallan sege.

Muusa wa sefene, Tunka duumanten w'a jaabini direyen ja.

²⁰Tunka duumanten yanqa Tuurisiinagiden tonben ja. Ken falle, Tunka duumanten da du toxo non ja na Muusa gangu, Muusa sege.

²¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Yanq'an na jaman gongo t'i nan maxa xenperan kutu kuudo na Tunka duumanten wori, ken ga fe, fo gabe kalla ya. ²²Hari sadaxakijandaanon be gaa tinkoono Tunka duumanten ŋa, i nan xawa du senondini, Tunka duumanten butten yanganqatan kannun saabuda.» ²³Muusa jaabi Tunka duumanten da: «Jaman ra nta segene Tuurisiinagiden kanma, baaw'an d'o gongo t'o na xenpera r'o do giden naxa, an na giden senondi.» ²⁴Tunka duumanten daali Muusa da: «Saage yanqana, an do Haaruna nan ri. Xa sadaxakijandaanon do jaman kutte, t'i nan maxa xenperan kutu segene katti Tunka duumanten ŋa, ken ga fe, a w'i yanganqatana.» ²⁵Muusa yanqa katti jaman ŋa nan jaab'i da.

[*Alla jaamarindun tanmi*]

20 ¹Ken dangiyen falle, Alla daali kuja:

²«Nke ya ni Tunka duumante, an Alla ke be ga d'an bagandi Misira jamaanen ŋa, an ga ji komaaxun ŋa noqu ke be. ³An nta kamane su kitt'a ga'inke kaane. ⁴An nta batifo su jaana du da, an nta sawura su deberini, ken gaa kanmun ya, m'a gaa wureedun ya, m'a gaa jin noxon ya, jiijen wure. ⁵Maxa sujudi kun da, sakkat'an n'i batu, baaw'inke ya ni Tunka duumanten ŋa, an Alla, ke be ga nta dujeene tayinne yi lewu, aken be ga'i xonnen tanbon tungan'a renmen ŋa, m'an buru naxata. ⁶Xa sere be ga n'in xanu, an ga d'in jaamarindu ku batu, n w'in fonnansiraaxun koyini, n'a wut'ikun ŋa, katt'i kisimarun d'i kisimarun kisimaru, ma wujuunun jaatu. ⁷An nta Tunka duumanten toxon battaran koono, an Alla. Baawo sere ke be gaa Tunka duumanten toxon battaran koono, a nt'an toqo no. ⁸

«An kiilen toxo Sibitinkootan ŋa, an n'a doro. ⁹An n'an gollun su deberi bito tunmi noxo. ¹⁰Xa bita jierundin ni Sibitinkootan ya, Tunka duumanten da, an Alla. An nta golle su deberin'a koota, anken yinme, an ren yugu, an ren yaxaru, har'an komon d'an daabanu, kafiini mukke su ga'an deben ŋa. ¹¹Sabu bito tunmi noxon ya ni Tunka

duumanten ga da kanmun do nijnen taga, a do geeji, ken do fo wo fo su ga'i noxon ɗa, xa bita ɗerundi, a da taganden wara, ken ya saabuda, Tunka duumanten ga da bereken ro Sibitinkootan ɗa, n'a dor'i du da.

¹²«An ma d'an faaba daro, kuud'an na wuyi gille kita nijnen kanma, ke nijne be Tunka duumanten, an Alla, a ga'a kinn'an ɗa. ¹³Maxa sere kari. ¹⁴Maxa saxu do wandi yaqe yi. ¹⁵Maxa fayi. ¹⁶Maxa seedanjuuraaxu t'an kappallenman ɗa. ¹⁷Maxa yaaxarangillaaxu d'an kappallenman kan ɗa, d'a yaqe, a kome, a tunbaare, a gunbo, a fare, do fo wo fo su ga n'a xalle yi.»

¹⁸Jaman toron gaa manqanɗe ke do guurunbeyen ɗa, a do buutuxanne, giden gaa tiidini, i kanu nan toxo saralleene, i toxo laatoyen ɗa. ¹⁹I ti Muusa da: «An yinme ya nan sef'o da, o w'an mukku. Alla yinme nan maxa sef'o da, ken ni kallen ya!» ²⁰Muusa ti jaman da: «Axa maxa kanu, ke ni y'axa n sax'a yi ti Alla r'axa jaarabi ya, n'axa kanundi du yi, kuud'axa nan max'i kuta.» ²¹Jaman toxo sikki laatoyen ɗa, Muusa tinko Alla yi bitanbinnen ɗa.

[*Laayidun sabatinde*]

24 ¹[Naamarixannun do sariyanun kini falle,] Alla daali Muusa da ti: «Sege katti Tunka duumanten ɗa, an do Haaruna do Nadaabu, a do Abihu^x, kafiini Banisirayilanko tanɗere xirise. Axa segento, axa na sujudi gelli laatoyen ɗa. ²Xa Muusa baane yan tinkoono Tunka duumanten ɗa, ikun kuttu ku nan maxa tinko, jaman xa nan maxa sege d'i ya.»

³Muusa ri Tunka duumanten ɗaamarixannun d'a sariyanun su kijandi jaman ɗa. I d'a jaabi xan baane nan ti: «Tunka duumanten ga d'o ɗaamari fo wo fo yi, o w'a ɗaana!» ⁴Muusa da Tunka duumanten ɗaamarixannun su safa. Ken falle, a furute gilli na sadaxindinnoqun taga, na gidu tanmi do fillo sigindi Banisirayila xabiilanun tanmi do fillon da, gide ke wure yi. ⁵Ken falle, a da Banisirayilanka maxanbaanun xayii, i daga *sadaxa biyinten* deberi na gunbunun xa sadaxi Tunka duumanten da, a

^x**24.1** Nadaabu do Abihu ni Haaruna renmun ya yi.

na ja *allatiigeyinsadaxa*. ⁶Muusa da foron taxanden wutu n'i ro xollon noxon ja. Foro be ga toxo, a d'i sanpa-sanpa sadaxindinnoqun kanma. ⁷A da laayidu ke kitaaben wutu, n'a xara jaman da. I ti: «Tunka duumanten ga da fo wo fo k'o da, o w'a su jaana. O w'a mukku xa mene.» ⁸Muusa da foron wutu n'i sanpa-sanpa jama ke xa yi nan ti: «Tunka duumanten ga da laayidu be wut'i d'axa naxa, a taagumancen ya ni ku foro yi, na laayidu ke sabatindi.»

⁹Ken falle Muusa do Haaruna sege, a do Nadaabu, do Abihu, kafiini Banisirayila tanjeren yinmanken ja. ¹⁰I da Isirayila Alla wori, a gaa sikki du gidinpeena meleqen kanma, a baxanman gaa xo kanxotte, a taanun wure. ¹¹Isirayila ku xirisi wullulinjonto, a ma fo jaŋ'i ya. I da Alla wori n'a laaba, i yige nan mini.

[Banisirayilanko tuyinde batimoxon ja]

[*Muusa duran xiriye*]

¹²Tunka duumanten daali Muusa da: «Sege katt'in ja giden kanma, an nan tox'in kaaran ja. N ga da sariya be do jaamarindi fiinu beenu safa gidinwallahon kanma, n n'i kin'an ja, kuudo n'i xaranjundi.» ¹³Muusa d'i xidimandaana Yuusawu giri nan sege Alla giden kanma. ¹⁴Ken d'a n'a ti yinmanko ku da: «Axa d'o dugu yere m'o ga na saage riini katt'axa yi. Haaruna do Huura wa toqo d'axa yi, fi be ga na ni sere be yi, an n'a koy'i ya.»

¹⁵Muusa sege giden kanma. Tabullen da giden xufu. ¹⁶Tunka duumanten nooron ja Tuurisiinagiden kanma. Tabullen da bito tunmi ja xufiini gide ke kanma. Bita nerundi, a da du toxo tabullen noxon ja, na Muusa gangu. ¹⁷Tunka duumanten nooron bange Banisirayilanko danja giden tonben ja, xo yinbi xoore. ¹⁸Muusa ro tabulle ke noxon ja, nan sege gide ke kanma, na tannaxate kiye do tannaxate wuro ja non ja.

[*Allanbatika yiranman deberindiyokku*]

25 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²«A ko Banisirayilanko da, i na deemanden jaŋ'in da, ku beenu ga ni fonnansiru, i n'a kin'an ja. ³Axa gaa fo be muurun'in da, i ya faayi:

kanje, xaaalisixulle, jaxawalle, ⁴baxa binne, baxa xayee, murufi dunbe, leenin yiraame, suguyinte, ⁵kafiini jaxandigifata dunbunte, a do liwongifate, do saayinsolle, ⁶a do lanpanteenu, teesonqigoyun do selexitaane, ⁷a do gidi nyaalinto, i gaa xilli «onkisi», do gidi kaananko tananu, kun gaa roono sadaxakijandaanon yinmanken banjangan d'a gijillanjen kanma. ⁸I na **batika yiranma** senne deber'in da, n na jaŋ'i naxa. ⁹N wa batika yiranma ke d'i nuxudufiinun su deberimoxon koyin'an ŋa, axa n'a deberini xo ken moxo yinme ya.

[*Laayidun waxande*]

¹⁰«I na waxande deberi ti saayinsollen ŋa, n'a tan ja sogone fillo do taxande, a noxon ga ni sogone do taxande, a taaxunten na ja sogone do taxande. ¹¹An n'a noxon d'a sellan su gosaasini ti kan hooren ya, an n'a yoori ti kanjen ŋa. ¹²An na kangodongodo naxati taga, n'i r'a jungunun naxati yi. An na toru filli ro ke kaara yi, na toru filli ro kiteeren kaara xa yi. ¹³An na saayinberenberu filli gemundi, n'i gosaasi ti kanjen ŋa. ¹⁴An na kun berenberu ya sollo toru ku yi, n'i ja wutaadu. ¹⁵An na kun gumo toqo waxande ke torun ŋa ya, i ntaxa bakka. ¹⁶N gaa laayidun seeda ke be kinn'an ŋa, an n'a ro waxande ke noxon ŋa. ¹⁷⁻¹⁸Ken falle, an na kan hooren katu na **bippaade**^y deberi, **xeribunun**^z filli sawuran ga'a yinmun filli yi, a tan gaa sogone fillo do taxande, a noxon gaa sogone do taxande. ¹⁹Yinme su, an na xeribu r'a yi. ²⁰Axa na xeribunun taŋandi me yi taxaade ke kanma. Xeribunun kanpon banbantun gaa kanmun ŋa, kuud'i na bippaade ke tanga t'i kanpon ŋa. ²¹N gaa laayidun wallaho be kinn'an ŋa, an n'i ro waxande ke noxon ŋa, n'a texe. ²²N w'an genmallenmaaxunu waxanden kanmun ŋa, xeribunu ku filli naxa, sariyanu beenu ga'in maxa katti Banisirayilanko yi, n n'i tuyind'an ŋa.»

31 ¹⁸Alla do Muusa ga duguta sefene Tuurisiinagiden kanma bire be, a yinme da sariyanun safa gidinwallaho filli

^y**25.17** Abaraaninxanne, «bippaade» wure tana w'a yi, a ga ni «yanpayinnoqun».

^z**25.18** «Xeribunu» ni maliika tangandaano ya yi. Joppaye 3.24 faayi.

kanma, n'i kini Muusa yi.

[Laayidun bonne]

[Gunbullenmen xibaare]

32 ¹Jaman ga d'a wori Muusa ga leele yanqana bakka giden kanma, i da me ji Haaruna noqu nan t'a da: «Gir'an na kamane^a deber'o da, fo be gaa jaan'o kaane! Baawo, aken Muusa be ga d'o segendi bakka Misira jamaanen ɗa, o ntax'a tu fo be ga d'a kita.» ²Haaruna t'i da: «Kanju be ga'axa yaqun d'axa renmun torun ɗa, axa d'i boora, axa d'i nan ri katt'in ɗa.» ³Jaman da kanjun boora bakka torun ɗa, nan r'i kini Haaruna yi. ⁴A ga da kanjun kit'i ya, a d'i xaja n'i ja gunbullensawuran ɗa, n'a negu ti nogaaden ɗa.

Ken bire, i ti: «Isirayila, an kaman faayi, ke be ga d'an segendi bakka Misira jamaanen ɗa!» ⁵Haaruna ga da ken wori, a da sadaxindinnoqun deberi sawura ke jon ɗa. Ken falle, a d'i xannen d'a wutu nan ti: «Xunbane ni sallen ya, ke Tunka duumante da.» ⁶A yillakara, i furute gilli na *sadaxa biyinten* bagandi, a do *allatiigeyinsadaxa*. Jaman taaxu, i yige, nan mande, nan fesexi.

⁷Tunka duumanten daali Muusa da: «Yanqa! Baawo, an jaman da du bonondi, an ga da jama be segendi bakka Misira jamaanen ɗa. ⁸I jewo laatoonoo bakk'in ga da kille be waajib'i kanma. I da gunbullensawuran ya deberi nan sujud'a da, i sadaxind'a da, nan saage tini: “Isirayila, an kaman faayi, ke be ga d'an segendi bakka Misira jamaanen ɗa.”»

⁹Tunka duumanten saage daalini Muusa da: «N wa ke jama tu, x'a siro! Jama xandunxoton ya ni! ¹⁰Saasa ke, n war'in n'i yanganqata, n n'i buruxa, n na xabiila xoore tana bangandi bakk'an ken ɗa.» ¹¹Xa Muusa da Tunka duumanten xanjo, a Alla, nan t'a da: «Ee! Tunka duumante! Manne saabud'an butten gaa bakka katt'an jama be, an yinme ga d'i bagandi Misira jamaanen ɗa t'an senbe deren d'an kitti senbenten ɗa? ¹²An ga na ken ɗa, Misiranko wa tini bureyen yan sigi, an ga d'i

^a**32.1** Abaraaninxanne, kamane ra wa jaana «kamanu». Ke me wa aayi 23 do 31 ya.

bagandi, t'an nan dag'i kari do gidun ɗa, kuud'an n'i buruxa bakka jiiɗen kanma! An butten yanqandi, an nan maxa fo bure j'an jaman ɗa. ¹³Sinme d'an komo ku been'an ga kuna t'an yinme y'i danɗa, kun ga ni Ibrahiima, Isiyaaxa, do Isirayila, an ga t'i da: “N w'axa bonconɗun gabondini xo kanmun saanun moxo, a d'in ga da jamaane ke be xa ko, n w'a kinn'axa bonconɗun ɗa, a gaa jaaan'i da duudan xalle yi, m'abada.”^b

¹⁴Tunka duumanten saage fiidumaxanyillene.

¹⁵Muusa fete Tunka duumanten ɗa, a do Yuusawu, nan yanqa bakka giden kanma, laayidu ke wallahon filli ga'a maxa. Baane su kaaron filli safanton ya ni, gelli ke kaara ma kiteeren kaara.

¹⁶Wallaho ku ni Alla ya wallaha deberinto yi, safandu ku ni Alla ya safandi nooninto y'i wallaho ku kanma.

¹⁷Yuusawu ga da jaman geejexanne mugu, a ti Muusa da: «Gajaxannen wa daaxan ɗa!» ¹⁸Muusa ti:

«Ke feti niyindinsuuge yi,
niyintamaxansuuge xa fe,
n toron gaa ke be yi,
feteduwaseyinxannen ya ni.»

¹⁹Muusa gaa tinkoono daaxan ɗa, m'a yaaxen ga nta gunbullenmen ɗa, jaman gaa regeene. Muusa butu nan kij'i xenpan ɗa. Wallaho ku beenu ga'a maxa, a d'i sedi giden wure, m'i gaa kareene. ²⁰A da gunbullenme ke wutu n'a ro yinben ɗa, a d'a ja jura, n'a ro jin ɗa, n'a minindi Banisirayilanko yi.

²¹Muusa ti Haaruna da: «Ke jama da manne jaaɗ'an ɗa, ma ken ga'a sababun'an gaa ke junuubu xoore kijan'i ya?» ²²Haaruna ti: «Yell'in kaman gan nta butu! Anken yinme w'a tu ti ke jama na bonoyen ya noxon ɗa. ²³I t'in da ya: “Kamane deber'o da, a gaa jaaan'o kaane, baawo ke Muusa be ga d'o segendi bakka Misira, o ntax'a tu fo be ga d'a kita.” ²⁴N xa t'i da kuja: “Kanne na ko maxa?” I d'i boora bakk'i torun ɗa n'i kin'in ɗa. N ga d'i sedi yinben ɗa tan, ke gunbullenme xosi bogu.»

²⁵Muusa d'a tu nan ti jama ke waranten ya ni. Haaruna da jaman toxo xonnosogaaxun noxon ɗa. ²⁶Muusa sigi daaxan raqen ɗa nan ti: «Soro beenu gaa do Tunka duumanten ɗa, xa

^b32.13 Joppaye 12.7; 15.5,18; 17.4-6; 22.16; 26.3; 28.13.

tink'in ŋa.» Leewi follaŋen su da me n'a kaaran ŋa. ²⁷A t'i da: «Tunka duumanten yan daali, Isirayila Alla, ti: “Sere su n'i kaafan wutu, axa n ro do daaxan ŋa, follaŋe ti follaŋe, axa n daganansaage d'axa waaxinun d'axa xananun ŋa, a d'axa tinkallenmo, axa n'i kari.”» ²⁸Leewi renmun da Muusa ŋamarixannen deberi, wujuunu sikki sere me yan kara daaxan ŋa ken koota. ²⁹Muusa ti: «Axa d'axa sugandiyen sigan kita Tunka duumanten da. Baane ma jiixijaax'i renmen d'i waaxin karinden ŋa. Alla da bereke r'axa yi, t'axa lenki ke golle yi.»

³⁰Ken yillakara, Muusa ti jaman da: «Axa da junuubu xoore deberi. Xa saasa, n wa segene katti Tunka duumanten ŋa, a me wa du, a na duŋ'in da nan yanp'axa maxa.»

³¹Muusa saage katti Tunka duumanten ŋa nan ti: «Ayiwa! Ke jama da junuubu xoore deberi: i da kanŋen taga n'a ŋa du da kamane yi. ³²Saasa, n d'an ŋaag'an nan yanp'i maxa, ken ga nt'a yi xa, an n'inke toxon buruxa bakk'an lowolimanfuuji wallahan ŋa.» ³³Tunka duumanten daali Muusa da: «Sere be ga da junuubun deberi, n na ken ya toxon buruxa bakk'in wallahan ŋa. ³⁴Daga jaman geesu dagan'in ga ti noqu be! An d'a wori de, n maliikan yan tereen'an kaane keeta! Xa, nke ga na giri d'i ya koota be, n n'i yanganqatana t'i junuubun ya.»

³⁵Tunka duumanten da jaman yanganqata n'a sababun ŋa Haaruna ga da gunbullensawura be deber'i da.

[*Muusa xanjonde Banisirayilanko da*]

33 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Giri yere, an do ke jama b'an ga da segendi bakka Misira jamaanen ŋa. Sege katt'in ga da jamaane be laayidun wutu Ibrahiima do Isiyaaxa, do Yaaxuba da, n ga t'i da: “N d'a kin'an soxoodin ya.”^c ²N na maliikan war'an kaane, na Kanaanankon do Amarinun xata, a do Heetinu, Ferisinu, Hiiwinun do Yebuusinun. ³Sege katti *xattin do tamarileeman warallaŋen* jamaanen ŋa. Nke yinme ra nta segene d'axa yi, baaw'an jaman ni xandunxoton ya, n wa kann'in nan max'axa buruxa killen ŋa.»

^c33.1 Joppaye 12.7; 26.3; 28.13.

⁴Jaman ga da ke xibaari bure mugu, i d'a sunnun raga. Sere su ma yanbanfo rondi. ⁵Tunka duumanten daali Muusa da: «A ko Banisirayilanko da ti: “Jama xandunxoton ya ni. N gan n'axa noxon ŋa, hari san baane, n n'axa jamana ya. Saasa, axa d'axa yanbanfoonun boora, n n'a tu n gaa fo be naan'axa yi.”»

⁶Banisirayilanko xos'i yanbanfoonun boora gelli **Tuurisiinagiden** ŋa.

[*Genmallenmaaxun tilliise*]

⁷Bire su Muusa nda tilliisen wutu n'a banba daaxan laatoyen ŋa, n'a xiri «genmallenmaaxun tilliise», sere be ga na n'a mulla, i na Tunka duumanten muuru, an bakka nan daga ken tilliise ya yi, daaxan falle. ⁸Muusa ga na ni dagana tilliise ke yi, jaman su wa gilli nan daga sig'i tilliisun raqun ŋa na Muusa faayi, m'a ga na ro tilliisen wure. ⁹Muusa ga na ro bire be, tabullen na ri tilliisen raqen ŋa, Muusa do Tunka duumanten gaa sefene.

¹⁰Jaman ga na tabullen wori tilliisen raqen ŋa, baane su na giri, nan sujud'i tilliisen raqen ŋa. ¹¹Tunka duumanten do Muusa wa sefene xo soron filli moxo^d. Ken falle, Muusa na ri daaxan ŋa. Xa, a xidimandaana Yuusawu, ken ga ni Nuunu ren yugon ŋa, aken na toxo tilliisen wure.

[*Muusa xanjonden kutte*]

¹²Muusa ti Tunka duumanten da: «A faayi! An yinme yan t'in da: “Ke jama segendi.” Xa, an m'in tuyindi sere be gaa dagana d'in ŋa. Ken xa, an yinme xa yan ti: “N d'an sugandi”, a fillandi: “N d'an xanu.” ¹³Saasa, selli tonŋu, n xanuyen ga'an ŋa, an ŋanniyen koy'in ŋ'in n'a tu. Ken moxo, n n'an deemanden kita, xad'an n'a tu ti ke xabiila n'an ya jama yi de!» ¹⁴Tunka duumanten daali: «Nke yan telle d'an ŋa n'an tuumandi.»

¹⁵Muusa ti: «An yinme ga nta riini, max'o segendi bakka yere yi.

¹⁶A tuyiini kan moxo t'inke d'an ku soro d'an xanuyen kita? O d'an ga do me yi ya fe, o ra ga'a tuunu nan ti sere su gaa niije ke yaaxen kanma, o d'a nta baana?» ¹⁷Tunka duumanten daali

^d**33.11** A saaxaman ni Abaraaninxannen ŋa: «Tunka duumanten do Muusa wa sefene yaaxe ti yaaxe, xo soron filli moxo.»

Muusa da: «An ga da ke be ko saasa, n w'a jaana, baaw'an d'in xanuyen kita, n d'an sugandi xa.»

¹⁸Muusa ti: «N d'an jaaga, an n'an nooron koy'in ŋa!» ¹⁹Alla daali: «N wa dangin'an kaane, n'in siroyen su koy'an ŋa, n'in toxon k'an da, a ya ga ni Tunka duumante. N ga hinne sere be, n hinn'an ŋa, n ga da sere be neema, n d'an neema. ²⁰An ra nt'inke faayini, baawo sere ra nt'in jaatin walla, an gaa toqo bireene. ²¹Sig'in kaaran ŋa ken noqu yi giden kanma. ²²N nooron danginte, n w'an roono gide ke kareyen naxan ŋa, n'in kitten bif'an kanma katt'in gaa dangini. ²³Ken falle, n n'in kitten bog'a yi, an n'in falla koyinten wori. Xa sere ra nt'in jaatin walla.»

[Laayidun kurunbaaxunde]

34 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: «An yinme na gidinwallaho filli xooxo, i gaa x'an ga da wallaha fano ku beenu kara, n n'i digaamun me saf'an kun fo xooxonto xa kanma. ²An n'an moxo sironi katti xunbane suxuba, an na furute segene **Tuurisiinagiden** kanma, an na sabat'in kaane, gide ke tonben ŋa. ³Sere su nan maxa sege d'an ŋa, sere yinme nan maxa wori gide ke kanma, hari naabure nan maxa tink'a kaaran ŋa.»

⁴Muusa da gidinwallahon filli xooxo, n'i ja xo fanon moxo, nan furute gilli xo Tunka duumanten ga d'a k'a da moxo be, gidinwallaho ku filli ga'a kitten ŋa, nan sege Tuurisiinagiden kanma. ⁵Tunka duumanten yanqa, a gaa tabullu xooren noxon ŋa, nan sigi d'a yi, ken falle, nan gangundi ti Tunka duumanten toxon ŋa. ⁶A dang'a kaane, a gaa tini: «Tunka duumante! Tunka duumante! Alla hinnaana, neemandaana, a ga nta jewu buttu, a siroyen d'a duntentaxu, xenpan nt'i ya. ⁷Alla be fonnansiraaxun gaa duumene do bonconŋun ŋa ma wujuunun wujuunun haadamarenmu, a gaa futuxiyen do murutiyen do junuubun mujini, xa, a nta mungunu junuububurunaŋaanan junuubun ŋa, a wa faabe junuubun duumandini d'a renmun ŋa, m'a buru sikkandi katti naxata.»

⁸Muusa xosi tusi niijen ŋa nan sujudi, ⁹nan ti: «An ga t'an d'in neema, n kama, ri d'o batten ŋa kuŋa. Baawo jama

xandunxoton ya ni, x'an na yanp'o murutiyun d'o junuubunun
 ɲa. An n'o rag'an soro yi.»

¹⁰A ti: «N wa laayidun tinmandini. N wa kaawafin gaben
 deberin'an soron su jon ɲa, fiinu be me ga ma tage jiiɲen
 kanma, sigaali xabiila tana ya. Jama ke be su gaa d'an ɲa, a w'a
 tuun'inke Tunka duumante, n gollen dere ga ni moxo be, n'a
 sax'in gaa ke be ɲaan'an da. ¹¹N ga d'an ɲaamari ke be yi lenki,
 tigit'a yi siri, nke na Amarinun do Kanaanankon xatana
 bakk'an kaane, a do Heetinun do Ferisinu, kafiini Hiiwinun do
 Yebuusinu. ¹²An gaa dagana jamaane ke be yi, maxa mungu, an
 d'i gaa laayidu roono me naxa, a nan maxa ɲ'an danɲa janbaye
 yi. ¹³Xa, an n'i sadaxindinnoqunun guruja, axa n'i *gidi siginton*
 kutu, i muno yaxare be toxo ga ni *Aserati*, axa n'a kara. ¹⁴Ken
 moxo, axa ntaxa kamane tana batta, baawo Tunka duumante
 be toxon ga ni suuxaana, a ya ni Alla ke be gaa suuxunu.

¹⁵«Maxa laayidu r'an do jamaane ke soron naxa. Ken ga fe, i ga
 d'i munonun yaxi moxo be, i ga na ɲ'i musunu, i n'an xilli ya,
 an ga'i musundonu ku yigana. ¹⁶An ga n'i ren yaxare yax'an ren
 yugon da, i ren yaxarun yaxinton ga'i munonun ɲa moxo be, an
 ren yugon xa riin'i munonu ku yaxi kundun ya.

¹⁷«Maxa fo su sawuran deberi du da ti mexe buudante yi, n'a
 ɲa kamane.

¹⁸«An na *buurunxeccan sallen* salli. Bito ɲeri noxo, an na
 buurunxeccan ya yigana. N d'an ɲaamari ken ya yi
 Abibunxason ɲa, baaw'axa bogu Misira jamaanen ɲa ken xaso
 ya yi.

¹⁹«Sooman su n'inke ya xalle yi, soron do naaburun su, nan do
 jaxe.^e An na toxo sinmeene t'a yi. ²⁰Xa, an na farun ren fanon
 maxawasa ti jaxe yi. Sell'an ga nt'i maxawasana, an n'i xannun
 xoso. An n'an ren yugu sooman su maxawasana ya.^f

«Sere su kitti duuron maxa r'in wori, sadaxa ga nt'an maxa.

²¹«An na bito tunmi golli, xa bita ɲerundi, an na tuuma. Ken
 ga na ɲa hari soxen biren ya, ma sanjaanen ya yi. ²²An na *Sanjan*
fanan sallen salli sanjaanen fananɲun ɲa, a do *Sanjan lagaren*

^e34.19 Bakke 13.1-2 faayi.

^f34.20 Bakke 13.12-13 faayi.

salle, siinen lagaren ɲa. ²³Siine su, yugun su na ri sigi taanu sikki, Kamanen jon ɲa, Tunka duumante, Isirayila Alla. ²⁴Bire b'an ga na ɲi segene ta sikko siinen ɲa katti Tunka duumanten ɲa, an Alla, maxa kanu! N gaa xabiilanu beenu xatana bakk'an kaane, n'an yuruwand'an ɲiɲen ɲa, i yaaxe nta bakka do ɲiɲe ke yi.

²⁵«An ga na sadaxa xurusi n'a foron jox'in da, maxa **buuru buukunte** r'a yi. **Pesaxansallen** tiyen nta wuyini.

²⁶«Sanjan fanan sallen ɲa, an n'an ɲiɲen soxanfo siri fanon su riiti Tunka duumanten kan ɲa, an Alla.

«Maxa sugullenmen soro t'i ma xattin ɲa^g.»

²⁷Tunka duumanten daali Muusa da: «Ku digaamu safa, baaw'in d'an do Banisirayilanko ga da tafunde be ɲa, a sabatini ku digaamu ya kanma.»

²⁸A do Tunka duumanten da tannaxate wuro do tannaxate kiye ɲa doome, a ma yige, a ma mini. A da ɲaamarindun tanmi safa wallahon kanma.

[Muusa yeeson nooroye]

²⁹Muusa yanqante nan giri **Tuurisiinagiden** kanma, wallaho ku filli ga'a maxa, jaax'a yeeson nooro n'a do Tunka duumanten toxo sefene, aken Muusa yinme m'a tu. ³⁰Haaruna do Banisirayilanko yaaxen ga'a yi ɲaalini, i kanu tinkon'a yi.

³¹Muusa ga d'i xiri ya ni, Haaruna do Banisirayilanko yinmankon ga saage katt'a yi, Muusa sef'i da. ³²Ken falle ya ni Banisirayilanko su ga tinko. Tunka duumanten ga da ɲaamarindixannu be kin'a yi Tuurisiinagiden kanma, a d'i kijandi jaman ɲa. ³³Muusa d'i ga duguta sefen ɲa, a da jeeren r'i yeeson ɲa. ³⁴A do Tunka duumanten ga na ɲi sefene, a na jeeren bog'i yaaxon ɲa, m'a ga n bogu. A bogu falle, a ga da ɲaamarindixannu be kita, a na kun ko jaman da.

³⁵Banisirayilanko yaaxen ga na ɲi Muusa yeeson gaa ɲaalini, a na jeeren r'a yi, m'a ga na ɲi saagene katti Tunka duumanten ɲa xadi.

^g34.26 Kanaanankon yan ɲi ke golle deberin'i munon da.

[*Tuumayinkoota*]

35 ¹Muusa da Banisirayilanko su kafu me yi nan t'i da: «Tunka duumanten ga da fiinu beenu ko nan t'o n'i deberi, i ya faayi ku: ²bito tunmi noxon ɲa, an ra wa gollini, xa bita ɲerundi, ken nan ɲa *Tuumayinkootan* ɲa, n'a xerexere Tunka duumanten da. Sere su ga na golle deberi Tuumayinkootan ɲa, a kaman nan kara. ³Axa ga na ɲi noqu su, axa n maxa hari yinbe kumu Tuumayinkootan ɲa.»

[*Allanbatika yiranman surumaadu*]

⁴Muusa ti Banisirayilanko da: «Tunka duumanten da ke ya k'i ɲaamarinden ɲa: ⁵Axa du baananbe su na kuye ɲa Tunka duumanten da. Fo be gaa sere su maxa, an n'a bagandi ti nuxudunxullaaxu yi Tunka duumanten da, n'a wutu kanɲe, xaaɲisixulle, jaxawalle, ⁶baxa binne, baxa xayɛ, murufi dunbe, leenin yiraame, suguyinte, ⁷kafiini jaxandigifata dunbunte, a do liwongifate, do saayinsolle, ⁸a do lanpanteenu, teesonqigoyun do selexitaane, ⁹a do gidi ɲaalinto, i gaa xilli «onkisi», do gidi kaananko tananu, kun gaa roono *sadaxakijandaanon* yinmanken banjangaran d'a gijillanɲen kanma.

¹⁰«Tunka duumanten ga d'o ɲaamari ti fo wo fo yi, sere su ga ni tanjugo yi, an nan r'a deberi: ¹¹*Allanbatika yiranman* d'i tilliise, a xufa, a geresaadu, a geresindaadu, a xepu, a tonton d'i sigaadu, ¹²*waxanden* d'i wutaadu, waxanden *bippaade*, a do *waanaare* be ga'a do soron naxa, ¹³taabelin d'i wutaadu, kafiin'a yokkun su yi, *Allanbuuru*^h, ¹⁴lanpanxare d'i lanpanu, a d'i yokkun su, a lanpanburen d'a kumiteenu, ¹⁵*sadaxafutaadinbeelon* d'i wutaadu, teesonqigoyun do selexitaane, do tilliise ke raqen yirido, ¹⁶*sadaxabiyifon* do tiyibiyimexe jaxawallinma be ga'a noxo, i wutaadu d'i yokkun su, waaten d'i wutaadu,

¹⁷Allanbatikan baran yoorindaadun d'i tonton d'i sigaadun d'i follaqinyirido, ¹⁸tilliisen tonton do batikan baran yoorindaadun tontaadu, a d'i kaccu, ¹⁹Allanbatikan gollinɲaanon yiraamu, Haaruna sadaxakijandi yiraamun d'a renmun gaa yiraamu be rondini, i ga na ɲi sadaxindini.»

^h35.13 Allanbuurun n'i do buuru be gaa riini Alla hadariyen ɲa.

²⁰Banisirayilanko su giri na Muusa toxo. ²¹Duusugandinton do haqili siri gumun do Tunka duumanten kuyen ri, na allanbatika yiranman gollun deberi t'i ya, kafiini sadaxakijandinyokkun do sadaxakijandaanon yiraamu. ²²Yugun do fo ri, yaxarun xa do fo ri. Nuxundunkanju, torudunkanju, doronmo, a do fo wo fo su ga ni jaagaare, kan xunturo, be su senben haqen ga ni fo be, a dumaxayanqanten da ken bagandi Tunka duumanten da. ²³Fo be ga ni sere su maxa, n'a wutu baxa binne, baxa xaye, murufi dunbe, leenin yiraame, suguyinte, jaxandigifata dunbunte, a do liwongifate, i d'a su ri. ²⁴Sere su ga da xalisixullen do jaxawallen kuyi Tunka duumanten da, saayinsolle ga'a kaman maxa, a d'a ri, i na allanbatika yiranman deberi t'a yi.

²⁵⁻²⁶Yaxaru beenu ga monjollen tu, i da suguyinten wurundi, d'a nan ri kafiini baxa binne, baxa xaye, murufi dunbe, do leenin yiraamen ja. ²⁷Gidu be gaa roono **sadaxakijandaanon** dorokon gijilanju d'i kunkun ja, i gaa xilli 'onkisi', yinmankon d'i ri ²⁸kafiini timilijaadu, do lanpanteenu, a do teesonqigoyun do selexitaane. ²⁹Fo wo fo su gaa roono golle ke yi, Tunka duumanten ga ti Muusa n'a ko Banisirayilanko da, yugon do yaxare, sere su nanniyeen sire ga ni, a d'a ri ti nuxudunxullaaxu, Tunka duumanten da.

[Allanbatika yiranman deberindaano]

³⁰Muusa ti Banisirayilanko da: «Axa d'a wori! Tunka duumanten da Beccaleeli xiri t'i toxon ja, a faaba ga ni Uri, ken xa faaba ga ni Huura, i gaa bakka Yahuuda follaqen ja. ³¹A d'a sondomen faga **Fanka Sennen** ja, a d'a haqilen sirondi, na tuwaaxun kin'a yi, n'a ja tanjugon ja. ³²A xosi kanjen do xalisixullen do jaxawallen kittiragollen bangandi, ³³na gidun jegu, na sollen segu, a do kittiragollen xabiilan su. ³⁴Alla d'a xaranjunden xa kin'a yi, a n'a tojo Ahisamaxi ren yugo Oholiyaabi yi, Daani follaqen ja. ³⁵A d'i su ja tanjugon ja, n'a wutu kutunden do jegunde, kafiini baxa binnan do baxa xayen do murufi dunben garandinden ja, do leenin yiraamen mirinde. Kittiragollen danben su, i ra w'a yi.»

36 ¹Muusa ti kuna: «Tunka duumanten da Beccaleeli do Oholiyaabi do soro tananu haqilen sironi na allanbatikan gollijanmoxon tuyind'i ya. A ga da fo wo fo ko, i n'a ja.»

[Allanbatika yiranman deberiyen joppaye]

²Ken falle, Muusa da Beccaleeli do Oholiyaabi xiri kafiini sere su Tunka duumanten ga d'a sondomen njalindi, a do du sugandinto, nan ro allanbatika yiranman gollen ja, i n'a deberi. ³Banisirayilanko ga da deemandifo su riiti golle ke yi, i d'a su wutu bakka Muusa noqu, nan daga gollen joppa. Xa koota su soron wa finn'i deemandun riitini. ⁴Gollijanaanon su toxo baanan baanan telle katti Muusa yi ⁵nan t'a da: «Tunka duumanten ga t'o na allanbatika be deberi, jaman do ke deemande be gaa riini kundu, ken nan gab'a da.» ⁶Muusa xosi jaamariyen kini daaxan ja, ti yugon do yaxare, sere su do fo n maxa ri keeta, i nan tox'a walla. ⁷Ke deemande be ga bogu, a da gollen deberi m'a kutten gaa toqo.

[Allanbatika yiranman gollen nemeye]

39 ³²*Allanbatika yiranman do genmallenmaaxun tilliisen* gollen su neme ke moxo ya. Banisirayilanko ro gollen ja. I d'a deberi xo Tunka duumanten ga da Muusa jaamari moxo be yinme ya yi. ³³I da allanbatika yiranma ke daga katti Muusa ya yi: *genmallenmaaxun tilliisen* d'i yokku, a geresadu, a geresindaadu, a xepu, a tonton d'a sigadu, ³⁴jaxandigifata dunbunten xufa, liwongifaten xufa, a do *waanaare* be gaa *waxanden* do soron naxa, ³⁵sariyan waxanden d'i wutaadun d'i *bippaade*, ³⁶taabelin d'i yokkun su, kafiini *Allanbuuru*, ³⁷kan lanpanxaren d'i lanpanu, a d'i yokkun su d'i kumiteenu, ³⁸kan *sadaxafutaadinbeelo*, teesonqigoyun do selexitaane, kafiini tilliisen follaqinyirido, ³⁹jaxawalle *sadaxabiyifon* d'i tiyibiyimexe, a wutaadun d'a yokkun su, waaten d'i wutaadu, ⁴⁰Allanbatikan baran yoorindaadun d'i tonton d'i sigadu, a follaqinyirido, a kaccu, a tontaadu, a d'a gollijanyokkun su, kafiini *genmallenmaaxun tilliisen* yokkun su. ⁴¹Allanbatika yiranman gollijanaanon yiraamu, Haaruna *sadaxakinandi* yiraamun d'a renmun gaa yiraamu be rondini, i ga na ji *sadaxindini*.

⁴²Banisirayilanko da golle ke su deberi n'a gemundi xo Tunka duumanten ga da Muusa jaamari moxo be yi. ⁴³I ga da gollen su deberi, Muusa d'a faayi. Tunka duumanten ga d'a ko moxo be, i d'a ja kundun yinme ya. Muusa duw'i danja.

[Allanbatika yiranman banbande]

40 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²«Xasu fanan koota fana, an n'*allanbatika yiranman* banba, *genmallenmaaxun tilliisen*. ³An na *sariyan waxanden* r'a wure, *waanaaren* falle.

⁴An na taabelin riiti, n'a yokkun r'a kanma, na lanpanxaren riiti, n'a lanpanun r'a yi. ⁵An na kan *sadaxafutaadinbeelo* ke taaxundi sariyan waxanden jon ja. An na yiridon ro genmallenmaaxun tilliisen raqen ja. ⁶An na *sadaxabiyifon* taaxundi genmallenmaaxun tilliisen raqen ja. ⁷An na waate ke taaxundi genmallenmaaxun tilliisen do *sadaxabiyifon* naxan ja, na jin r'a yi. ⁸An na allanbatika yiranman yoorindaadun ro d'a kaaron su yi, na follaqen yiridon r'a yi.

[Allanbatika yiranman d'i yokkun senonde]

⁹«An na *sugandindi te* ke wutu na genmallenmaaxun tilliisen d'i yokkun su daari, kuud'i na seno. ¹⁰An na sadaxabiyifo ke xa d'i yokkun su daari, an n'a sugandi, a na seno moxo siri. ¹¹An na waate ke xa d'i wutaadun daari, n'a senondi. ¹²An na Haaruna d'i renmun sigindi genmallenmaaxun tilliisen raqen ja, n'i wanqi, ¹³na yiran sugandinton ro Haaruna yi, an n'a daari, n'a senondi, kuud'a na sadaxind'in danja. ¹⁴An n'a renmun xa bagandi, an n'i yiraamun r'i ya. ¹⁵An n'i yinmun daari x'i faaba moxo, kuud'i na jnej'in da sadaxakijandaano yi, gell'i ku, m'i renmun renmu.»

¹⁶Muusa da gollen joppa. Tunka duumanten ga d'a jaamari ke be yi, a da ken yinme ya deberi.

¹⁷I bakke Misira siina fillandin xasu fanan koota fana, allanbatika yiranman banbe. ¹⁸Muusa da genmallenmaaxun tilliisen banba n'a sigaadun r'a yi, n'i tonton sigindi, n'a xepun r'a yi, n'a gersaadun r'a yi. ¹⁹A da sugunyintintilliisen banba genmallenmaaxun tilliisen kanma, na fatantilliisen xa banba kun kanma xo Tunka duumanten ga d'a ko Muusa da moxo be.

²⁰A da sariyan wallahon wutu n'i ro waxanden noxon ɗa, n'a wutaadun r'a kanma, na **bippaaden** r'a yi. ²¹Muusa da sariyan waxanden ro genmallenmaaxun tilliisen wure, n'a muxundi waanaaren falle, xo Tunka duumanten ga d'a jaamari moxo be.

²²A da taabelin ro genmallenmaaxun tilliisen wure, dingiran saahelin ɗa, waanaaren jon ɗa, ²³na **Allanbuurunun** r'a kanma Tunka duumanten jon ɗa, x'a ga d'a jaamari moxo be.

²⁴A da lanpanxaren sigindi genmallenmaaxun tilliisen wure, taabelin kaane dingiran kaara baanen ɗa, ²⁵na lanpanun kumu Tunka duumanten jon ɗa, x'a ga da Muusa jaamari moxo be yi.

²⁶A da kan sadaxafutaadinbeelon ro genmallenmaaxun tilliisen wure, waanaaren jon ɗa, ²⁷na futaadun tiidindi xo Tunka duumanten ga d'a jaamari moxo be. ²⁸A da yiridon ro tilliisen raqen ɗa. ²⁹A ga da sadaxabiyifon ro genmallenmaaxun tilliisen raqen ɗa, a da **sadaxa biyinten** do sadaxa juruminten bagandi, xo Tunka duumanten ga d'a k'a da moxo be.

³⁰A da waaten taaxundi genmallenmaaxun tilliisen do sadaxabiyifon naxa, na wanqijin r'a yi.

[Tunka duumanten nooron royen allanbatika yiranman noxo]

³¹Muusa do Haaruna d'i renmun, i d'i kittun d'i taanun wanqi. ³²I ga na ni roono genmallenmaaxun tilliisen ɗa, a d'i ga na ni telle sadaxabiyifon ɗa, i wanqiini ya xo Tunka duumanten ga d'i jaamari moxo be.

³³A da allanbatika yiranman baran yoorindaadun fana do genmallenmaaxun tilliisen do sadaxabiyifon kaaron ɗa, na yiridon r'a raqen ɗa. Muusa da gollen su tinmandi ke moxo yi.

³⁴Tabullen xufu allanbatika yiranman ɗa, Tunka duumanten nooron da dingiran faga. ³⁵Muusa ra ntaxa roono genmallenmaaxun tilliisen wure, baawo tabullen w'a yi, Tunka duumanten nooron xa da dingiran faga.

³⁶Tabullen ga na giri allanbatika yiranman kanma bire su, Banisirayilanko na janbandi katt'i dingiranun ɗa fonne.

³⁷Tabulle ke ga ma daga, i xa nta dagana, m'a ga na daga koota be, ³⁸baawo Tunka duumanten tabullunman ya ni dingiran kanma kiyen ɗa. Wuron xa, Banisirayilanko yaaxen wa yinben ɗa, i ga na ni noqu su yi.

Sariya

[Sadaxanun danbu]

[Yanpayimuurisadaxa]

1 ¹Tunka duumanten da du toxo **genmallenmaaxun tilliisen** ɗa na Muusa xiri, t'a da: ²«A ko Banisirayilanko da ti: “Sere be ga na ji sadaxindini Tunka duumanten da, a nan ɗa nan ya, ma jaxe, walla xa sugo. ³Selli sere be ga nan ya sadaxabiyini, a nan ɗa gunbon ya, lonjuuru ga nt'a yi. An d'a nan daga genmallenmaaxun tilliisen raqen ya, kuudo Tunka duumanten n'a raga. ⁴An n'an kitten saxu gunbo ke yinmen kanma, kuudo Tunka duumanten n'a raga, an na yanpaye kita. ⁵Ke sadaxa xurusiini tilliisen raqen ya Tunka duumanten jon ɗa. Ken bire **sadaxakijandaano**, Haaruna bonconɗu, i n'a foron sanpa do **sadaxabiyifon** kaaron ɗa, genmallenmaaxun tilliise raqe.

⁶Sadaxagumen n'a xeexe, n'a soorunbagandi.

⁷Sadaxakijandaano, Haaruna bonconɗu, i na yinben kumu sadaxabiyifon kanma, na suwan r'a yi. ⁸I na tiye ke do yinmen do kateyen su ya teremene suwon kanma yinben ɗa, sadaxabiyifon kanma. ⁹I na nuxudufoonun do taanun wanqini ya, ti jin ɗa. Ken falle, i n'i ro sadaxabiyifon kanma n'i biyi m'i ga n xurumi. **Yanpayimuurisadaxan** ya ni. Timi liɗen ya ni Tunka duumanten da.

¹⁰“Selli sere be ga tanmisen ya sadaxabiyini, jaxe ma sugo ya ga ni, a nan ɗa digen ya, lonjuuru ga nt'a yi. ¹¹I n'a xurusi sadaxabiyifon saahelin ɗa, tilliisen raqen ɗa, Tunka duumanten jon ɗa. Ken bire, sadaxakijandaano ku, Haaruna bonconɗu, i na foron sanpa do sadaxabiyifon kaaron ɗa. ¹²Sadaxagumen n'a soorunbagandi, sadaxakijandaanon n'a do yinmen d'a kateyen

ro suwan kanma yinben ɗa, sadaxabiyifon kanma. ¹³I na nuxudufoonun do taanun wanqini ya, ti jin ɗa. Ken falle, sadaxakijandaanon n'i biyi sadaxabiyifon kanma m'i ga n xurumi. Yanpayimuurisadaxan ya ni. Timi lijen ya ni Tunka duumanten da.

¹⁴“Selli sere be ga yelijen ya sadaxabiyini Tunka duumanten da, an do booren xabiila yogo yan riini. ¹⁵Sadaxakijandaanan d'a na ri sadaxindiran ɗa, a n'a yinmen doofa na ken biyi sadaxabiyifon kanma m'a ga n xurumi, na foron tolli do sadaxabiyifon kaaron ɗa. ¹⁶I n'a jaayan d'i yokkun bog'a yi n'a sedi sadaxabiyifon kinbakkan ɗa, i ga katayinxamon walla noqu be yi. ¹⁷I na yelijen booxo naxaanen ɗa, xa, a nan maxa kuti fillo. Ken falle, sadaxakijandaanan n'a ro suwon kanma yinben ɗa sadaxabiyifon kanma n'a biyi m'a ga n xurumi. Yanpayimuurisadaxan ya ni. Timi lijen ya ni Tunka duumanten da.”»

[*Allatiigeyinsadaxan*]

3 ¹“Sere be ga na n'a mulla na *allatiigeyinsadaxa* bagandi Tunka duumanten da, a do na yaxaren ya ga ri, ma gunbo, a nan ɗa na ken ya, lonjuuru ga nt'a yi de! ²A n'i kitten saxu na ke yinmen kanma, i n'a xurusi *genmallenmaaxun tilliisen* raqen ɗa. Ken bire *sadaxakijandaano*, Haaruna bonconɗu ku, i n'a foron sanpa do *sadaxabiyifon* kaaron ɗa. ³Kateye be ga allatiigeyinsadaxan nuxullenmun d'a kuusen kanma, sadaxakijandaanan n'i xurumindi Tunka duumanten da ⁴kafiini feredillenmun filli d'i kateye do butten noqu sire. ⁵Ken falle sadaxakijandaano, Haaruna bonconɗu ku, i n'a biyi kafiini fo be ga sadaxabiyifon yinben kanma, n'i xurumindi. Sadaxan ya ni. Timi lijen ya ni Tunka duumanten da.

⁶“Sere be ga na tanmisen ya ɗa allatiigeyinsadaxa yi Tunka duumanten da, digen ya ga ni, ma yaxaren ya ga ni, lonjuuru n maxa n'a yi. ⁷Selli jaxen ya ga ni, an n'a sigindi tilliisen raqen ɗa, Tunka duumanten jon ɗa, ⁸an n'an kitten sax'a yinmen ɗa, i ga'a xurusini *genmallenmaaxun tilliisen* jon ɗa. Ken falle Haaruna bonconɗun n'a foron sanpa-sanpa do sadaxabiyifon kaaron ɗa. ⁹Kateye su ga ke allatiigeyinsadaxa yi, xoqen muuman do kateye su ga faneene do nuxullenmun do kuusen

kanma, i n'i kafu me yi n'i xurumindi Tunka duumanten da,
¹⁰kafiini feredillenmun filli do kateye be ga d'i kaaron ɗa, a do
 butten noqu sire. ¹¹Ken falle sadaxakijandaanan n'a ro
 sadaxabiyifon kanma, yinben n'a yiga Tunka duumanten da.

¹²⁻¹³«Selli sere be ga na sugundigen ya ɗa allatiigeyinsadaxa yi,
 an n'a sigindi tilliisen raqen ɗa Tunka duumanten jon ɗa, an
 n'an kitten sax'a yinmen kanma, i n'a xurusi no. Ken falle
 sadaxakijandaano, Haaruna bonconɗu ku, i n'a foron sanpa-
 sanpa do sadaxabiyifon kaaron ɗa. ¹⁴Kateye be fananten ga
 nuxullenmun do kuusen ɗa, i n'i sadaxi Tunka duumanten da,
¹⁵kafiini feredillenmu ku filli do kateye be g'i kaaron ɗa, do
 butten noqu sire. ¹⁶Ken falle sadaxakijandaanon na dunɗu ku
 xurumindi sadaxabiyifon ɗa. Yigandi xuruminten ya ni, a
 timen ga n li. Kateyen su ni Tunka duumanten ya da.

¹⁷«Ke ni sariya ya yi, a ga nta gill'axa maxa, gell'axaku, m'axa
 renmun renmu, axa ga na ɗi dingira su yi: fo wo fo ga ni kateye
 do fore, axa maxa ken yiga.»»

[Alikafaarabagande]

¹⁴Tunka duumanten da sefen taɗandi Muusa yi nan ti:
5 ¹⁵«Sere be ga na Tunka duumanten fi sennun sooxi ti
 futuxiye yi, an ga n xawa ke be sadaxini Tunka duumanten
 da faayi: an na jaxandige ya ragana bakka tanmison ɗa tuubifo
 yi Tunka duumanten da, lonjuuru ga nta jaxe be yi, a xiiman
 gaa genme xaaḷisin jaate yogo yi, a do dingira sennen jaaten
 gaa me wuttuⁱ, kuud'an futuxiyen ra gaa jaareene. ¹⁶A ga da fi
 sennu ku sooxi, a wa ken xa tugana, na fi bononten xiiman
 taxandi karagandin me kaf'a yi, n'a d'a kini *sadaxakijandaanan*
 ɗa. Bire be sadaxakijandaanan ga na *alikaafaarabaganden* laadan
 deber'a da ti jaxandigen ɗa, Alla na yanp'a maxa.

¹⁷«Selli sere be ga na junuubu golle deberi, an ga da Tunka
 duumanten ɗaamarindun ya sooxi munguye kanma, a ga ri
 bang'an da, an ga d'a junuubun wutu, ¹⁸an nan xawa jaxandige
 ya ragana bakk'an tanmison ɗa, lonjuuru ga nta ke be yi, n'a
 kini sadaxakijandaanan ɗa, a xiiman ga *alikaafaara* bakka. Bire

ⁱ5.15 Tuwaano yogonu ti «jaxe ga nt'an maxa, an n'a jonkon
 xaaḷisin man bagandi.»

be sadaxakijandaanan ga na alikafaarabaganden laadan deberi seren da, ke be ga da junuubun kita ti munguyen ɗa, a ga nt'a xala, Alla na yanp'a maxa. ¹⁹Alikafaaran ya ni, n'a sababun ɗa ke kaman ga da Tunka duumanten xosen deberi.»

[Senokoota]

16 ¹Haaruna renmun filli kara falle, bire b'i [do yinbi sobinten] ga tinko Tunka duumanten jon ɗa^j, ²Tunka duumanten daali Muusa da: «T'an waaxi Haaruna da, a nan maxa ro **noqu senonta xooren** ɗa **waanaaren** falle waxati su y'a gaa tejeene **xafarinoqun** ɗa, **waxanden** kanma. Kuud'a na waase kalla bire b'in ga na ɗi bangeene tabullen noxon ɗa taaxaaden kanma. ³Kuudo Haaruna nan katu roono noqu senonta xooren ɗa, m'a ga na gunbo ya raga n'a ɗa **junuubuxafarisadaxa**, a do jaxandige, a na ken ɗa **Yanpayimuurisadaxa**. ⁴A na leenin yiraamun rondi: doroken do ɗunon, n'i naxaanen siiti ti leenin duusiitaade, n'a kaalan r'i yinmen ɗa. Ku ni sadaxakijandi yiran senonton ya, a ga'i rondin'a wanqiyen falle. ⁵Banisirayilanko jaman xa na sugundigu filli bagandi, n'i ɗa junuubuxafarisadaxa, a do jaxandige, ken na ɗa Yanpayimuurisadaxa yi.

⁶«Haaruna na gunbo sadax'i junuubunun xafariyen da, a na xafariyen laadan deber'i du da, a n'a ɗ'i kaadunkon xa da. ⁷A na sugundigu ku filli raga n'i sigindi **genmallenmaaxun tilliisen** raqen Tunka duumanten jon ɗa. ⁸Haaruna na Tunka duumanten sokken do janjuureyen^k sokken ro sugundigu ku filli kanma. ⁹Tunka duumanten sokken ga na gemu ke be yi, Haaruna n'a koyi, n'a ɗa junuubuxafarisadaxa. ¹⁰Janjuuren sokken ga na gemu ke be yi, ken na ɗa **junuubuyanpayinsadaxa** yi. I na ken biranten sigindi Tunka duumanten jon ɗa, kuudo n'a wara janjuureene telle do gunjuran ɗa.

¹¹«Ken bire, Haaruna na gunbun sadaxan bagand'i yinme junuubunun xafariyen da, a na xafariyen laadan deber'i du d'i

^j16.1 Sariya 10.1,2 faayi.

^k16.8 Abaraaninxannen ɗa, a ra wa ɗaana «sugundigi janjuurente» walla xa «Ajajeli», a ya ga ni gunne yogo ma muno yogo toxo, ma fi yogo toxo?

kaadunkon su da. Sadaxan gunbon xurusi falle, ¹²⁻¹³kuud'i n maxa kara, a na taxamen faga yinbinxoro dunben ɗa bakka **sadaxafutaadinbeelon** ga Tunka duumanten jon ɗa, na kitti gobbo filli futaadi jura r'a yi, a d'a na daga waanaaren falle. A na futaade ke ro yinben ɗa, Tunka duumanten jon ɗa. Futaaden tiiden na saxu xafarinoqun ɗa, waxanden kanma. ¹⁴A na fo wutu gunbo ke foron ɗa t'i kittindoronmen ɗa, n'a sanpa-sanpa xafarinoqun kinbakkan ɗa kaane banɗe, ta ɗeru. ¹⁵A bogu falle, a na sadaxan sugundigen xurusi jaman junuubunun xafariyen da, a d'a foron na ro waanaaren falle xadi, a ga da gunbon foron ɗa moxo be, ke xa foron ɗaana kundun ya, na fo sanpa-sanpa xafarinoqun kanma, d'a kaane.

¹⁶«Haaruna na **senoyen laadan** wurundi genmallenmaaxu ke tilliisen noqu senonta xooren ɗa, Banisirayilanko ga d'a sobindi t'i junuubunun d'i murutiyun ɗa. Genmallenmaaxu ke tilliisen xa be g'i sobinton naxan ɗa, a n'a senondi ken moxo yi. ¹⁷Sere su ma xawa jiini genmallenmaaxu ke tilliisen noxon ɗa, bire be Haaruna ga na r'a noqun senonta xoore, kuudo na **alikafaarabaganden laadan** deberi, m'a ga na bogu. A na laada ke deber'i du d'i kaadunkon da, a do Banisirayila jaman su da.

¹⁸«A na bogu katti **sadaxabiyifon** ɗa Tunka duumanten jo, n'a xa senondi. A na gunbo ke foron do sugundige ke foron wutu, na fo ro sadaxabiyifon jungunun ɗa. ¹⁹Banisirayilanko ga da sadaxabiyifon mexendi, a na foron sanpa-sanp'a kanma t'i doronmen ɗa ta ɗeru, a na seno nan ɗa fo sugandinte.

²⁰«A ga na duguta noqu senonta xooren do genmallenmaaxun tilliisen do sadaxabiyifon senonden ɗa, a na sugundigi biranten riiti. ²¹Haaruna n'i kittun filli saxu sugundige ke yinmen kanma, a na Banisirayilanko junuubunun d'i murutiyun su k'a yinmen kanma, ken n'i ga da fo bure su ɗa ya. Ken falle, a na sere sugandi, ²²ken na dag'a wara do gunjuran ɗa. Sugundigen do junuubunu ku su na daga do gunjuran ɗa.

²³«Ken falle Haaruna na ro genmallenmaaxun tilliisen noxon ɗa, a do leenin yiran senonto ku be ga ro dingira sennen ɗa, a n'i bagandi, n'i toxo non ɗa. ²⁴A n'i faten wanqi ti jin ɗa noqu senne yogo yi, n'i yiraamun rondi nan bogu, n'i Yanpayimuurisadaxan do jaman xallen bagandi. A na

alika faarabaganden laadan deber'i du da, n'a deberi jaman da.

²⁵A ga da naaburu ku be kari, a n'i katayun tiidindi sadaxabiyifon kanma.

²⁶«Sere ke be ga daga janjuure sugundige ke deni, a xa na wanqi n'i yiraamun wanqi. Ken falle, a na ro daaxan ɗa. ²⁷I ga da gunbo ke be do sugundigen xurusi junuubuxafarisadaxa yi, n'i foron ɗa na noqu senonten senondi, i w'i furun bagandini daaxan falle, n'i faton d'i tiyun d'i nuxudufoonun su biyi. ²⁸Sere ke be ga d'i biyi, a n'i faten d'i yiraamun wanqi. Ken falle, a na ro daaxan ɗa.

²⁹«Sariyan faayi, a ga ntaxa gilli: xasu ɗerundin tanmu, axa n'a suumi, nan maxa golle su ɗa, mukken do debillenma. ³⁰Ken koota ya ni, i gaa alika faarabaganden laadan deber'axa kanma Tunka duumanten jon ɗa, axa na seno bakka axa junuubunun ɗa. ³¹Ken na axa da tuumayinkoota ya, axa ga'a suumini. Sariyan ya ni, a ga nta gilli.

³²«Sere ke be gaa alika faaran gollun maxafakka, ken n'i ga da sadaxakijandaana be sugandi ya n'a ɗa yinmanke yi faaben batten ɗa. A xa na saage leenin yiraamun rondini, yiran sennu, ³³na senoyen laadan wurundi noqu senonta xooren da, n'a ɗa genmallenmaaxun tilliisen do sadaxabiyifon da, na alika faarabaganden laadan deberi sadaxakijandaanon do Isirayila jaman su da. ³⁴Ke ni sariya duumante ya axa da, a gaa junuubuxafariyen kanma, siine su ta baane, Banisirayilanko junuubunun su xafariyen da.»

Tunka duumanten ga da Muusa ɗaamari ti fo wo fo su yi, ken deberi.

[Munubatiye]

20 ¹Tunka duumanten da sefen tanɗandi Muusa yi ti: ²«An na ti Banisirayilanko da, sere wo sere Banisirayilanken ya ga ni, ma mukken ya ga ni, a ga Isirayila jamaane, a nd'i renme musu¹ **Moleeki** yi, a kaman nan kara, jaman n'a gididunwara. ³Nke yinme wa tejeen'a kaman ɗa, n'a booxo bakka xabiilan ɗa n'a sababun ɗa ga d'i renmen kini Moleeki yi, ken ga ɗa sababu yi n'in dingira sennen sobindi, n'in toxo

¹20.2 «Renme musu» yere wure ni n'a biyi Moleeki da muso yi.

sennen xa bonondi. ⁴Sere be ga n'i renmen kini Moleeki yi, jaman ga n'i yaaxon texe, i ga m'a kaman kari, ⁵nke yinme na tej'a kaman d'i kaadunkon su ya, n'i booxo bakka jaman ŋa, aken do sere su do Moleeki ga da me kappallenmaaxu.

⁶«Sere wo sere xa ga na xibaarindi ti furun ŋa, ma nan gundugunmaaxu, ken ni fillakappen ya, n wa tejeen'a kaman ŋa, n'a booxo bakk'i xabiilan ŋa. ⁷Xa tigiti du yi, m'axa na seno, baaw'inke ya ni Tunka duumante, axa Alla. ⁸Xa tigiti n sariyanun ŋa, axa n'i batu. Nke Tunka duumante, n ya n'axa senondini.

[*Fi haraamunto*]

⁹«Ken moxo baane ya ni: sere be ga n'i ma ka, walla x'i faaba, a kaman nan kara. A haqen n'a yinme ya yi, baaw'a ga d'i ma d'i faaba ka.

¹⁰«Sere be ga na saxu do wandi yaqe yi, a kaman do yaxare ke su nan kara. ¹¹Sere be d'i faaba yaqen ga na saxu, an d'an faaba duuron wori, yugo ke do yaxare ke su nan kara, i haqen n'i yinmenu ya yi.

¹²«Sere be d'i ren yugon yaqen ga na saxu, i soro filli su nan kara, i haqen n'i yinmenu ya yi, baaw'i da janbalin ya deberi.

¹³«Yugu filli nda me saqallemaaxu xo yugon do yaxare, i filli su nan kara. I haqen n'i yinmenu ya yi, baaw'i da fo haraamunten ya deberi.

¹⁴«Sere su ga na yaxaren d'i renmen yaxi, yugo ke do yaxaru ku filli su nan biyi, baawo ken ni yaadayen ya, a na waase duumene.

¹⁵«Yugo be ga na saxu do naaburu yaxare yi, a kaman nan kara, axa na naabure ke xa kari. ¹⁶Yaxare be ga na daaba kappallenmaaxu, a kaman nan kara, axa na ken daaba xa kari. I haqen n'i yinmenu ya yi.

¹⁷«Yugo be do yaxaren gaa saaxa baane, m'i ga faaba baane, a ga n'a muuru, i ga da me duurun wori, i wa xateene bakk'i jaman ŋa be su jon ŋa. A ga d'i gidan yaxaren duuron wori, ken saabuda, yugon n'a haqen wutu.»

Jaatu

[Nan giri Tuurisiinagide]

10 ¹¹Siina fillan xasu fillan tanpille [Misira bakken falle], tabullen janbandi bakka **allanbatika yiranman** dingiran kanma.

¹²Banisirayilanko d'a batu gilli Tuurisiina gunjuran ŋa, daaxa ti daaxa, ma tabullen gaa sabatini Parana gunjuran ŋa.

¹³Ken n'i ta fanan ya, i ga girindindi nan daga Tunka duumanten jaamarinden kanma Muusa kitten ŋa. ¹⁴Yahuuda renmun d'i kuren fina yan bogu daaxan ŋa, i darappon wure. Aminadaabu ren yugo Naxasooni ya n'i yinmen ŋa. ¹⁵Cuwaara ren yugo Nataneli xa wa Yisakaari follaŋen d'i kuren yinmen ŋa. ¹⁶Helooni ren yugo Yeliyaawu xa wa Sebuluunu follaŋen d'i kuren yinmen ŋa. ¹⁷Allanbatika yiranma xoore, Geresooni renmun do Meraari renmun d'a wutu d'a nan daga.

¹⁸Rubeeni daaxan d'i kuren d'i darappon daga, Seduura ren yugo Yeliccuura ya n'i yinmen ŋa. ¹⁹Curi-sadayi ren yugo Salumuyeli wa Simoonu follaŋen d'i kuren yinmen ŋa. ²⁰Dewula renme Yeliyasaafu wa Gaadi renmun d'i kuren yinmen ŋa.

²¹Xehatinun xa da **genmallenmaaxun tilliisen** yokki sennun wutu d'i nan daga, Geresooni renmu ku do Meraari renmu ku na allanbatikan sigindi saado kun gaa riini.

²²Ken falle ya ni, Efarayimu renmun xa d'i kuren d'i darappon ga daga. Amihuda renme Yelisaama ya n'i yinmen ŋa. ²³Fedacura renme Gamaliyeli wa Manaase follaŋen d'i kuren yinmen ŋa. ²⁴Gidoni renme Abidana wa Beniyaamina follaŋen d'i kuren yinmen ŋa.

²⁵Daani renmun daaxan d'i kuren yan lagar'a su falle, i d'i darappo, i be ga ni kurufallatangaanon ŋa. I yinmanken ni Amisadayi renme Ahiyejere ya. ²⁶Axaraani renme Fagiyeli wa

Aseeri renmun d'i kuren yinmen ɲa. ²⁷Enani renme Ahira wa Nafutaali renmun d'i kuren yinmen ɲa. ²⁸Banisirayilanko d'i kurun daganton da me batu kundu ya.

²⁹Muusa jaab'i kallu yugu Mediyananke *Suwayibu*^m ren yugo Hobaabu da: «O daganton ya ni Tunka duumanten ga da jamaane be ko t'i d'a kin'o yi. Li d'o batten ɲa, o na taqe wut'an da bakka Tunka duumanten ga da xeeru be laayidun wutu Isirayila danɲa.» ³⁰Hobaabu ti Muusa da: «N nta telle, n dagan'in jamaanen ya, n xabiilan noxo.» ³¹Muusa saage tini: «Maxa booxe bakk'o yi! O ga dagana noqu be, an ya na non tu, an na ɲ'o geesundaan'o ga n xawa daaxene gunjuran da noqu be yi. ³²An ga na ri d'o batten ɲa, Tunka duumanten ga na xeeru be kin'o yi, o na taqe wut'an da.»ⁿ

³³I giri falle Tunka duumanten giden ɲa, i da bito sikki tara. Tunka duumanten *laayidun waxanden* dag'i kaane ken bito sikkin terende yi kuud'i na kat'i daaxaran tuunu. ³⁴I girinto daaxan ɲa kiye, Tunka duumanten tabullen biir'i kanma.

³⁵Waxanden ga na ɲi dagana, Muusa na ti:

«Tunka duumante, giri!

An xonnon nan sanqi,

an gajallenmon nan wur'an kaane.»

³⁶Bire be waxanden ga na ɲi sikki xa, Muusa na ti:

«Saage riini Tunka duumante,

katti Banisirayilanko jama gaben ɲa.»

[*Tabeera daaxan biyiye*]

11 ¹Koota yi, jaman jalagindi, ken suno Tunka duumanten da. A ga d'i mugu, a butu m'a gaa dangini haqen ɲa. A da yinben r'i ya, na daaxan kaara baanen biyi. ²Jaman laxaraxaasa katti Muusa yi, a da Tunka duumanten ɲaaga, yinben xosi kara. ³I da ken noqu toxora «Tabeera», baawo Tunka duumanten yinben da Banisirayilanko birinta.

^m10.29 Bakke 2.16-22, Bakke 4.18, Bakke 18.1-12 faayi.

ⁿ10.32 Kiitaanon 4.11 faayi.

[Tiyinberexe]

⁴Koota ri, jama sagarante^o ni kappa Banisirayilanko yi, berexen d'i raga. Banisirayilanko yinme xa da wuyen joppa nan ti: «Ko n'o kuunu tiye, o ga'a yigana? ⁵O da nexen sinma sa! O ga n'a yigana Misira yi xafu, ken do mulunqu, siire, basalle, layi do basallen xabiila^p tana! ⁶Saas'o faayi kalla, ku fo wo fo nta yere, ke *manna* ya ga fe.»

⁷Finaanu, mannan ni xo funcun xulle ya, a gaa xo yittiyaaxanji makkajinma. ⁸Jaman na sanqi, i ga'a sagarana. Ken falle, i n'a yinci, wall'i n'a goro n'a soro, ma ken ga fe xa, i n'a na tufulle, a daxanmen gaa xo furufuru. ⁹Wuron na nigijen ga na yanqa do daaxan kaaron na, mannan xa na saxu.

¹⁰Ayiwa, Muusa da jaman su wuuxannen mugu, sappa su ga'i tilliisen raqen na. Tunka duumanten butu butte su xenpa. Ken butte ma gemu Muusa yi. ¹¹A ti Tunka duumanten da: «Manne saabuda an gaa tooran xann'an komen da? An ga d'an kittun bog'in wure, an xa yan da ke jama likken sax'in kanma!

¹²Xoy'inke yan da ke jama taga ba? Nke yan d'i saara ba? An ga t'in d'in n'i sorogo xo leminen gaa lendunjaaxen maxa konbon na, ma jamaane be, an ga d'a laayidun wut'i faabanu da? ¹³N na tiye bakka minne, n ga'a kinni ke jama be do wuyen gaa d'in batten na, i gaa tin'in da: “O ku tiye, o n'a yiga!” ¹⁴Nke baane ra ntaxa ke jama likken wuttu, a n xot'in da moxo buru. ¹⁵An gaa ke ya naan'in na, sell'an ga'in fin na, xos'in kari dubaane, n na tuuma yaaxaburufaayiyen na.»

¹⁶Tunka duumanten daali Muusa da: «Tanjere Banisirayilanka xirise kafume y'in da, an yinme ga'a tu ti yinmankon ya ni, jaman yaaxamaxon xa ya ni. An d'i nan ri *genmallenmaaxun tilliisen* na. Axa su nan sigi no. ¹⁷N wa yanqana non na, n na sef'an da. N ga da tuwaaxu be kin'an na, n na fo kin'i ya bakk'a yi, ken moxo, an d'i su na saage jama ke likken wutu doome, a ntaxa naan'an baane kanma. ¹⁸An na ti jaman xa da: “Xa d'axa du senondi, n'axa moxo sironi katti xunbane

^o11.4 Bakke 12.38 faayi.

^p11.5 «basallen xabiila tana», tubabunxannen ga'a xilli «puwaaro», angelenxannen ga'a xilli «liki».

suxuba, tiyiyigayen xanne maxa. Baaw'axa d'a wu Tunka duumanten ɗa nan ti: 'Ko n'o kuunu tiye, o ga'a yigana? O ga ni fakken ɗa Misira yi sa!' Tunka duumanten w'axa kuunu tiye yi kuɗa, axa ga'a yigana. ¹⁹Axa nta xenpeene bito filli sikki yigaye xa yi mene, ma koye yigaye, ²⁰xasu muuman ya ni, ma tiyen ga n d'i tu bog'axa yi, nan bogu t'axa nuxunboton ɗa. Ken su n'axa ga da Tunka duumanten sedi ya, a ga'axa naxan ɗa, n'a sababun ɗ'axa ga wu katt'a yi, nan ti: 'O bogu Misira yi manne?' ” »

²¹Muusa jaabi: «N gaa jama ke be noxon ɗa, a yirigayen ni kamo tunmi wujuune haadamarenme ya, an xa ti, an wa tiyen kinni ken su y'i ga'a yigana xasu muuma! ²²Har'an ga na nan do tanmisen su ya kar'i da, ken w'i bakka ba? An ga na geeji jexen su tangi katt'i ya, ken w'i bakka ba?» ²³Tunka duumanten daali Muusa da: «N senben xa wa kontono ba? An w'a tuunu saasa sell'in sefen gaa jaana, m'a ga nta jaana.»

²⁴Muusa bogu tilliisen ɗa, na Tunka duumanten digaamun kijandi jaman ɗa. A da tanɗere xirise kafu me yi bakka jaman ɗa, n'i sigindi do tilliisen kaaron ɗa. ²⁵Tunka duumanten yanqa tabullen noxon ɗa, nan sef'a da. A da fo wutu Muusa tuwaaxun ɗa, n'a kini tanɗeren yinmanken ɗa. Gelli tuwaaxun ga r'i ya tan, i sefe ta baane xo annabinyinmu.

²⁶Soro filli toxo daaxan ɗa bakka tanɗere ke xirisen ɗa, kun ga ni Elidaadi do Medaadi yi. Nooron r'i xa yi n'i toxo daaxan ɗa, i ma bogu nan daga tilliise ke yi xa, x'i xa toxo sefene daaxan ɗa xo annabinyinmu. ²⁷Murunte yogo wuru telle Muusa xibaari nan ti: «Elidaadi do Medaadi faayi sefene daaxan ɗa xo annabinyinmu!» ²⁸Nuunu ren yugo, Yuusawu be ga Muusa wure gell'a tugunne, a ti: «N yinmanke Muusa, i kaba!» ²⁹Muusa t'a da: «An suuxun'in danɗa ya ba? Yelli Tunka duumanten gan n n'i yinme tuwaaxun yanqand'i jaman ɗa, i su gaa jaana annabinyinmu! » ³⁰Muusa do Isirayila tanɗere ke yinmanken saage katti daaxan ɗa.

³¹Tunka duumanten da fanke girindi geejin ɗa, na jaxanɗonen riiti daaxan ɗa. Daaxan kaara su, jaxanɗonen juruminten wa kiye terende bakka. A juruminten wa piijen kanma ti sogone fillo. ³²Jaman da ken kiye do ken wuro su sigi kafiini bita

fillanden ɲa, i gaa jaxanɲonjen xoorono. Sere be ga ma fo gabe kita ya ni, *homeri* kanden tanmu, [homeri baane wa genme kame muude]. I d'a fesi do daaxan kaaron ɲa. ³³Na tiyen tox'i raqun ɲ'i ga'a kanbunu, Tunka duumanten butten yanganqatan d'i raga, taawoonen xan'i ya. ³⁴I da ken noqu toxora Kiboroto-hataawa, a wure ga ni «berexen xaburo», baawo berexen ga ɲi ku be yi, i d'i firindi non ya.

³⁵I ga giri Kiboroto-hataawa, i daga Hacceroota. I daaxe non ɲa.

[*Mariyaamu do Haaruna bexunde katti Muusa yi*]

12 ¹Mariyaamu do Haaruna da Muusa bexu, ti baaw'a da Nuubaaninka yaxaren yaxi. ²I ti: «Keeti Tunka duumanten da Muusa baane ya ɲa faare yi? Yaal'a m'o xa xayɪ ya ba?» Tunka duumanten xos'a mugu. ³Xa Muusa ni sere ya kuɲa, a me nooxe nta du yi.

⁴Ken noxo du tan, Tunka duumanten daali Muusa do Mariyaamu do Haaruna su nan daga *genmallenmaaxun tilliisen* ɲa. I sikki su daga. ⁵Tunka duumanten yanqa, a gaa tabullu xooren noxon ɲa, nan sigi tilliisen raqen ɲa, na Mariyaamu do Haaruna xiri, i filli su nan daga katt'a yi. ⁶Tunka duumanten daal'i da:

Axa d'in sefon terinka:

Selli annabinyinme ga'axa yi,
 sababu yan sig'in ga da du koy'a yi,
 n sefen'a da kuyin ya.

⁷Xa ken d'in kome Muusa xalle nta baana,
 aken be ga n'in sere saxiironte katt'in koren su yi,
⁸n sefen'aken da yaaxe ti yaaxen ya,
 muqe fe.

A n'in yinme saanan ya walla.

Axa saako kan moxo, n'in kome Muusa bexu?

⁹Tunka duumanten but'i wure nan daga. ¹⁰Tabullen giri tilliisen kanma. *Saafin*^q bange Mariyaamu yi ken batte su, a xura xo fexefexe.

Haaruna ga tiirinbe katt'a yi na saafin wor'a yi, ¹¹a ti Muusa da: «Ee, n Tunka, n d'an jaaga, max'o raga t'o gollun ja, haqilanroxaaxun yan d'o kita, o ja junuubunto yi! ¹²Ee! Mariyaamu gan nta ja xo renme be dusuxaaliyan ga d'a yig'i ma noxon ja saad'a gaa saareene!»

¹³Muusa laxaraxaasa katti Tunka duumanten ja, nan ti: «Eh Alla, a sahandi!» ¹⁴Tunka duumanten daali Muusa da: «A faaba gan n tuf'a yeeson ja, xo bito jeri yaagu m'a raga sa? Ken kuja, a nan xate bakka daaxan ja bito jeri. Ken falle, a na r'i sigan wutu.» ¹⁵I da Mariyaamu laatondi bakka daaxan ja bito jeri, jaman maxa daga m'a gaa saagene riin'i sigan wutu.

¹⁶Ken falle ya ni jaman ga giri Hacceroota nan daga taaxu Parana gunjuran ja.

[*Kanaana jamaanen soncolonde*]

13 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²«Soro xayitelle koroosindi Kanaana jamaane ke be n ga'a kinni Banisirayilanko yi. Axa na xabiila su seri baane deni. Sere su nan dag'i xabiilan toxon ja. Axa n'i sagara bakka Banisirayila kaanankon ja.» ³Muusa d'i xayitelli Parana gunjuran ja, Tunka duumanten jaamarinden kanma. Kun soro su ni Banisirayila kaanankon ya. ⁴I toxonun faayi:

Rubeeni follaqe, Jakkura ren yugo Saama yan daga,

⁵Simoonu follaqe, Hoori ren yugo Safata yan daga,

⁶Yahuuda follaqe, Jefune ren yugo Kaalebu yan daga,

⁷Yisakaari follaqe, Yuusufu ren yugo Yigali yan daga,

⁸Efarayimu follaqe, Nuunu ren yugo Hoosa yan daga,

⁹Beniyaamina follaqe, Laafo ren yugo Peleeti yan daga,

¹⁰Sebuluunu follaqe, Soodi ren yugo Gadiyeeli yan daga,

¹¹Yuusufu ren yugo Manaase follaqe, Suusi ren yugo Gaadi yan daga,

^q**12.10** «Saafin», a ra wa jaana fatanwatti bure yogo, Abaraaninxannen ja.

¹²Daani follaqe, Gemeli ren yugo Amiyeli yan daga,

¹³Aseeri follaqe, Mixayeeli ren yugo Setuura yan daga,

¹⁴Nafutaali follaqe, Woofesi ren yugo Nahabi yan daga,

¹⁵Gaadi follaqe, Maxi ren yugo Guweli yan daga.

¹⁶Muusa da ku soro ya deni soncolondi jamaanen ŋa. Muusa da Nuunu ren yugo Hoosa ken toxora Yuusawu.

¹⁷Muusa d'i xayitelle soncolondi Kanaana jamaanen ŋa, nan t'i da: «Axa royinton nan bogu ti Negebe ya yi, nan sege giden ŋa. ¹⁸Axa wa jamaanen wall'a gaa moxo be yi, selli senbe ga'a jaman ŋa, ma senbe ga nt'a yi, axa n'a tu, axa w'a jaman gaboyen d'a roxoyen xa tuunu. ¹⁹Axa n'a tu, ku soro gaa jamaane ke be yi, sell'a sire ga ni, m'a ga maŋa, sell'i kaanun ga ni daaxon ya, m'i taganton ya ga ni. ²⁰Axa w'a tuunu selli soxanŋiŋa siren ya ga ni, m'a ga maŋa, yitte ga'a yi, m'a ga nt'a yi. Axa na duuruxoto, axa do jamaanen yittirenmu na ri.» Baawo ken bire ni *reesen* sanjaanen ya yi.

²¹I sege nan daga soncolondi jamaanen ŋa, n'a wutu Ciini gunjuran ŋa, nan dag'a wara Rehoobo yi, Lebo-hanmati kaaran ŋa. ²²I sege ti Negebe m'i gaa kijeene Heboroona, noqu be ga ni Ahimana do Sesaayi do Talama taaxuran ŋa, kun ga ni *Anaaxi* soxoodin ŋa. - Conana ga Misira yi, Heboroona taax'a kaane ti siino ŋeri. - ²³I kije ma Esekoli xunan ŋa, na reesekingen d'i konbon kutu, soro filli n'a wutu ti dokkon ŋa, na yittirenmu yogonu wutu, i gaa xilli «gerenaadi», a do tureenmu yogonu. ²⁴I da ken noqu xiri «Esekoli», a wure ga ni «konbo», n'a sababun ŋ'i ga da konbon kutu non ŋa.

²⁵Tannaxate bito noxo, i da jamaanen duuxura nan saage. ²⁶I da Muusa do Haaruna do Banisirayila jaman su ŋi Xadesi yi Parana gunjuran ŋa. I ga da ke be wori, i d'a ko jaman da, na jamaane ke yittirenmun xa koy'i ya.

²⁷I ti Muusa da: «O dag'an ga d'o xayitelle jamaane be. Tonŋu, *xattin do tamarileeman warallaqen* jamaanen ya ni, a yittirenmun yogo faayi! ²⁸Ganta, soro be taaxunton gaa non ŋa, senbenton ya ni de! Tagayinbinnen ya n'a debun su yi, o da Anaaxi soxoodi yinme xa ya wori kapp'i ya. ²⁹Amaleexinun wa taaxunu Negebe maran ŋa, Heetinu, Yebuusinun, do Amarinun wa

taaxunu giden kanma, Kanaanankon wa taaxunu geejin kaaran do Yarade fanxannen ŋa.»

³⁰Jaman ga teŋe Muusa yi, Kaalebu d'i sabarindi, a d'a gaa me yi, «O nan setu, o n daga! O na jamaanen ŋ'o xalle yi. Sikka nt'a yi, o n'a ragana ya.» ³¹X'a do soro beenu ga daga doome da du toxo ti: «O ra nta xenne ke jama yi, baaw'a yan fuŋ'o yi senbe.» ³²I xosi toxo jamaane ke maxankutonu Banisirayilanko da, i gaa tini: «Oku ga daga jamaane ke be yaala kuudo n'a duuxura, jamaane ya ni, a ga'i taaxaanon yigana, o ga da soro ku xa be wori no, a su dinkan giile ya ni. ³³O da dinkanu xa wori kapp'i ya, *Nefelinun* ya ni, *Anaaxi* soxoodi, oku na kun wure xo fuuŋun ya, i yinme xa n'o faayini xo fuuŋu ya xa mene.»

[*Banisirayilanko banteye Kanaana royen ŋa*]

14 ¹Jaman da sonqon sigindi nan toxo xaarunu, i wuyi wuunu. ²Banisirayilanko doxo Muusa do Haaruna yi, jaman muuman t'i da: «Ah! Har'o gan kara Misira yi, m'o gan kara ke gunjura yinme yi ke! ³Mannen sigi Tunka duumanten ga d'o riiti ke jamaane yi? Nan r'o saatun jongi kaafan ŋa? O yaqun d'o renmu na komaaxu. O nda saage katti Misira yi dubaane, ken ya nta fas'o da ba?» ⁴I ti me da: «O na yinmanke tana wutu, o n saage katti Misira!»

⁵Muusa do Haaruna da du wara yanqana bippi ŋiijen ŋa Banisirayila jaman su kafumanten gaa me kanma. ⁶Nuunu ren yugo Yuusawu, do Jefune ren yugo Kaalebu, i beenu ga ŋi kappa jamaane ke soncolondaanon ŋa, i suno m'i ga'i yiraamun booxono. ⁷I ti Banisirayila jaman da: «O ga daga soncolondi jamaane ke be yi, o ga d'a yiila, jaman siri-sire ya ni. ⁸Tunka duumanten ga n'o xanu, a n'o kijana jamaane ke yi ya, n'a kin'o yi xa mene, *xattin do tamarileeman warallaqen* gaa jamaane ke be yi. ⁹Xa, Tunka duumante, axa maxa muruti katti ken ŋa! Axa maxa kanu ke jamaane soron ŋa, i jaan'o logon baane ya yi tannu. I alla wur'i ya, oku xa do Tunka duumanten wa doome. Axa maxa kan'i ya!» ¹⁰Jaman xosi t'i na Yuusawu do Kaalebu gididunwara. Xa, Tunka duumanten nooron xosi bange Banisirayilanko su danŋa ken sigira baane yi *genmallenmaaxun tilliisen* kanma.

¹¹Tunka duumanten daali Muusa da: «Ke jama n'i tan fatan'inke roxonden ɲa kan bire? I saq'in ɲa kan bire? Xoy'in ma kaawafi gabe ɲaɲ'i jon ɲa harisa? ¹²N w'a katta ti taawoonen ɲa, n'a kum'i xayimaxantafon ɲa. N na jama xoore bagandi anken Muusa yi, a ga n fuɲu ke jama yi.»

¹³Muusa jaabi Tunka duumanten da: «Misirankon d'a mugu t'an senben yan da ke jama segendi bakk'i jamaanen ɲa. ¹⁴I d'a laxami ke jamaane xa soron da, kun xa d'a mugu t'anken Tunka duumante, an wa kafiini ke jama yi. Anken ya ni Tunka duumanten ɲa, an gaa du koyin'i ya yaaxe ti yaaxe. An tabullen wa biirin'i kanma, kiyen ɲa, an tabullunman w'i kaane xo gondonma giile, an nooron w'i kaane wuron xa yi. ¹⁵An na yille ken jama buruxana xo sere baanen moxo! Ee! Ken ɲa, jamaanu be ga d'an xibaaren mugu, i na ti: ¹⁶«Jaaxa Tunka duumanten ga da jamaane ke be laayidun wutu ke jama da, a kont'i joofandini ya! Ken yan sig'a ga d'i jamallexu gunjuran ɲa.» ¹⁷⁻¹⁸Gelli saasa, n Tunka duumante, an senben nan bange! Baaw'an yan t'anken Tunka duumanten ni nooxen ya, an siroyen duumante, an gaa futuxiyun do murutiyun muɲini, x'an nta fo wo fo su walla dangini. An t'an ya ni renme batta ti faabe junuubun ɲa, m'a buru sikkan d'a naxata. ¹⁹Ken kuɲa, yanpa ke jama maxa, x'an ga d'a xanu n'a kanda, xoy'an ga d'a muɲi gelli Misira yi, ma yere.»

²⁰Tunka duumanten daali: «N yanp'a yi xoy'an ga d'in ɲaaga moxo be. ²¹X'inke, Tunka duumante, n ya ga ni ɲalinten ɲa, n nooron gaa ɲiijen loogono! ²²Ku beenu ga d'in nooron d'in kaawafiinun wori Misira, a d'in ga da fo be ɲa gunjuran noxon ɲa, ikun ya gaa yill'inke xenpene xadi, n'in lungu taanu tanmi! ²³N kuna, i du baananbe su ga d'in roxo, n ga da jamaane be laayidun wut'i faabanu da, i nt'a wall'i yaaxen ɲa. ²⁴X'in kome Kaalebu, haqile tana d'aken kanda, a do sikka m'in batu, n w'aken rondini jamaane ke be, a yinme ga d'a wori. A bonconɲun na taqe kit'a yi.

²⁵«Baawo Amaleexinun do Kanaanankon ga xuna ke yi, xunbane su, axa n saage katti gunjuran ɲa, ti Xulunjuumu fanɲen killen ɲa.»

[Kutaanon langeye]

²⁶Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da: ²⁷«N do ke jama tunbogunte jaana fi ya kan bire, jama be ga nta gilli murutini katt'in ja? Banisirayilanko gaa murutiye su yi, n d'i sefon mugu, i nta feteen'a yi. ²⁸A k'i da ti: "Nke Tunka duumante, n kuna t'in njalintaaxun ja, tonɗun xa ya ga ni, t'in n'axa ragana t'in ga d'axa mugu ke be koono ya. ²⁹Axakun beenu toxonun ga wuti gell'axa ga tanpille siine, axa su kalla ke gunjura ya noxon ja, axakun beenu ga muruti katt'in ja! ³⁰N kuna ti, axa ntaxa roon'in ga da jamaane be laayidun wut'axa da, m'a ganta Jefune ren yugo Kaalebu, do Nuunu ren yugo Yuusawu baane. ³¹Axa ga t'i w'axa renmu ku be ragana, n w'ikun rondini jamaane ke be axa ga ma duɗe roono, i n'a wori. ³²Xa, axakun kalla ke gunjura ya yi. ³³Axa ren yugun wa tannaxate siine nagaanini ke gunjura yi, axa fillakappen tooran na sax'i kanma m'axa su ga n kara ke gunjura noxon ja. ³⁴Axa da tannaxate bito ya ja koroosindini jamaane ke yi. Ken ja, koota baane su na j'axa da siine. Axa ga na axa junuubunun tooran wutu tannaxate siine, axa w'a tuunu nan t'in sooxinden buren ya ni. ³⁵Nke Tunka duumante, n n'a k'axa da, n kuna t'a yi ya, nan t'in na ke ya jaana ke jama tunbogunte be ga da me mugu t'in ja. I su nemeene ke gunjura ya yi, i kalla yere ya.»

³⁶Muusa ga da soro ku be deni koroosindindi jamaanen ja, i riyeen falle, i ga da jamaanen maxankuton bonondi jaman da, na jaman yaaxen ro Muusa yi, ³⁷ku bononto be ga da jamaanen botoburu, Tunka duumanten da taawoonen war'i ya. ³⁸Ku beenu ga daga jamaanen koroosi, Nuunu ren yugo Yuusawu do Jefune ren yugo Kaalebu baane yan toxo bireene.

³⁹Muusa ga da ku sefo kijandi Banisirayilanko yi, jama ke suno. ⁴⁰Bitu fillan suxuba fana, i da gidun killen wutu segene, i ga'a tini: «O wa segene katti Tunka duumanten ga da noqu be sugandi, tonɗun ya n'o ja junuubunto.» ⁴¹Muusa t'i da: «Axa na manne ken jaana de? Axa da Tunka duumanten jaamariyen sooxi! Axa do sahaaba nta genme. ⁴²Axa maxa sege, baawo Tunka duumanten nta d'axa yi, xa maxa daga du r'axa xonnon kittun ja. ⁴³Amaleexinun do Kanaanankon w'axa kaane non ja,

axa su wa xenn'i kaafon wure, baawo, axa da Tunka duumanten batunden wara ya, a nt'axa deemana.»

⁴⁴Xa ken d'i fi su, i sege giden kanma. Muusa ken do Tunka duumanten *laayidun waxande*, baane su ma giri daaxan ɗa.

⁴⁵Amaleexinun do Kanaananko be ga'a taaxunu gide ke yi, i yanqa katt'i ya, n'i juri, m'i d'i ga'a kijeene Horoma.

[Xaaruuna d'i bajallenmon murutiye]

16 ¹Leewiganke yogo, a toxon ga ni Xaaruuna, a faaba ga ni Yicaari, Kehati kaadunke ga ni, a da soro murutindi, kun ga ni Yeliyaawu renmun ɗa, Datani do Abirama, kafiini Peleeti ren yugo Ona, kun ga ni Rubeeni bonconɗun ɗa. ²I saako nan teɗe Muusa yi, i do kamo filli do tankarage Banisirayilanke, jamanyinmankon ya ni, batunfaabenun ya ni, toxonton ya ni. ³I da me mugu ti Muusa do Haaruna yi, na du tox'i da: «An d'a wori, an laato keeta de! Ke jama seren su sennen ya ni, Tunka duumanten w'i noxon ɗa xa! Axa na du fasoono Tunka duumanten ke jama su yi ti kan kille?»

⁴Muusa ga da ku digan koninto mugu, a da du sedi bippi nijnen ɗa. ⁵Ken falle, a ti Xaaruuna d'i jaman da: «Xunbane suxuba, Tunka duumanten w'a tuyindin'o y'i sere be ga n'a seren ɗa, a do sere be sennen ga ni, a d'a ga'a mulla sere be nan tink'i ya. A ga n'i be sugandi, a na ken tinkond'i du yi. ⁶Anke Xaaruuna d'an bajallenmo, axa gaa ke be jaana, axa na futaadinxollon wutu, ⁷xunbane, axa na yinben r'i yi, na digiccen r'i yi Tunka duumanten jon ɗa. Tunka duumanten ga n'i be sugandi, ken ya sennen ni. Axa laato keeta de, Leewiganko!»

⁸Muusa saage tini Xaaruuna da: «Axa terinke de Leewiganko! ⁹Tunka duumante, Isirayila Alla ga d'axa duran booxo bakka Banisirayila jaman ɗa, n'axa tinkondi du yi, n'i batikan gollun xaliif'axa yi, axa na Banisirayilanko su sigan wut'i batten ɗa, axa nexu ken ɗa ya ba? ¹⁰A duɗe, axa nan tink'i ya, anken d'an waaxi Leewigankon su. Axa w'a mulla, axa nan ɗa *sadaxakijandaano* xa yi! ¹¹Ken ya saabuda, an d'anke jama ga da me mugu ti Tunka duumanten ɗa! Haaruna xa na ko yi, axa gaa baq'a yi?»

¹²Ken falle Muusa da faaren xayı Yeliyaawu renmun ɗa, Datani do Abirama, i ti: «O nta telle. ¹³An ga d'o segendi bakka **xattin do tamarileeman warallaqen jamaanen** ɗa nan r'o kari ke gunjura yi, ken m'an baga? An gaa finna tin'an w'o kandana xa? ¹⁴Tonɗun ga ni ke be, an m'o riiti jamaane ya ke yi de, xattin do tamarileeman warallaqen ga'a yi! An ma taqe kin'o yi, soxante fe, yittingoore fe. An da ku soro raga finkinton ya ba? O nta telle!» ¹⁵Muusa butu m'a gaa dangini haqen ɗa. A ti Tunka duumanten da: «Max'i sadaxon raga. Hari fare, n m'a rag'i ya abada, n m'i du baananbe su tooro.»

¹⁶Muusa ti Xaaruuna da: «An d'an jama ke su, axa ɗa Tunka duumanten jon ɗa yere xunbane, anken d'ikun do Haaruna. ¹⁷Axa du baananbe su n'i futaadinxollen wutu, na digiccen r'a yi, n'a taaxundi Tunka duumanten jon ɗa, a su kafumante, kamo filli do tankarage futaadinxolle, kafiin'an do Haaruna, be su d'i xalle.»

¹⁸Sere su d'i futaadinxollen wutu na yinben r'a yi, na digiccen r'a yi, i daga sigi **genmallenmaaxun tilliisen** raqen ɗa, kafiini Muusa do Haaruna. ¹⁹Xaaruuna d'i bajallenmon kafu me y'i kaaran ɗa genmallenmaaxun tilliisen raqe. Tunka duumanten nooron xosi bange jaman su da.

²⁰Ken falle Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da: ²¹«Axa booxe bakka ke soroba yi, n nan xos'i toni dubaane.» ²²I d'i du sedi bippi niijen ɗa nan ti: «Eh Alla! Alla ke be tagefon su yonkiranwareyen ga'a maxa, sere baane junuubun saabuda, an na butu katt'an jaman su yi?» ²³Tunka duumanten daali Muusa da: ²⁴«A ko jaman da t'i nan laato bakka Xaaruuna kan do Datani kan do Abirama kan ɗa.» ²⁵Muusa gir'a gaa dagana Datani do Abirama sagata, Isirayila xirisun d'a batu. ²⁶A ti jaman da: «Axa laato bakka ku seri bononto tilliisun ɗa, axa maxa kat'i fo wo fo su yi, ken ga fe, axa n maxa halak'i junuubunun saabuda.» ²⁷I laato bakka Xaaruuna do Datani do Abirama kaanun kaaran ɗa. Datani do Abirama d'i yaqun d'i renmun d'i kisimarun bogu nan sig'i tilliisun raqun ɗa.

²⁸Muusa ti: «Axa w'a tuunu ken ɗa, nan ti Tunka duumanten yan d'in xayı riini ku gollu deberi. N m'a deberi t'in ga ni xirise xa yi. ²⁹Ku soro ga na kara xo duna su kara moxo, kallen

masiibon ga d'i kita xo duna kutten su moxo, an n'a ni Tunka duumanten m'inke xayı ya. ³⁰Xa selli Tunka duumanten ga na kaawafi deberi, niijen ga d'i raqen wuji, n'i d'i naaburen su toni, i biranton ga na yanqa furun kaara, a na xur'axa da ti ku soro da Tunka duumanten roxondi ya.»

³¹A ga da ku digaamu ko nan duguta baane tan, niijen booxe bakk'i taanun wure, ³²nan wuji, n'i d'i korun su toni, kafiini Xaaruuna soron d'a naaburen su yi. ³³I fo ga ni fo wo fo su yi, i biranton d'a su yanqa dagana furun kaara, niijen d'i bulu. I buruxe bakka kafon ɗa ke moxo ya yi. ³⁴Isirayilanke su ga j'i kaaran ɗa, i xaaruyen d'a su wurundi, ti niijen nan maxa dag'i xa toni. ³⁵Kamon filli do tankaragen sere be ga da digiccen tiidindi, yinben giri Tunka duumanten ɗa n'i xurumindi.

[futaadinxollon xibaare]

17 ¹Tunka duumanten daali Muusa da: ²«A ko *sadaxakijandaana* Laasaari da, Haaruna ren yugo ke, t'a na futaadinxollon bogu yinbinkuma ke naxaanen ɗa, baaw'i sennun ya ni, a na yinben sanqi telle noqu laate. ³Ku soro be ga d'i wuyin faraaxu junuubun ɗa t'i futaadinxollon ɗa, kun futaadinxollo nan tappi, n'i ɗa *sadaxabiyifon* da fanaaro yi. I sennun ya ni, baaw'i d'i sigi Tunka duumanten jon ɗa tilliisen raqe, i na ɗa taagumance Banisirayilanko da.» ⁴Ku beenu ga biyi, *sadaxakijandaana* Laasaari d'i futaadinxollon wutu, i d'i tappi n'i ɗa *sadaxabiyifon* da fanaaro yi. ⁵Ke ni haqili yanqande ya Banisirayilanko da, kuudo, sere be ga feti Haaruna soxoodi na waase tinkoono Tunka duumanten jon ɗa tilliisen raqe, t'i wa digicce tiidindini. Kuudo kara moxo be ga da Xaaruuna d'i bajallenmon kita, a me na waase jaana, kara moxo be Tunka duumanten ga d'a ko Haaruna da ti Muusa faarannaaxun ɗa katt'a gaa jaana.

[Banisirayilanko me mukke, katti Muusa do Haaruna]

⁶A yillakaran ɗa, Banisirayila jaman teje Muusa do Haaruna yi nan t'i da: «Axa da Tunka duumanten jaman kari!» ⁷Jaman gaa me mukken ɗa katt'i ya, Muusa do Haaruna ga d'i falle faayi *allanbatika yiranman* ɗa, m'i yaaxen ga nta tabullen ɗ'a kanma. Tunka duumanten nooron bange. ⁸Muusa do Haaruna

daga *genmallenmaaxun tilliisen* raqen ɗa. ⁹Tunka duumanten daali Muusa da: ¹⁰«Axa bogu ke jama noxon ɗa, n n'i buruxa ta baane!» Muusa do Haaruna d'i du sedi bippi jiiɗen ɗa. ¹¹Ken falle Muusa ti Haaruna da: «An futaadinxollen wutu, an na yinben r'a yi sadaxabiyifon ɗa, an na digiccen r'a yi n'a jewondi katti jaman ɗa, an na *alikafaaarabaganden laadan* wurund'i kanma, baawo Tunka duumanten butten giri, taawoonen joppe yinme.» ¹²Haaruna da futaadinxollen wutu xo Muusa ga d'a k'a da moxo be, a d'a ro jaman noxon ɗa. Xa ken d'a ni taawoonen joppe yinme du. A da digiccen r'a yi, na alikafaaarabaganden laadan deberi jaman kanma. ¹³A sigi furun do biranton naxa, taawoonen xosi dangi. ¹⁴Wujuunu tanmi do naxato do kamo ɗeri sere yan toxo taawoone ke yi, Xaaruuna d'i bajallenmon taqen ga nt'a yi. ¹⁵Taawoonen dangi, Haaruna saage katti Muusa yi genmallenmaaxun tilliisen raqen ɗa.

[Dokkonun tanmi do fillo]

¹⁶Tunka duumanten daali Muusa da: ¹⁷«A ko Banisirayilanko da ti, xabiila su na guma bagandi n'a kin'i xirisen ɗa, aken n'a kin'an ɗa. A wa genme gumo tanmi do fillo. An n'i du baananbe su toxon saf'i dokkon kanma. ¹⁸An na Haaruna toxon safa Leewi dokkon kanma, baawo guma baane yan kiniini xabiila su xirisen ɗa. ¹⁹An na gumo ku saxundi genmallenmaaxun tilliisen wure, *waxanden* teɗon ɗa, n d'axa gaa me jiiini noqu ke be yi. ²⁰Sere be dokkon ga na funti, n da ken ya sugandi. Ken moxo, Banisirayilanko ga da murutiye be deberi katti axa yi, n n'a laatondi du yi.»

²¹Muusa d'a ko Banisirayilanko da, i xirisun du baananbe su da guma kin'a yi, xabiila su xirise, guma. A wa genme gumo tanmi do fillo, Haaruna dokkon w'i su naxan ɗa. ²²Muusa da gumo ku su saxundi Tunka duumanten jon ɗa, genmallenmaaxun tilliisen wure. ²³A yillakara, Muusa ro genmallenmaaxun tilliisen wure, a da Haaruna Leewiganke dokkon funtinten wori, fuugen do ren moyinton ga'a yi.

²⁴Muusa da gumo ku su wutu bakka Tunka duumanten jon ɗa tilliisen wure, nan r'i koyi Banisirayilanko yi. I d'i faayi, baane su d'i dokkon wutu.

²⁵Tunka duumanten daali Muusa da: «Haaruna dokkon saaga laayidun waxanden tajan ɗa, an na tigit'a yi taagumance yi murutinto ku da. Ken moxo ya ni, an na kacce tef'i xuumuxuumuye ke yi t'in ɗa, karamuqun na waase xenn'i ya.»

²⁶Muusa d'a ɗa xo Tunka duumanten ga d'a ɗaamari moxo be.

²⁷Banisirayilanko ti Muusa da: «A faayi de! O su kara, o neme, o su su yan neme mene! ²⁸Sere wo sere ga na tinko Tunka duumanten dingiran ɗa, ken kaman na kara! Xoy'o su nemeene ya hari sere baane nta toqo?»

[*Leewiganko sugandinden a do Haaruna follaqe xerexerende*]

18 ¹Tunka duumanten daali Haaruna da: «Keeta ke, anken ya ni, an d'an ren yugu, a d'an kore, axa gaa ɗumiini futuxiyu beenu gaa ɗanjin'axa maxa dingira senne ke yi. Gant'an d'an ren yugun baane yan ɗumiini futuxiyu beenu gaa ɗan'axa maxa sadaxinden noxon ɗa. ²An n'an waaxi Leewiganko ku xa wara tinkoono d'an batten ɗa tilliise ke yi, kun ga n'an faaban kaaranko ku yi. I na ɗ'an battamaxon ɗa, i na kaf'an ɗa. X'anken d'an ren yugu ku, axa yan sikki laayidu ke tilliisen jon ɗa. ³I na goll'an da, tilliisen gollun danman su yi, n'a ɗ'i nta tinkoono dingira senne ke yokkun do sadaxindinnoqu ke yi, kuudo kallen nan maxa sere su kita, ikun d'anke. ⁴I na ɗ'an battamaxon ɗa, na **genmallenmaaxun tilliisen** gollun deberi, tilliisen gollun su. Tanan nan maxa tink'axa yi. ⁵Axakun ya ni sadaxindinnoqun do dingira sennen gollu tinjana, ken ya ni yanganqata na waase Banisirayilanko ragana. ⁶An d'a wori de, nke yinme yan da an maaren Leewiganko ku sugandi Banisirayilanko naxa, n'i kin'an ɗa: I kini Tunka duumanten ɗa ya kuud'i na genmallenmaaxun tilliisen gollun tija. ⁷Anken d'an ren yugu, axa na sadaxakijanden gollun deberi, a do fo wo fo su gaa tejeene **waanaaren** falle gollun ɗa, axa nan sigi t'axa gollun ɗa, n da sadaxinden gollun kin'axa yi, gollen ya n'in ga d'a kin'axa yi. Tanan ga na tinko, a kaman nan kara.

[*Meriba jin xibaare*]

20 ¹Banisirayila jaman kije Ciini gunjuran ɗa xasu fanan ya, jaman daaxa Xadesi. Mariyaamu faati nan buli non ya.

²Ji ma ni jaman maxa no, i toxo doxono Muusa do Haaruna yi.
³Jaman da Muusa gajanmuuru, nan ti: «Har'o xa gan kara dubaane x'o maarenmu ku ga kara daaxan ɗa Tunka duumanten jo! ⁴Manne saabud'axa ga da Tunka duumanten jaman riiti ke gunjura yi, t'o d'o naaburun nan kara? ⁵Manne saabud'axa ga d'o girindi Misira yi, n'o riiti ke noqu manante yi? Yere feti noqu yi soxoodi ra gaa tifiini, turo nta yere, *reese* nta yere, yitte xa be gaa xilli «gerenaadi» nta yere. Hari miniji nta yere.»

⁶Muusa do Haaruna giri jaman ɗa, nan daga *genmallenmaaxun tilliisen* raqe. I da du sedi bippi niijen ɗa, Tunka duumanten nooron xosi bang'i da. ⁷Tunka duumanten daali Muusa da: ⁸«Dokko ke wutu, an d'an waaxi Haaruna na jaman kafu me yi. Axa nan sefe giden da jama ke siginten jon ɗa, a n'i jin bagandi. An na jin funtindi bakka giden ɗa, jaman d'i naaburun na mini.»

⁹Muusa ga da ɗaamariyen kita, a da dokko ke wutu bakka Tunka duumanten jon ɗa tilliisen wure. ¹⁰Muusa do Haaruna da jaman kafu me yi giden jo, nan t'i da: «Axa terinke de murutinto ku! Oku na jin funtindi axa danja ke gide yi?»
¹¹Muusa d'i kitten do dokkon wutu na giden katu ta fillo, jin funti. Jaman mini, n'i naaburun minindi.

¹²Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da: «Baaw'axa ga ma sax'in ɗa, axa m'in sanontaaxun tuyindi Banisirayilanko yi, ken saabuda, n ga da jamaane be laayidun wutu ke jama da, axakun nta roono.»

¹³Meriba^r jinyaaxon wa non ɗa. Ken ni Banisirayilanko ga da Tunka duumanten gajanmuuru noqu be ya. A d'i sanontaaxun bangandi non ya.

[*Edomunun balle Banisirayilanko dangiye*]

¹⁴Muusa da soro girindi Xadesi ya, n'i xayi katti Edomu tunkanyugon ɗa, nan t'a da: «An waaxi Isirayila yan ti: “O ga da xoteye su wori, an yinme w'a tu. ¹⁵O faabanu yan daga Misira yi, o da waxati gabe ɗa non taaxen ɗa, xa Misirankon da

^r**20.13** Aaraaninxannen, «Meriba» wuren ni «nan gajanmuuri.»

roxoyen danben su naŋ'o d'o faabanu yi. ¹⁶O laxaraxaasa katti Tunka duumanten ŋa, a d'o laxaraxaasayen mugu. A da maliikan xayɪ katt'o yi, t'a n'o bagandi Misira. Saasa, o na Xadesi ya yi, debe ke be ga'an ŋiinen raqen ŋa. ¹⁷Ken kuŋa, an n'o wara, o na bogu t'an jamaanen ŋa! O nta roono soxante yi, o nta roono reesente yi. O nta har'axa gedun jin minni. O bakka do killi xoores^s ke ya yi tannu. O nta seleene ti teye, o nta seleene ti nooge, m'o ga n bog'an ŋiinen ŋa.» ¹⁸Xa, Edomu t'a da: «An nta bakka t'in jamaanen ŋa, ken ga fe xa, n do kaafan na gem'an ŋa.» ¹⁹Banisirayilanko t'a da: «O tereene do killinbutten ya yi. Xa sell'o d'o naaburun ga na ji min'an da, o n'a jonkon tug'an ŋa. O da fo baane ya muuru, ken ga ni dangiye.» ²⁰Xa ken d'i fi su, Edomu ti: «Axa nta dangini!» A do jaman do kuru xoores bogu nan gem'i ya. ²¹Edomu ga bara ke moxo yi Isirayila gaa bakka t'i jamaanen ŋa, Isirayila xa laato bakk'i ya.

[Haaruna faatiye]

²²Banisirayila jaman su giri Xadesi, nan joofe Hoori giden ŋa, a gaa Edomu jamaanen gingen ŋa. ²³Tunka duumanten daali Muusa do Haaruna da ken noqu yi: ²⁴«Haaruna wa bakk'axa yi, nan daga kaf'i saaraanon ŋa, baaw'in ga da jamaane be kini Banisirayilanko yi, aken nta xawa roono. Ken n'axa ga d'in kuta Meriba jinyaaxen ŋa ya. ²⁵An do Haaruna d'i ren yugo Laasaari nan ri Hoori giden ŋa. An d'i na sege. ²⁶An na Haaruna yiraamun bagand'a yi, n'i rond'a renme Laasaari yi. Ken falle Haaruna na wuti. A faatini yere ya yi.» ²⁷Jaman su siginten jon ŋa, Muusa d'i sege Hoori giden ŋa. Tunka duumanten ga da Muusa ŋaamari moxo be, a da gollen deberi kundun ya. ²⁸Muusa da yiraamu ku bagandi Haaruna yi, n'i rond'a renme Laasaari yi. Haaruna faati non ya, giden tonben ŋa.^t Ken falle Muusa do Laasaari yanqa bakka giden ŋa. ²⁹Banisirayilanko su da Haaruna bonnen tu, i su da tanjikke bito ya ŋa, i ga'a wuunu.

^s20.17 Abaraaninxannen, «killi xoores» ni «Tunkankille» ya yi.

^t20.28 Haaruna faatiye gemu tannaxate siine Misira bakken falle. Haaruna wuyin gemu kame do tanpille do siino sikki ya.

[Isirayilanko teguye ti Kanaananko yi]

21 ¹Aradi tunkanyugon taaxunten gaa Negebe yi, Kanaananken ya ni. A d'a mugu nan ti Isirayilanko ro ti Atarimun killen ɗa, a gam'i ya n'i gaja, na Isirayilanko yogonu kasorankaaxu. ²Isirayilanko xosi tekken wutu Tunka duumanten da, nan ti: «An ga na ke jama r'o kittun ɗa, m'o ga d'a debun guruja.» ³Tunka duumanten da Isirayilanko mugu, a da Kanaananko r'i kittun ɗa. Isirayilanko d'i jaɗ'i sagon ɗa, n'i d'i debun su bonondi. I da non xiri «Horoma» [a wure ga ni «guruja»].

[Jaxawallin samaqe]

⁴I giri Hoori giden ɗa, na Xulunjuumu fanɗen killen wutu. I da Edomu jamaanen goori. Xa jaman butten roxo killen ɗa. ⁵I toxo fo koono Alla do Muusa da nan ti: «Mannen sig'axa ga d'o segendi bakka Misira yi, t'o nan kara ke gunjura yi? Baawo yigande nta yere, ji nta yere. Ke battaran yigande d'i tu su bog'o yi.» ⁶Tunka duumanten xosi saman tooxiton janb'i ya, i ga'i xinji, ken da sere gabe kari Isirayilankon ɗa. ⁷Jaman ri katti Muusa yi nan t'a da: «O ga da fo k'an do Tunka duumanten da, o da junuubun kita. Tunka duumanten jaaga, a na samaqen laatondi bakk'o yi!» Muusa jaage jaman da. ⁸Ken falle Tunka duumanten t'i da: «Mexen samaqe nan deberi, an n'a jongi torunten ɗa, samaqen ga da sere wo sere xiji, an ga na ken mexen samaqe wori, an kisi.» ⁹Muusa da jaxawallin samaqen deberi n'a jongi torunten ɗa. Samaqen ga na sere wo sere xiji, an ga da jaxawallin samaqe ke faayi tan, an kisi.

[Dagaye katti Pisixa gidu]

¹⁰Isirayilanko giri nan daga taaxu Oboti. ¹¹I giri falle Oboti, i daga taaxu Yiye-hawariima gunjuran ɗa, Mowaaba jamaanen kinbakkan kuta. ¹²I ga giri non ɗa, i daga taaxu do Jeredi xunan raqen ɗa, ¹³nan giri non ɗa, nan daga taaxu Arano fanɗe waxi baanen ɗa, ken gaa gunjuran kuttu gilli Amarinun niipen ɗa, nan ja Mowaaba do Amarinun naxan gingen ɗa. ¹⁴Ken ya saabud'a safanten gaa Tunka duumanten gajan kitaabun noxon ɗa:

Wahebu d'i jinkillun gaa Sufa jamaanen ɗa,
 Arano xa ¹⁵d'i guurunbeyu, i gaa wurunu dagana Ari deben
 banɗe,
 nan ɗa Mowaaba jamaanen do Amarinun gingen ɗa.

¹⁶I giri non ɗa, nan kiɗe Beera [Gede]. Ken gede noqun ya ni,
 Tunka duumanten ga daali Muusa da, ti: «Jaman kafu me yi, n
 na jin kin'i ya.» ¹⁷Isirayilanko da ke suuge suugu nan ti:

Toyɗi gede! Xa d'a suugu!
¹⁸Xirisun gedi jaabante,
 Hooron da gede jaaba t'i dokkonun ɗa.

¹⁹I giri gunjuran ɗa katti Maatana, nan giri Maatana katti
 Nahali, nan giri Nahali katti Bomotu. ²⁰I giri falle Bomotu, i
 daga xuna be gaa teɗeene Mowaaba, Pisixa gidun kanma,
 gunjuran ɗa dagana.

[Sihoono do Wooga niyiye]

²¹Isirayilanko da faaren xayɗi Amarinun tunkanyugo Sihoono
 yi, nan t'a da: ²²«N wara, n nan bogu t'an jamaanen ɗa, o nta
 killen wall'o gaa roono soxante yi, o nta roono yittinte yi, o nta
 ji xa minni gedun ɗa, o na killi xoore ke ya ragana m'o ga n
 bog'an niijen ɗa.» ²³Xa Sihoono ma duɗe Isirayila gaa bakka t'i
 niijen ɗa. A d'i jaman su kafu me yi n'i bagandi nan gemu
 Isirayila yi gunjuran ɗa. A ga kiɗe Yahacca yi, a da gajannɗen
 kutu Isirayila yi. ²⁴Isirayila d'a sanpa ti kaafan ɗa, n'a jamaanen
 raga, n'a wutu Arano fanɗen ɗa, nan dag'a wara Yaboqo fanɗe,
 ma Amoninun jonkonme, baaw'i da non gingen xotondi ya.

²⁵Isirayila da jamaanen su raga, nan taaxu do Amarinun
 debun do Hesebooni d'i gundun debun su yi. ²⁶Baawo
 Hesebooni na Sihoono deben ya, Amarinun tunka be ga da
 Mowaaba tunka xasen gaja n'a jamaanen su rag'a yi ma Arano
 fanɗe. ²⁷Ken ya saabuda ni suugaanon ga ti:

Xa ri, o na Hesebooni taga,
 o n'a sigindi, Sihoono debi xoore!

²⁸Yinben giri Hesebooni!
 Yinbinkuman giri Sihoono deben ɗa, na Ari toni
 Mowaaba,

Arano gidi giilun gaarantan tunkanu.

²⁹Bone xen'an ŋa, Mowaaba!
An bono, Keemosi jama!
I d'a ren yugun ŋa wuraano,
An ren yaxarun ŋa tunbaaru,
Amorinun tunkanyugo Sihoono da.

³⁰O xa d'i xa sufa ti bundanŋun ŋa.
N'a wutu Hesebooni katti Diboni, a su sanku.
O d'a sella ma Nafaha,
fo wo fo su gaa ken ŋa ma Medeba.

³¹Isirayila taaxu Amorinun jamaanen ŋa. ³²Muusa da soro wara dagana koroosindi Yaseera yi, i d'a d'i debillenmun raga. Amorinu be ga ŋi non ŋa, Muusa d'i xata.

³³Ken falle, i teje noqu kurunba tana yi. I sege do Basani killen ŋa. Basani tunkanyugo Wooga, a d'i jaman bogu nan gam'i ya, kuudo n'i gaja Yederi yi. ³⁴Tunka duumanten daali Muusa da: «Maxa kan'a yi! N w'a roon'an kitten ŋa, a d'i jaman d'i niijen su, an w'i jaana x'an ga da Sihoono ŋa moxo be, Amorinun tunkanyugo be ga ŋi mareene Hesebooni.» ³⁵A d'a d'i renmun d'i jamaanen su kari n'a jamaanen xa wutu. Yonki baane ma toxo bireene.

[Kanaana taxandinde]

33 ⁵⁰Tunka duumanten daali Muusa da Mowaaba xunan ŋa, Yarade xanne, Yeriho jonkonme, nan ti: ⁵¹«A ko Banisirayilanko da ti: “Axa ga na dangi Yarade yi, axa royinton ŋa Kanaana jamaane, ⁵²axa na non seren su xata bakka du kaane, axa n'i gidin munonun su sankundi, axa n'i mexen sawura deberinton su bonondi, n'i dingira yinginton su guruja. ⁵³Axa na jamaanen raga nan taax'a yi, baaw'in da ke jamaane kin'axa ya yi, t'axa n'a xallaaxu.

⁵⁴«Axa na sokkun wutu n'a taxandi me naxan ŋa, follaqe su d'i xalli taqe, i ga n xooru me yi moxo be, taxanden xa jaana ken moxo ya: ke be jaman gabe ga ni, na fo gaben wutu, ke be jaman roxen ga ni, na fo roxen wutu. Sere su taqen na ŋa, an sokken ga da noqu be koyi. Axa n'a taxandi janmu ti janmu.

⁵⁵Xa, axa ga ma jamaanen soron su xata bakka du kaane, axa ga n'i toxo no, i wa jaana axa noxon ŋa saasu yi, i ga'axa sufan'axa yaaxon ŋa, nan ja kagen ŋa, axa faton kanma. I n'axa liixi jamaanen noxon ŋa, har'axa gaa taaxunu noqu be. ⁵⁶Ken bire, n ga ŋi xawa ke be jaan'i ya, n na ken jaan'axakun ya yi keeta.»

Laayidu fillante

[Tunka duumanten baanannaaxu]

6 ¹[Muusa ti:] «Naamarindun do sariyanun faayi, a do laadanu be Tunka duumante, axa Alla ga jaamarindi kuudo n'i tuyind'axa yi, axa nan gollija t'i ya jamaanen noxon ja, axa gaa kareene katti jamaane ke be n'a ja du da xalle yi, ²kuud'axa na kanu Tunka duumanten ja, axa Alla. N ga da jaamarindu beenu kin'axa yi, axa nan tigit'i y'axa wuyin muuman su yi, anken yinme, d'an renmun d'an kisimaru, kuud'axa wuyin na giilo. ³Isirayila, an na terinke, nan duuruxoto n'i deberi. Ken ja, an na xeeri kita, axa na jiidi **xattin do tamarileeman warallaqen jamaanen** noxo, xo Tunka duumanten ga d'a laayidun wut'an da, an faabanu Alla.

⁴«Terinke, Isirayila! Tunka duumanten ni Tunka duumanta baane ya, o Alla. ⁵An na Tunka duumanten xanu t'an sondomen su yi, an Alla, an n'a xanu t'an yonkin su yi, n'a xanu t'an senben su yi. ⁶N gaa jaamarixannu ku beenu kinn'an ja lenki, i wa toq'an sondomen ja. ⁷An n'i xaranjund'an renmun ja, an n'i kon'i da, an ga na j'an batte, an terente, a d'an saxunten d'an girinte. ⁸An n'a ja taagumance yi n'a yet'an kitten ja, a d'an teje. ⁹An n'i saf'an kan gallaqin gondomon d'an deben ro raqen ja.

¹⁰«Bire be Tunka duumanten ga n'an rond'a ga kuna ti jamaane ke be kuyen ja, an faaba Ibrahiima do Isiyaaxa do Yaaxuba danja, an wa debi xooro faranparo jiini no, anken ga m'i taga. ¹¹Kaanun fakkon ga ni, fo siren danben su yi, axakun ga m'a ro non ja, guufon gamunton wa non ja, anken ga m'i jaaba, **reese** tinjun do ten tinju, an ga m'i lori, ken kuja, an ga na yige nan fogu, ¹²maxa mungu do Tunka duumanten ja, a be

ga d'an bogu komonkitten ɗa Misira jamaanen noxo. ¹³Ken bire, an nan kanu Tunka duumanten ya, an Alla, an n'a ya batta, an kunana t'a ya toxon ɗa. ¹⁴Axa maxa alla tana batu do axa taaxallemo ku batten ɗa, ¹⁵baawo Tunka duumanten ni suuxaanan ya, axa Alla, ke be ga'axa naxa. Tunka duumanten butten yanganqatan nan maxa xen'an ɗa, a ga'an buruxana bakka jiiɗen kanma. ¹⁶Axa nta Tunka duumanten xenpene xoy'axa ga d'a xenpe Masa^u yi moxo be. ¹⁷Tunka duumanten, axa Alla ga da ɗaamarindu be do farilanu beenu k'axa da, axa n'i tanga. ¹⁸Fo be siren ga ni, a gaa genme Tunka duumanten ɗa, an na ken deberi, kuud'an na sawo. Tunka duumanten ga da jaman sire be xa laayidun wutu an faabanu da, an na ro, n'a ɗa du da xalle yi, ¹⁹na xonnon yonto n'i laatondi bakk'an ɗa, xo Tunka duumanten ga d'a laayidun wutu.

²⁰«A xunbanen xunbane, an renmen ga n'an tirindi nan ti: “Tunka duumanten ga da ku farilanu do ku sariyanu do ku laadanu taax'o yi, ken xa maana?” ²¹An na t'a da: “O ji komaaxun ya yi Firawunan maxa Misira, Tunka duumanten d'o bagandi non ɗa t'i senben ya. ²²Tunka duumanten da taagumancun do kaawafi xooro kanunton koy'o yi, do Misira do Firawunan d'i kan halakinden batten ɗa. ²³A d'o bagandi non ɗa n'o riiti ke jamaane yi, a ga d'a laayidun wut'o faabanu da, n'a kin'o yi. ²⁴Tunka duumanten d'o ɗaamari t'o na ku sariyanu su batu, o nan kanu Tunka duumanten ɗa, o Alla, kuud'o na sawo koota su, a n'o toxo bireene xoy'o gaa moxo be lenki. ²⁵O nda ku ɗaamarindu batu xo Tunka duumante, o Alla ga d'o ɗaamari moxo be, o na ɗa seri toloɗonto yi.”»

[Golli xoninto, Tunka duumanten maxa]

18 ⁹[Muusa ti:] «Bire b'an ga na kije jamaane be Tunka duumante, an Alla ga d'a kin'an ɗa, maxa yaaxe do non taaxaanon fi ɗexunton ɗa. ¹⁰Axa du baananben nan max'i renmen biyi musundo yi, na fi mannaraganken tuwaaxun muuru ti faayinde, n'a ko soron da, walla wanjintuwaaxu, ma nan korotindi, ¹¹kun do deberi buru deberiye, jinnagumaaxu, gunduburugumaaxu, walla xa nan xibaarindi ti furun ɗa.

^u6.16 «Masa» wure ni «baqallaaxun» ya yi. Bakke 17.1-7 faayi.

¹²Baawo, sere su gaa ku fiinu jaana, a kaman jexunten ya ni Tunka duumanten maxa, ken jexuntaaxu ya saabuda ni, Tunka duumante, an Alla gaa xabiilanun kittu duuraaxunu an yinme jon ja. ¹³An na tafi Tunka duumanten ja, an Alla. ¹⁴An gaa ke xabiila be kittun duuraaxunu, i na deberiburudeberaanon do jinnagumun ya terinkana. Xa, Tunka duumanten nt'a mull'anken gaa kun d'i me su jaana.

[Xayifaare tana riye]

¹⁵«Tunka duumanten, an Alla wa riini xayifaare war'an ja, a gaa x'in moxo, a bakk'an yinme ya yi, an waaxinu ku du baananbe ya ni, axa n'a ya terinkana. ¹⁶Axa da ken yinme ya jaaga Tunka duumanten ja, axa Alla, **Tuurisiinagide** ke kanma, mejiyi xooren koota, axa ga ti: “O ntax'a mull'o gaa Tunka duumanten xannen mukku, o Alla, o ntax'a mulla na ke nooro xoore wori, o nta kalle mulla.”^v ¹⁷Tunka duumanten t'in da: “I da tonɗun ya ko ke yi. ¹⁸N n'an me xayifaare ya bagandin'i ya, i yinme waaxinu ku du baananbe. N n'in sefon r'a raqen ja, n ga n'a jaamari ti fo wo fo su yi, a n'a kijand'i ya. ¹⁹Sere be ga m'in sefon terinka, xayifaaren ga sefe ti ku be y'in toxon ja, ken bire, n yinme n'a kaman tirind'a yi. ²⁰Xa, selli xayifaaren ga na sefe ko t'in toxon ja, n ga m'a jaamari t'a n'a ko, m'a ga na sefe ti alla tanan toxon ja, ken bire, xayifaaren yan kalla.”

²¹«A me wa d'an wa du tirindini nan ti: “O n'a tuunu kan moxo nan ti Tunka duumanten sefe feti ke yi?” ²²Selli xayifaaren ga na sefe be ko ti Tunka duumanten toxon ja, a ga ma jaɗi, ken bire Tunka duumanten sefe feti ken ja, ken ni xayifaaren dukoyintaaxu ya yi. Axa maxa kan'a yi!»

[Tunka duumanten daalen tinko]

30 ¹¹[Muusa ti:] «Iyo! N gaa ke jaamariye be kinn'an ja lenki, a ma xot'an da buru, axa gaa korin'a da. ¹²A nta kanmun ja, axa gaa tini: “Ko n segene nan dag'a yanqand'o da, n'a mugund'o yi, kuud'o nan gollina t'a yi?” ¹³A nta geeji xa falle yi, axa gaa tini: “Ko xa na geeji kutunu nan dag'a wut'o da, a ga'a mugundin'o yi, kuud'o n'a gollen ja?” ¹⁴Tonɗu, an do

^v18.16 Laayidu fillanten 5.23-31 faayi.

daalen nan tinka, a w'an raqen d'an sondomen ŋa, an ra ga'a gollen deberini.

¹⁵«An d'a wori, lenk'in wa bireyen do xeerin roon'an jon ŋa, a do kallen do bone. ¹⁶Nke ga d'an ŋaamari ke be yi lenki, nan t'an na Tunka duumanten xanu an Alla, an n'a batu, n'a ŋaamarindun batu, a d'a sariyanun d'a laadanu, ken ŋa, an na bire, an na jiidi, Tunka duumanten xa na bereke r'an ŋa, an gaa roono jaman kininte ke be noxon ŋa n'a wutu. ¹⁷Xa, an ga n'an falle koyi, an ga ma terinke, an ga na du xaayi alla tananun da, n'i batu, ¹⁸in w'axa xibaarini lenki nan t'axa wa buruxeene bogo-bogo bakka ŋiijen kanma, axa biton ntaxa giilono, axa gaa bakka ti Yaraden ŋa tejeene ŋiije be yi n'a xallaaxu.

¹⁹Kanmun do ŋiijen w'in seeda lenki: n da bireyen do kallen ya war'axa wure, a do xeerin do bone. Bireyen sugandi kuud'an d'an bonconŋun na bire ²⁰an gaa Tunka duumanten xanna, an Alla, n'a terinka, n'an du d'a tafu. An bireene ken moxo ya, an biton giilono ken moxo ya yi, an gaa ŋiije be kanma, Tunka duumanten ga kuna t'i w'a kin'an faabanu yi, Ibrahiima do Isiyaaxa, a do Yaaxuba.»

[Yuusawu ŋanŋe Muusa battamaxe]

31 ¹Ken falle Muusa ri ku digaamu kijandi Banisirayilanko yi. ²A t'i da: «N wuyin wa kame do tanpille siine yi lenki, n ra ntax'in sigan fakka, Tunka duumanten xa t'in da: “An nta ke Yarade kutunu.” ³Tunka duumanten yinme yan wareen'axa kaane, axa Alla, a ya na ku xabiilanu buruxan'axa kaane, axa n'i kittu kaawandi. Yuusawu xa yan wareen'axa kaane, xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be. ⁴Tunka duumanten wa ku xabiilanu gajanŋa, xoy'a ga da Sihoono do Wooga ŋa moxo be, Amornun tunkanyugon d'i jamaanu, a ga d'i ŋama. ⁵Tunka duumanten w'i roono axa kittun ŋa, axa n'i ŋa xoy'in ga d'axa ŋaamari moxo be. ⁶Xa da duuruxoto, axa na butten wutu, axa maxa kanu, axa maxa joot'i kaane, baawo Tunka duumante, axa Alla ya ni d'axa yi. A nt'axa walla, a nt'axa sedde.»

⁷Ken falle Muusa da Yuusawu xiri Banisirayila su jon ŋa nan t'a da: «Xoto, an na butten wutu, baawo, an ya do ke jama nan roono Tunka duumanten ga da jamaane be laayidun wut'i faabanu da, a ga t'i w'a kinn'i ya, an ya n'a taxandin'i ya xo

faabanxaye. ⁸Tunka duumanten yan wareen'an kaane, a ya na d'an batten ŋa, a nt'an walla, a nt'an sedde, maxa kanu, maxa du wara.»

[Sariyan xaranjunde siino ŋeri su yi]

⁹Muusa da ke sariya safa n'a kini *sadaxakijandaanon* ŋa, Leewi renmu ku, Tunka duumanten *laayidun waxanden* ga'i be maxa, a do Isirayila xirisun su yi. ¹⁰Muusa d'i ŋaamari ti: «Siino ŋeri su, bire b'axa gaa tanbunun buruxana, *Senokoota*^w, ¹¹bire be Isirayila su gaa riini teje Tunka duumanten ŋ'a ga da dingira be sugandi, an Alla, an na ke sariya xara Isirayila su jon ŋ'i ga'a terinkana. ¹²An na jaman kafu me yi, yugon do yaxare, leminen do xirise, nan dag'a wara mukke be ga'an deben ŋa, kuud'i n'a mugu, i n'a tu, kuud'i na kanu Tunka duumanten ŋa, axa Alla, i kiilun na toxo do ku sariyanu tanganden ŋa. ¹³I renmu be ga nt'a tu, i n'a mugu waxati su, i na saage kanna Tunka duumanten ŋa, axa Alla, n'a tox'axa gaa bireene piijen kanma, axa gaa riini ke be xallaaxu Yarade fanjen falle.»

[Muusa xiriye katt'i seri fano]

32 ⁴⁸Ken koota yinme, Tunka duumanten daali Muusa da: ⁴⁹«Sege Abarimu giden kanma, Nebo gide ke be gaa Mowaaba jamaanen ŋa, Yeriho taŋo. An na Kanaana jamaanen faayi, n gaa ke be kinni Banisirayilanko yi. ⁵⁰Ken fall'an na faati gide ke kanma yi, n'an kaf'an seri fanon ŋa, xo an waaxi Haaruna ga faati Hoori giden kanma moxo be nan kaf'i seri fanon ŋa. ⁵¹Baawo, an do Haaruna d'in sooxi Banisirayilanko naxan ŋa Meriba jin ŋa, Xadesi ya, Ciini gunjuran ŋa, bire b'axa ga m'in senontaaxun bangandi Banisirayilanko naxa.^x ⁵²N gaa jamaane ke be kinni Banisirayilanko yi, an n'a haccene ya, x'an nta roon'a noxon ŋa.»

^w31.10 Sariya 16 faayi.

^x32.51 Jaate 20.1-13 faayi.

[Annabi Muusa faatiye]

34 ¹Muusa giri Mowaaba xunanun ɗa, nan sege Nebo giden kanma, Pisixa tonbe, Yeriho taɗon ɗa. Tunka duumanten da jamaanen su koy'a yi, n'a wutu Galaadi ya, nan daga wara ma Daani, ²Efarayimu jamaane, Manaase do Nafutaali, ken do Yahuuda jamaane, nan dag'a wara ma kinqennan geejin ɗa, ³n'a wutu Negebe, tamarun debe Yeriho xuna, ma Cowaara. ⁴Ken falle Tunka duumanten daali: «N da ke jamaane ya fin ko, n'a laayidun wutu Ibrahiima do Isiyaaxa do Yaaxuba da, nan t'i da: "N n'a kinn'axa bonconɗun ya yi." N d'a koy'an ɗa ya, an yinme yaaxen n'a wori, x'an nta roono.»

⁵Ken falle Tunka duumanten kome Muusa faati, Mowaaba jamaanen ɗa, xo Tunka duumanten ga d'a ko moxo be yi. ⁶A d'a firindi Mowaaba jamaanen ɗa, Beta-powara tenon ɗa. Sere su xa nt'a xaburan noqu tu, hari ke lenki. ⁷Muusa faati n'a wuyin toxo kame do tanpille siine ya. Fo ma bog'a yaaxon woriyun ɗa, a senbe ke xa n'i moxon ya. ⁸Banisirayila da Muusa wu tanjikke bito Mowaaba xunan noxon ɗa, ken falle, a sunon wuyen dangi.

⁹Ken d'a ji Nuunu ren yugo Yuusawu da tuwaaxu xoore kita n'a sababun ɗa Muusa ga d'i kittun sax'a yinmen kanma^y. Banisirayilanko d'a terinka, Tunka duumanten ga da jaamarindu be kini Muusa yi, i d'i batu.

¹⁰Muusa me xayifaare ma demu riini Isirayila, Tunka duumanten d'a gaa sefene yaaxe ti yaaxe. ¹¹A d'aken Muusa ya xay'i Misira yi, na ku fi xooro do ku kaawafiinu deberi **Firawunan** d'i botulanun d'i jamaanen su jon ɗa. ¹²Kanu fi xoore ma toxo du yi, Muusa ga m'i yonkin kini ke be deberinden ɗa Banisirayilanko jon ɗa.

^y34.9 Jaatu 27.18 faayi.

Fatanpanciyen

Abaraaninu

Ibrahiima d'i bonconɗun yan ji xiriini ti ke toxo yi, a ga gir'i seri fanan ŋa, ken ga ni Abaraani (Joppaye 10.21).

alikafaara, alikafaarabagande, alikafaarabaganden laada

Fi be ga n'an kita, an ga m'a tewu, sadaxakijandaanan ga'a ke be jaana, kuudo na Alla yanpayen koyi (Sariya 5).

Alla Katudanke

A wure ni «Alla Araniyaana», Alla niyindaana, Alla be ra gaa fo wo fo su danja. (Joppaye 17.1-8, 35.11-12).

allanbatika yiranma

Tilliisi sennen ya ni, a gaa Alla hadariye Banisirayilanko naxan ŋa taagumancana, gunjuran noxon ŋa a do Kanaana jamaane, i taaxen falle non ŋa. A wa xiriini : «*genmallenmaaxun tillisen*».

allanbatinoqu

Allanbatten gaa jaana noqu be, sadaxanun gaa bakka non ya yi. (Bakke 17.15)

allanbuuru

Buuru yinmu tanmi do fillo ya ni, a teremendun filli gaa Allanbatika yiranman ŋa, dingira sennen taabelin kanma (Bakke 25.30). Buuru yinmu ku tanmi do fillon ni alikaaman ya yi, i gaa futaaden biyin'i kanma Tuumayinkoota su, i wa faraaxini. Sadaxakijandaanon na fo xase ke yiga noqu senne yi. (Sariya 24.5)

allatiigeyinsadaxa

Xeerikitesadaxan ya ni, a gaa jaana jaxan yigande yi, xafarigeesi muuriyen danja (Sariya 3).

Anaaxi

Anaaxi soxoodi be taaxunten ga ni Kanaana jamaanen ja, saado Banisirayilanko gaa taaxunu no, i dinkanun giilu, Muusa ga da soncolondaano be wara dagana Kanaana yi, i da du wori kun ya wure yi xo fuuɗu (Jaatu 13.22). An na ***Nefelinun*** noqun muuru.

Aserati

Munu yaxare be ga ni kateyen do xanuyen do gajanjen deemanden ja (Bakke 34.13).

bippaade

Sariyan waxanden bippaaden ya ni, a toxo tana ya ni «xafarinoqun».

buukaado

Fo yogo ya n'i gaa farin molosondini t'a yi n'a buukundi. Na ken ro buurun ja, pesaxansallen ja, ken haraamunten ya ni (Bakke 12.15). Buuru buukunte nta yigeene ken koyi muuman ja, buukaado nta woriin'i kaanun ja ya yinme, ken ga fe, a kaman na booxe bakka xabiilan ja (Bakke 12.19).

buuru buukunte

Fari xootinte be ga moloso nan yiti ti ***buukaadon*** ja.

buurunxeccan salle

Ken ni ***pesaxansallen*** jaxama fanan ya, ***buuru buukunte*** ga nta yigeene ke salle be yi, kuudo nan toxo sinmeene do pesaxan ja t'a yi (Bakke 12.15, 13.1, 34.18).

efa

Xencendifo ya ni, a xenca baane gaa genme muudu tanmi (Bakke 16.36).

Fanka Sennen

Ken ni senbe ya yi, a ga giri Alla yi, a gaa soron kandan'i na Alla lijun deberi. A na soro yogonu xa da duran maxankuto yi, t'i gollijan killun ɗa (Bakke 35.31).

faribuukaado

An na **buukaado** muur'an n'a faayi.

Firawuna

Misira tunkanyugun yan xiriini ti ke toxo yi, Firawuna be Muusa ga bang'a kiyen ɗa, ken toxon yinme ni Tuutimoosi fana, a do Aminoteefu (Bakke 1-2). Firawuna ke be ga bara Banisirayilanko walla dagana, ken toxon ni Tuutimoosi naxatandi, a do Aminoteefu sikkandin ya yi (Bakke 3-18, Laayidu fillante 34.11).

genmallenmaaxun tilliise

Ken ni xubba be gaa **allanbatika yiranman** ɗa ya, **waanaaren** ga d'a naxaanen kutu. Kuta fana ke ni **noqu senonte**, **sadaxafutaadinbeelon** gaa taaxunu noqu be, do **allanbuuru**, kefiini lanpanxare d'i lanpanu. Kuta fillanden ni : **noqu senonta xoore**, **sariyan waxanden** d'i **bippaaden**, ma **xafarinoqun**, gaa noqu be. Sadaxakijandaanon yinmanken wa roono Noqu Senonta Xooren ɗa siine su yi koota baane, ken ga ni **Senokootan** ɗa. A do futaaden do **junuubuxafarisadaxan** foron na ro non ɗa, na **alikafaarabaganden** laadan deberi Banisirayila jaman su da, **waxande** ke jon ɗa (Sariya 16).

gidi siginton

Kun ni gidu ya yi, i ga d'i sigindi do me yi, i gaa munubetiin'a yi. (Bakke 34.13)

Goseni

Ken ni Misira mara yogo ya yi, Annabi Yaaxuba koren ga ni taaxun'a yi gelli Yuusufu birantaaxu, m'i forogon gaa gilli no koota be.

homeri

Xencendi fo ya ni, a xenca baane gaa genme keme muude.
(Jaatu 11.32)

junuubuxafarisadaxa

Ken ni sadaxa be gaa bakka kuudo na an ga da futuxiyu beenu
na Alla yi buruxa. (Sariya 16.3)

junuubuyanpayinsadaxa

Ken ni sadaxa be bakka, an ga n'an kappallenman tooja.
(Sariya 16.10)

kallemaliika

Ken ni Anjarayiilu ya yi, a ga xenu Misirankon ɗa n'i sooman su
kari. Ken ni yanganqatan legeren ya yi, Banisirayilankon ga da
pesaxan xurusindiforon suusa do kangallaqun gondomanun
filli yi. Alla da kallemaliika jaamari roono misiranko kaanun
ɗa, pesaxan xurusindiforon suusante ga nt'i kangallaqun ɗa, n'i
sooma yugun d'i naaburun ren fanon su kari. (Bakke 12.23)

laayidun waxande

An na *waxande* ya faayi.

manna

Ken ni Banisirayilanko yigandi kaananken ya yi, i ga da 40 siine
na bireene mannan ɗa, gunjuran noxo (Bakke 16.35)

Banisirayilanko ti Muusa da : «Manne ni ke ?» Muusa t'i da :
«Biraadon ya ni ke, Tunka duumanten ga d'a kin'axa yi, t'axa
n'a yiga.» (Bakke 16.15). Banisirayilanko da ken biraado
bexubexu, xa ken d'i fi su, Alla m'i sedi (Bakke 16, Jaatu 11).

Mediyana

Annabi Muusa yaqen d'a kallu yugo Suwayibu ni
Mediyanankon ya, giringirindaanon ya ni. I follaqu karagi ya
ni, nan bogu Ibrahiima yi, a renme be toxon ga ni Mediyana, a
taara yaxare Xetuura ga d'a saar'a da. Ken ya do taara yaxarun
kuttun d'i renmun nan daga taaxu Arabi gujuran saahelin ɗa,
Axaba geeji neenen kaaran ɗa (Joppaye 25.1).

Moleeki

Amoninun munu xoore yogo ya toxo ni ke, i g'i renmun musun'a yi. Muusa sariyan da ken haraamu (Sariya 20.2).

Nefelinu

Seri dinka giillun ya ni : Anaaxi soxoodi. Soncolondaano ku d'i ya wori Kanaana jamaanen ɗa (Jaatu 13.33). A ra wa ɗaan'ikun seri deru ya xibaaren nan koni Joppaye 6.4 noxon ɗa. An na *Anaaxi* noqun muuru.

Niili

Ken ni Misira fan xooren ya, annabi Muusa ma ga d'a sedi fanɗe ke be yi, Muusa do Firawunan gajannɗen gaa joppeene, ken fanɗe ya jin nan yille foren ɗa (Bakke 7).

noqu senonta xoore

An na *genmallenmaaxun tillisen* muuru, n'a faayi.

Pesaxa, Pesaxansallen

A wure ni, «dangi-dangi salle». Ken salle na Banisirayilanko sinmandini do Alla ga da Misira ren fanan su kari wuro be yi ya, nan toxo dangi-dangini Banisirayilanko kaanun ɗa, sadaxan foren suusanten ga'i gallaqun ɗa. Salle ke joppe Abibunxason 15ndi ya. Tanmisa lenme yan xurusi, n'a tiiti n'a tiyen do deri xaxacun yiga, a do buurunxecca. Pesexan ni kaanuxudunsallen ya, ken ga ni Banisirayilanko siinen salli xooro sikki fanan ɗa (Bakke 12, Laahidu fillante 16).

reese

Yittirenme ya ni, a liɗen ga ni, a wa bollini n'a jin mini, a wa xaayene, nan ɗa xoncin ɗa, a ra wa kaawana xa nan dalla mereene (Jaatu 13.20, 20.5, Laayidu fillante 6.11).

saafi, saafi xulle

A ra wa ɗaana fatanwati bure yogo, Abaraaninxannen ɗa (Bakke 4.6, Jaatu 12.10).

sadaxa

Siga xooro filli wa sadaxan ɗa : Nan baari bakka junuubu be ga'an ɗa, a do na baariyen sabatindi. Sadaxanu beenu gaa tawureetan ɗa ni Allankuyun ya yi (Joppaye 4), a do sadaxa biyinte (Joppaye 8.20). Misira forogoyen falle, sadaxanun ɗa do salli xooro sikki ya batte : **Pesaxansalle**, **Sanjan fanan salle**, a do **Sanjan legeren salle** (Bakke 34.22). Kun dangi falle, saafintan sadaxanu xa ji du yi (Sariya 14) a do saare foron sononde (Sariya 12) do sadaxakijandaanan toorinde (Sariya 8-9). Ku sadaxanu ni naaburun ren fanon ya, a do soxanfoonun fananmoyiyu, do yittin goorun fananmoyiyu, kun ga'a jaana allankuyun ɗa, i fate waxatinin ɗa.

Daaban sadaxanu beenu gaa Sariya kitaaben ɗa sooranu 1 -5, janmoxonu tunmi ya ni maxankutu baane ga'i da, sikko ku kuɗa, i tejeene battaanan ya yi, sikko baanu ku tejeene sadaxakijandaanan ya yi:

1. Battaana ke do sadaxan na daga sadaxindinoqun ɗa.
2. A n'i sooxe m'i sooxun sax'a kanma nan sefe t'i junuubun ɗa, n'a yilla sadaxa ke yi, walla xa na du maxankutu ti sadaxa ke yi.
3. A na sadaxa ke xurusi.
4. Sadaxakijandaanan na sadaxa ke foron wutu n'i tolli-tolli do sadaxindinoqu ke jungunun naxati yi.
5. A na foron kuttun do keteyun buyi, kun ga ni feredillenmun keteyen do butten keteye, a do nuxullenmun keteye. Sadaxanu yogonu yi, feten xa buyini ya xeremente.
6. Dunɗu beenu gaa toqo kun falle, sadaxakijandaanan do battaanan na kun yogo yiga, xoyi **allatiigeyinsadaxan** moxo, walla xa sadaxakijandaanan d'i koren n'a yiga, walla x'a baane n'a yiga.

sadaxa biyinte

Aken yan xasa sadaxanu ku su yi, a nan xerexerenta xa, Sariya kitaabe, ken sadaxa na junuubun ya buruxana, ken ya ni : ***yanpayimuurisadaxa***.

sadaxabiyifo

Ken ni kinju be sadaxan gaa biyiin'a yi ya, a gaa ***allanbatika yiraman*** ro raqen ŋa, ti fonnoxon banŋe.

sadaxafutaadinbeelo

Ken ni kinju be sadaxakijandaanan gaa futaaden futaadin'a kanma suxuban do lellen ŋa ya. A ga'a ***genmallenmaaxun tillisen*** noxo, ***waxanden*** jon ŋa. Ken futaadin tiide ni jaageyun do batiyun segeyen tagumancen ya, o ga n xaw'i jaana Alla da, i ga n liŋ'a da (Bakke 35.15).

sadaxakijandaana

Isirayilankon ŋi sadaxanun bagandin'i junuubunun xafariyen saabuda. Sadaxakijandaanon yan ŋi kun sadaxanu buyini, na Alla jaaga sadaxanu ku nan rage. Sadaxakijandaanon bakka Haaruna fonlaqen ya yi. I burujun bogu Leewi ya yi. Siine wo siine, baane wa jaana sadaxakijandaanan yinmanken ŋa bakk'i ya. Ke be xa ga na ja sadaxakijandaanan yinmanke yi, toxo ke ntaxa bakk'a kaman ŋa keeta (Jaatu 16.10, Laayidu fillanten 31.9).

Sanjan fanan salle

Ken salle salliini pesaxansallen salli falle ti 50 bito ya, a ya ni siinen salli xoori fillanden ŋa, i na soxanfo jeyun sadaxini ken waxati ya yi (Bakke 34.22).

Sanjan legeren salle

Aken genme xasu 7nde, 15 ya, a na koye ya jaana. Siinen salli xoron sikki sikkandin ya ni. Bakke 34.22)

sariyan waxande

(An na ***waxande*** ya faayi)

Senokoota

Ken ni jaman junuubunun xafarikootan ya sadaxakijandaanan yinmanken na junuubuxafarisadaxan kuyi noqu senonta xooren (xubba) ɗa, Banisirayila su danɗa, a do allanbatika yiranman d'i yokkun senonde, kefiini sadaxakijandaanon yinme senonden ɗa. Ken koota suumen baane ya ɗaamarinten ni Muusa sariyan ɗa (Sariya 16).

senoyen laadan

Ken ni tagumance be ga'a genmallenmaaxun tillisen d'i yokkun su senondini ya, n'i baari. (Sariya 16.16)

sugandindi te

Te ya ni, a gaa joxiini sere, ma fo yogo kanma, kuudo na ken kama, walla xa ken fo sugandi bakka soron kuttun ɗa Tunka duumanten gollun da. (Bakke 40.9)

Suwayibu

Muusa kallu yugon ya ni. Madiyana sadaxakijandaanan ya ni. Abaraninxanne, Suwayibu toxon ni «Rawuweli» (Bakke 2.18), a wure ga ni «Alla xana». Noqu yogonu (Bakke 4.18; 18.1-12) i w'a xilli «Yetero», maxankuton ya ni, a wure ga ni «yintinxulle» (Bakke 3, 4, 18).

Tunka duumante

Alla toxon ya ni. Abaraninxannen, Tunka duumanten wure ni «aken ni ke be ya» (Bakke 3.15).

Tuumayinkoota

Alla duguta duna taganden ɗa bita ɗerundin ya, a da gollen wara, ken xosi ɗa tuuma koota yi duna su da, a d'a muur'o maxa kunɗa, t'o n'a tuuma koye su yi. (Bakke 35.1-3)

Tuurisiinagide

Ken ni gide be Muusa do Tunka duumanten ga genmallenmaaxu a kanma badagi kumunten noxon ɗa ya (Bakke 3). Alla da Tawureeta ke xa kin'a yi ken gide ya kanma (Bakke 19). A toxon ya ni «Horebu» xa, do «Alla gide» (Bakke 18.5).

waanaare

Ken ni yiraame be gaa ***genmallenmaaxun tillisen*** kutana, na ***noqu senonten*** do ***noqu senonta xooren*** fata bakka me yi (Bakke 35.12, 39.34). I ga na Allanbatika yiraman xooro, waanaare ke yan xufiini ***sariyan waxanden*** ɗa (Jaatu 4.5).

Sariyan maxa, sadaxakijandaanan yinmanken baane yan katta roono waanaaren falle, ***Noqu senonta xoore*** ke yi, siine su koota baane, ken ga ni ***Senokoota*** ke. (Sariya 16).

waxande, sariyan waxande, laayidun waxande

A wa taaxunu ***waanaaren*** falle, ***genmallenmaaxun tillisen*** noxo, Muusa sariyan safanten gaa wallahon w'a noxo, a do ***mannan*** gaa domen noxo (Bakke 16.34). Haaruna dokko be ga fuugu xa legeri waxande ke noxon ɗa (Jaatu 17.25). ***Bippaade*** ke xa ji xiriini ***xafarinoqun***, baaw'a ya ni Tunka duumanten hadariyen taagumancen ɗ'i koren noxo, junuubunun xafariyen girira.

xafarinoqun

Bippaaden do ***waxanden*** noqun faayi.

xattin do tamarileeman warallaqen jamaanen

Xeetunden ya ni, tejeene Kanaana jamaanen ɗa, a wure ni naaburumareyen do soxen wa siroono non ɗa.

xanuyi duumante

Ken ni soron xanuye be gaa Alla yi, sigaali Banisirayilankon be a ga da laayidun sigind'i d'i naxa, ken xanuye, xenpan nt'a yi (Bakke 15.13).

xeribunun

Maliika tangandaano ya yi (Joppaye 3.24) i ga'a yunma Hawa do baaba Haadama ga ji ariyanna be yi tangana. I sawuranu ku beenu ga ji waxanden kanma, ken ni Tunka duumanten tunkanyugunsemen taagumancen ya yi. (Bakke 25.17).

Xulunjuumu fanɓe

Abaraaninxannen ŋa, a toxon ni «Saakinji» (Bakke 10.19). Alla da ken fanɓe ya booxo Banisirayilanko danɓa, Firawunan ga ni d'i batten ŋa. I kare falle, a da Firawunan d'i kuren toni (Bakke 14).

Yanpayimuurisadaxa

A ***sadaxa biyint'***an ma, sadaxa ya ni, yanpayen gaa muurini t'a yi Alla maxa. (Sariya 1.9, 16.3)